

**Четвертий міжнародний
науковий форум**

**СУЧАСНА АНГЛІСТИКА:
*ТРАДИЦІЇ. СЬОГОДЕННЯ. ПЕРСПЕКТИВИ***

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Харків 2011

УДК 811.11 (063)

ББК 81.2 я 4

В-84

*Друкується за рішенням Вченої Ради факультету іноземних мов
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
Протокол № 8 від 26 серпня 2011 р.*

Головний редактор – В.О. Самохіна – докт. філол. наук, проф., зав. кафедрою англійської філології ХНУ імені В.Н. Каразіна.

Редакційна колегія:

А.В. Легейда, канд. філол. наук, доц.; О.М. Благодарна, канд. філол. наук;
М.В. Котов; І.А. Котова; Є.С. Новікова; К.О. Верич; О.Г. Зверєва

В-84 Четвертий міжнародний науковий форум. Сучасна англістика: Традиції. Сьогодення. Перспективи. Тези доповідей / За ред. В.О. Самохіної. – Х. : Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2011. – 128 с.

ISBN 966-404-197-1.

Міжвузівський збірник присвячений проблемам вивчення англійської мови, які знаходяться у межах її різноманітних сучасних напрямків і парадигм: когнітивної лінгвістики, теорії дискурсу, функціонально-комунікативної лінгвістики, лінгвокультурології, лінгводидактики та лінгвістики тексту.

Для філологів, фахівців у галузі лінгвістики і методики викладання англійської мови, викладачів, пошукачів та аспірантів-англістів.

УДК 811.11 (063)

ББК 81.2 я 4

ISBN 966-404-197-1.

© ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011

© Колектив авторів, 2011

ЗМІСТ

<i>Анастасьєва О.А.</i> ЕКСТРАЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ОБУСЛОВЛЕННОСТЬ ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКОЙ СПЕЦИФИКИ АФОРИЗМА.....	7
<i>Андрієнко Т.П.</i> СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ПРЕДМЕТНИХ РЕАЛІЙ У ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ.....	8
<i>Анєнкова Є.С.</i> ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ФОЛЬКЛОРУ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ	9
<i>Барташева Г.І.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ НОМІНАЦІЇ КОМУНІКАТИВНО ЗНАЧУЩОЇ ЗОРОВОЇ ПОВЕДІНКИ	11
<i>Безуглая Л.Р.</i> ПРАГМАЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ТРАКТОВКА ЗНАЧЕНИЯ И СМЫСЛА.....	12
<i>Білик В.С.</i> КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СПОНУКАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ.....	14
<i>Білоножко С.П.</i> ТЕОРІЯ ПРОТОТИПІВ У ЛІНГВІСТИЦІ.....	15
<i>Благодарна О.М.</i> КІНЕТИЧНИЙ ВИМІР ОБРАЗНО-ОЦІННОГО СКЛАДНИКА КОНЦЕПТУ РОБОТА.....	16
<i>Богатирьова Є.В.</i> ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ДЕБАТІВ).....	18
<i>Богатирьова О.Є.</i> МОДАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ НЕВЛАСНЕ-ПРЯМОЇ МОВИ: АВТОРСЬКА МОДАЛЬНІСТЬ	19
<i>Бондаренко Е.В.</i> ДУАЛЬНОСТЬ ВРЕМЕНИ В АНГЛОЯЗЫЧНОМ ДИСКУРСЕ (VII-XX ВВ.)	20
<i>Варенко Т.К.</i> ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	22
<i>Верич К.О.</i> ФЕНТЕЗІ: СПЕЦИФІКА ЖАНРУ.....	23
<i>Віротченко С.А.</i> ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОКСЕМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ В СИТУАЦІЇ РОЗРАДИ.....	24
<i>Гончарук О. М.</i> КРИТЕРІЇ РОЗПІЗНАВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ БАЙКИ ЯК ТИПУ ТЕКСТУ.....	25
<i>Гулуєва С.И.</i> ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ТЕКСТОВ ЮМОРИСТИЧЕСКОГО ХАРАКТЕРА (АНЕКДОТ, ШУТКА).....	27
<i>Гусар М.В.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ІНФОРМУВАННЯ В ГАЗЕТНИХ ОГолоШЕННЯХ НА ТЕМУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ.....	28
<i>Гусєва Г.Г.</i> ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМІЧНОГО ДИСКУРСУ ДИТИНИ.....	30
<i>Дейчаківська О.В.</i> СКЛАДЕНИЙ ІМЕННИЙ ПРИСУДОК В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	31
<i>Дембовська Л.М.</i> СЛЕНГ У РОМАНІ Х. ФІЛДІНГ «ЩОДЕННИК БРІДЖІТ ДЖОНС».....	33
<i>Дмитренко Ю.О.</i> ФОЛЬКЛОРНИЙ ТЕКСТ В АСПЕКТІ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ	34
<i>Драбовська В.А.</i> (МОВЛЕННЄВА ПОВЕДІНКА:	

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТА ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТИ.....	35
<i>Ейгер Г.В., Эпштейн В.М.</i> ЯЗЫК В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕЙ ТЕОРИИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СИСТЕМ (НА МАТЕРИАЛЕ ГЕРМАНСКИХ ЯЗЫКОВ).....	37
<i>Єндрияк Я.Я.</i> УКРАЇНСЬКІ ТОПОНІМИ У ПОЛЬСЬКІЙ ВЕРСІЇ ВІКІПЕДІЇ: ЕКЗОНІМИ ТА ПАСТКИ ТРАНСКРИПЦІЇ.....	38
<i>Zhuk L., Yemeljanova Ye.</i> CONFLICT DISCOURSE.....	40
<i>Загребельная Н.В.</i> КОГНИТИВНЫЙ ПРИЗНАК КОНТЕЙНЕР КАК МОТИВАЦИОННАЯ БАЗА АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ ЛСП «ВОДНОЕ ТРАНСПОРТНОЕ СРЕДСТВО».....	41
<i>Займак Т.С.</i> ПРАГМАТИЧЕСКАЯ ПРЕСУППОЗИЦИЯ В ИНТЕРПРЕТАЦИИ ТРЕТЬЕГО ЛИЦА.....	43
<i>Зверєва О.Г.</i> ФУНКЦІ ЗВЕРТАННЯ У ДИСКУРСІ СІБЛІНГІВ.....	44
<i>Зимич Е.В.</i> МЕЖЛИЧНОСТНАЯ КОММУНИКАЦИЯ СУПРУГОВ В МАРИТАЛЬНОМ ДИАЛОГИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ.....	46
<i>Иванига А.В.</i> НОВЫЕ ПОДХОДЫ К ПРЕПОДАВАНИЮ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТАМ СТАРШИХ КУРСОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ.....	47
<i>Иванова Ю.Ю.</i> СТИЛЕВЫЕ ЧЕРТЫ НЕМЕЦКОЙ ПРОЗАИЧЕСКОЙ БАСНИ.....	48
<i>Иванченко А.А.</i> ЛИНГВО-КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ КРЕАТИВНОСТЬ И ДИАЛОГ.....	49
<i>Ільченко М.Л.</i> СУГЕСТИВНА ФУНКЦІЯ ПОВТОРУ В АНГЛОМОВНОМУ ЕЛЕКТОРАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ.....	51
<i>Кечеджі О.В.</i> АФІКСАЛІЗАЦІЯ ЛЕКСЕМ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ «ВЕЛИКИЙ» У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	53
<i>Кожемяченко Н.В.</i> ЖАНРИ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ.....	54
<i>Козлова В.В.</i> ВІКОВИЙ ПАРАМЕТР В АНГЛОМОВНОМУ ПАРЕНТАЛЬНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	56
<i>Колесникова Е.Я.</i> ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ОБРАЗ И ЕГО ВОСПРИЯТИЕ: ЛИНГВО-КОГНИТИВНЫЙ АСПЕКТ.....	57
<i>Котов М.В.</i> ДИСКУРСИВНА ОСОБИСТІСТЬ В СИТУАЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ НА СТАДІЇ ЕТНОРЕЛЯТИВІЗМУ.....	58
<i>Котова И.А.</i> КИНОФИЛЬМ КАК ОСОБЫЙ ВИД ТЕКСТА.....	60
<i>Кривенко В.П.</i> РОЗВИТОК ВИДО-ЧАСОВИХ ВІДНОШЕНЬ В КАТЕГОРІАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ДІЄСЛОВА.....	61
<i>Крижановська В.П.</i> ЗАГОЛОВОК ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ НОВЕЛИ).....	63
<i>Кузьмина В.С., Меркулова Т.К.</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МОНОЛОГИЧЕСКИХ РЕЧЕВЫХ УМЕНИЙ СТУДЕНТОВ 3 КУРСА ЯЗЫКОВОГО ВУЗА НА ЗАНЯТИЯХ ПО ДОМАШНЕМУ ЧТЕНИЮ.....	64
<i>Кукушкін В.В.</i> МЕТАФОРІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОНЦЕПТУ ЗНАМЕНИТІСТЬ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ).....	65

<i>Legeyda A.V.</i> HEDGING IN MEDICAL DISCOURSE SCHOLARLY PAPERS..	67
<i>Липецька В.С.</i> АРГОТИЗМИ ЯК ВИД СЛЕНГУ МОВЛЕННЯ МІСТА ЛОНДОН.....	68
<i>Липко З.Н., Липко И.П.</i> ПРОБЛЕМА СУБ'ЯЗЫКОВ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ.....	69
<i>Lytovka O.</i> MEMORY AND THE SEARCH OF IDENTITY IN THE HOUSE IN PARIS BY ELIZABETH BOWEN.....	70
<i>Лобова О.К.</i> ИНГЕРЕНТНЫЕ СВОЙСТВА КОМИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО ДИСКУРСА.....	71
<i>Мартинюк А.П.</i> СМІХОВИЙ ЕФЕКТ ЯК УМОВА КОМУНІКАТИВНОЇ УСПІШНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ОБРАЗИ.....	73
<i>Михилев А.Д.</i> ТИПОЛОГИЯ ДИСКУРСОВ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (НАУЧНАЯ ФАНТАСТИКА И ФЭНТЕЗИ).....	74
<i>Mishchenko V.Ya.</i> COGNITIVE APPROACH TO TRANSLATION OF LEGAL TERMS.....	76
<i>Можейко О.О.</i> ПОГРОЗА ЯК ГІБРИДНИЙ МОВЛЕННЄВИЙ АКТ.....	77
<i>Морозова I.I.</i> MEDIA TEXT KEY CONCEPTS IN AREA STUDIES CLASSROOM.....	78
<i>Морозова О.І.</i> НЕЩИРЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТА У ДИСКУРСІ....	80
<i>Набокова І.Ю.</i> МЕТОДИКА АНАЛІЗУ АКТУАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ ПЕРША ЛЕДІ У СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ.....	81
<i>Новікова Є.С.</i> НАРАТОЛОГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСУ.....	82
<i>Носолевская В.Л.</i> ДИНАМИЧЕСКИЕ ПРЕДИКАТЫ С ПОЗИЦИЙ КОГНИТИВНО-ДИСКУРСИВНОГО ПОДХОДА К ЯЗЫКУ	84
<i>Омельченко Л.Ф.</i> ТЕЛЕСКОПІЯ ЯК СУЧАСНИЙ ТИП СЛОВОТВОРУ	85
<i>Омельченко Л.Ф., Соловйова Л.Ф.</i> ФУНКЦІОНУВАННЯ ВТОРИННОЇ НОМІНАЦІЇ В СИСТЕМІ АНГЛІЙСЬКОЇ КОМПОЗИТОЛОГІЇ.....	86
<i>Онщенко Н.А.</i> ЛОГІЧНЕ ТА СТИЛІСТИЧНЕ В ПАРАДОКСІ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОМОВНОГО АФОРИЗМУ).....	88
<i>Паповяниц Е.Г.</i> ПРИЙОМИ АРГУМЕНТАЦІЇ В ЦИТАТНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОЇ ПРЕСИ).....	89
<i>Пільгуй (Колесник) Н.М.</i> ДО ПРОБЛЕМИ ТИПОЛОГІЇ ТЕКСТІВ І МОВЛЕННЄВИХ ЖАНРІВ У НАУКОВОМУ АГРОТЕХНІЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	91
<i>Пихтовникова Л.С.</i> СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ВЕКТОР ИССЛЕДОВАНИЯ РЕЧЕВЫХ ЖАНРОВ.....	92
<i>Плоткіна М.Г.</i> СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРІОДУ В РОМАНАХ ДЖ. ОСТІН.....	94
<i>Попова Н.В.</i> ДИДАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ВЕБ-КВЕСТА ПРИ ОБУЧЕНИИ ЧТЕНИЮ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВОГО ВУЗА.....	96
<i>Прохорова О.Н., Чекулай И.В.</i> РЕВЕРСИВНОСТЬ КАК УНИВЕРСАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ЗНАНИЙ.....	98

Романюха М.В. МЕТАФОРИЧНА МОДЕЛЬ ECONOMY IS FAUNA В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ.....	100
Ромашина О.Ю. ОБЪЕКТИВАЦИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ КОНСТРУКТОВ В ЯЗЫКЕ.....	101
Salvatore Ciriaco FOREIGN LANGUAGES, ECONOMIC DEVELOPMENT AND INTERNATIONAL RELATIONS. THE ITALIAN CASE.....	103
Самохіна В.О. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ СТИЛІСТИКИ ТЕКСТУ.....	104
Свєточєва А.С. МІЖТЕКСТОВІ РЕЛЯЦІЇ: ВІДНОШЕННЯ СПІВПРИСУТНОСТІ ТА ДЕРИВАЦІЇ.....	106
Сердюк В.Н., Кобзарь Е.И. РЕЧЕВАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ЛИНГВОКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ.....	107
Сідлаковська О.Ю. РОМАН-ЕПОПЕЯ ЯК ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОГО ЖИТТЯ.....	109
Солощук Л.В. ПАРАМОВЛЕННЄВИЙ АКТ ЯК СКЛАДОВА ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ.....	110
Сторчак О.Г. СТРУКТУРНЫЕ КОМПОНЕНТЫ ЛИНГВОКОГНИТИВНОГО И ЛИНГВОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТА.....	112
Суддя А.М. КОНТЕКСТУАЛЬНІ СИНОНІМИ ЯК СЕМАНТИЧНИЙ ФАКТОР ЗВ'ЯЗНОСТІ ДИСКУРСУ.....	113
Сухова А.В. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НОВЕЛИ ЯК ЖАНРУ І ТИПУ ТЕКСТУ.....	114
Суховірська О.В. КОНВЕРСАЦІЙНІ СТЕРЕОТИПИ ВСТУПУ В КОНТАКТ.....	116
Устименко С.Є. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З КІНЕСИЧНО-СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ.....	117
Холмогорцева І.С. ФОЛЬКЛОРНА ТРАДИЦІЯ – БАЗОВА РИСА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ ТЕКСТІВ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ.....	118
Чорновол-Ткаченко О.О., Пєшкова О.Г. АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСЕМИ HUMO(U)R В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	120
Чрділєли Т.В. КОММУНІКАТИВНОЕ ЛИДЕРСТВО В ДЕЛОВОМ ДИАЛОГИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ.....	121
Шєпєль Ю.О. МЕТАФОРИЧНІСТЬ ЕТИМОЛОГІЧНОГО ОБРАЗУ КОНЦЕПТУ «TRUTH».....	122
Шпак О.В. ВАРІЮВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ІНІЦІАЛЬНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ В ІНСТИТУЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ.....	123
Шєвчєнко И.С. МЕТАДИСКУРСИВНОСТЬ КАК КАТЕГОРИЯ ДИСКУРСА.....	125
Zeng Yue THE PRESENTATION TECHNIQUE IN DIFFERENT LINGUOCULTURAL ENVIRONMENTS.....	127

ЭКСТРАЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ОБУСЛОВЛЕННОСТЬ ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКОЙ СПЕЦИФИКИ АФОРИЗМА

Анастасьева О.А. (м. Харків)

Для современной лингвистики характерно пристальное внимание к тексту и языковой личности. Текстцентрическое направление остается одним из приоритетных, наряду с антропоцентрическим, коммуникативно-прагматическим, функциональным, когнитивным, лингвокультурологическим.

В рамках коммуникативной стилистики художественного текста комплексное изучение текста предполагает исследование лингвистических и экстралингвистических факторов общения, связанных с порождением текста и его интерпретацией [5, с. 157]. Среди экстралингвистических факторов общения для коммуникативной стилистики художественного текста актуальны личность автора и адресата; цели и задачи, определяющие их первичную и вторичную коммуникативную деятельность, специфика сферы общения; характер ситуации; жанр и т.д. [5, с. 158].

В качестве истинно функционального подхода в стилистике отмечают не структурно-лингвистический метод описания стилей, а выявление «особенностей функционирования этих стилей ... соотнесение стилеобразующих факторов и языковых средств», необходимость «показать роль экстралингвистического» [3].

Афористический текст, без сомнения, представляет собой особый вид текста, обладающий лингвостилевой и жанровой спецификой. С одной стороны, афоризмами принято называть краткие, глубокие по содержанию и законченные в смысловом отношении суждения, принадлежащие определенному автору и заключенные в образную, легко запоминающуюся форму [4, с. 3]. С другой стороны, «...афоризмы как зеркало национальной культуры содержат в себе большой объем информации о традициях, устоях, своеобразии миропонимания и менталитета того или иного языкового сообщества» [1, с. 58].

В научной работе Т.М. Манякиной на материале немецкого языка проведен разносторонний системный стилистический анализ афоризмов с помощью метода лингвистической интерпретации текста, в частности, по стилевым чертам. В качестве значимых черт рассматриваются экспрессивность, общезначимость, информативная плотность, коммуникативная четкость, оригинальность [2].

Коммуникативное направление стилистики дает возможность глубже понять природу афоризма. В создании лингвостилевой специфики афористического текста, наряду с другими стилевыми чертами, участвует и художественно-образная речевая конкретизация – базовая стилевая черта художественной речи (в трактовке М.Н. Кожиной), которая, будучи детерминированной целым комплексом экстралингвистических факторов, приобретает специфический характер, отличающий ее от образной конкретизации в литературно-художественном тексте [5, с. 585]. Понятие художественно-образной речевой конкретизации выходит за рамки словесной образности, простого использования метафор или других образных средств языка (тропов и фигур), а также эмотивных языковых элементов как выражения эмоциональности речи [5, с. 585].

ЛИТЕРАТУРА:

1. Артемова А.В. Эмотивно-оценочная объективация концепта ЖЕНЩИНА в семантике ФЕ (на материале английской и русской фразеологии) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / А.В. Артемова. – Пятигорск, 2000. – 16 с.
2. Манякина Т.Н. Языково-стилистическая характеристика жанра афоризмов (на материале нем. яз.) : дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Т.Н. Манякина. – Днепропетровск, 1980. – 230 с.
3. Одинцов В.В. Стилистика текста / В.В. Одинцов. – М. : Наука, 1980. – 263 с.
4. Федоренко Н.Т., Сокольская Л.И. Афористика. – М. : Наука, 1990. – 419 с.
5. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / под ред. Кожиной. – 2-е изд. испр. и доп. – М. : Флинта: Наука, 2006. – 696 с.

СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ПРЕДМЕТНИХ РЕАЛІЙ У ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Андрієнко Т.П., к.ф.н. (м. Київ)

Відтворення у перекладі явищ, притаманних лише іншій культурі і невластивих (або взагалі невідомих) цільовій лінгвокультурній спільноті розглядається у перекладознавстві як переклад безеквівалентної лексики, або переклад реалій. Р.П. Зорівчак наголошує на тому, що зазначені слова виявляються виключно при зіставленні мов: "реалія – це варіативна категорія, пов'язана з процесом переважно бінарного зіставлення мов на лексичному та фразеологічному рівнях" [2, с. 49]. С. Влахов та С. Флорін відзначають, що відмінністю реалій є характер їхнього предметного змісту, тобто тісний зв'язок референта – позначуваного предмета, поняття, явища – з народом (країною), племенем, або, рідше, з іншою соціальною спільнотою, з одного боку, і з історичним часовим періодом, з іншого, звідки відповідний національний (місцевий) та / або історичний колорит; ці дослідники визначають реалії як «слова (і словосполучення), що називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального та історичного розвитку) одного народу і чужі іншому, які, як правило, не мають точних відповідників (еквівалентів) в інших мовах, і, як наслідок, не піддаються перекладу «на загальних підставах», вимагаючи особливого підходу [1, с. 47].

В.В. Коптілов доводить, що різні історичні періоди по-різному вирішують питання відтворення неперекладного – від повної заміни незнайомих реалій на відомі носіям мови перекладу – до збереження у перекладі усього національно характерного. На думку вченого, у сучасному перекладознавстві необхідне «діалектичне поєднання свого й чужого», «що відповідає самій суті художнього перекладу, внаслідок чого іншомовний автор зустрічається з українським читачем» [3, с. 38 – 39].

Стикаючись з реаліями, які певною мірою засвоєні цільовою культурою, перекладачі зазвичай надають перевагу очуженню реалії, вживаючи її словниковий відповідник, який може бути транскрибованим, транслітерованим, натуралізованим запозиченням: *One dollar and eighty-seven cents. That was all. And sixty cents of it was in pennies. (O. Henry) – Один долар вісімдесят сім центів. Це*

було все. Із них шістдесят центів – монетками по одному центу. (Перекл. Ю. Іванова)

У наведеному прикладі вжиті числівники самі по собі свідчать про мізерність суми, тому рішення перекладача є цілком виправданим, тим більше, що через змінність курсів валют точний перерахунок зробити неможливо. Так само виправданою є заміна *pennies* на *монетки по одному центу*. Останнє рішення може сприйматися як одомашнення, оскільки українцям відомо, що дрібна монета в США – цент, а пенси знаходяться в обігу у Великій Британії, тому буквальне відтворення реалії зробило би текст некогерентним.

У наступному прикладі перекладач обирає стратегію очуження, надаючи перевагу відтворенню національної специфіки одиниць виміру перед відтворенням їх кількісного значення: ... *anything that came to the salt had to come out in the open twenty-five yards from any cover.* (Hemingway) – ... *дичина, щоб дістатись до солонцю будь-звідки, мала пройти по відкритій місцині ярдів двадцять п'ять.* (Перекл. П. Соколовський)

Очуження реалій є прикладом домінування культурно-специфічної інформації перед денотативною. Такий переклад зберігає характеристики хронотопу художнього твору, оскільки «переносить» читача до відповідного географічного середовища, а іноді – й культурно-історичної епохи. Отже вибір перекладацької стратегії визначається функцією реалії у художньому тексті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М. : Международные отношения, – 1980. – 341 с. 2. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад: на матеріалі англійських перекладів української прози / Р.П. Зорівчак. – Львів, 1989. – 215 с. 3. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу / В.В. Коптілов. – К. : Вища школа, 1982. – 165 с.

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ФОЛЬКЛОРУ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Анєнкова Є.С. (м. Харків)

Фольклорна традиція є певним відображенням дійсності, буття того чи іншого народу, і сучасний фольклор Північної Америки не є виключенням. Він являє собою дуже різнобарвну та яскраву суміш, і завдячує саме історичним особливостям розвитку американського континенту, поділяючись на складові: *фольклор індіанців, афро-американців і фольклор білих поселенців.*

Усна народна творчість корінного американського населення включає в себе різні міфологічні перекази, пісенні цикли, ораторське мистецтво. Тематика індіанських міфів та казок є у більшості випадків спільною для переважної частини північно-американських племен: основне місце в міфології займали міфи про створення світу, виникнення вогню, походження людей і тварин, міграційні процеси, різкі контрасти природних умов, процеси взаємовпливу осілих і кочових, землеробських і мисливських племен [1]; найбільш характерною рисою індіанських казок є трикстер.

Трикстер в буквальному перекладі означає "обманщик, хитрун, спритник" [3, с. 773]. Трикстер (у міфах героями різних культур є Кролик, Ворон, Павук

і т. ін.) відрізняється лукавством, підступністю, жорстокістю, здатністю до трансформацій або перевтілення. Він завжди одночасно творець і руйнівник, обманщик і жертва обману. У нього немає свідомих бажань, його поведінка визначається інстинктами і імпульсами. Він не знає ні добра, ні зла, хоча і несе відповідальність і за те, і за інше [2, с. 318]. Найбільш характерними трикстерами у індіанців є койот (у багатьох індіанських племен), великий заєць (у алгонкинов сходу) і ворон – у племен Тихоокеанського узбережжя і у ескімосів. Узагалі індіанська фольклорна традиція дуже часто вживає образи тварин замість образу людей, зокрема у казках. Це трапляється тому, що індіанська культура дуже близько пов'язана з природою, та, сприймаючи себе як її частину, індіанці ставлять тварин у казках майже на один рівень сприйняття з людиною.

Африканська складова американського фольклору має свою окрему специфіку. Афро-американці з моменту своєї трагічної появи на землі Америки існували всередині суспільства білих панів. Казки афро-американців також дуже близькі байкам про тварин. Вони зародилися на плантаторському Півдні США, де довгі роки існувало рабовласництво. У знаменитій збірці «Казки дядечка Римуса» афро-американській аудиторії дуже легко розібратися в тому, хто саме мається на увазі при описі змагань в хитрості між Братиком Кроликом і Братиком Лисом: мова йшла про чорних невільників і білого пана. Суперечки про походження сюжетів про Братика Кролика мають давній характер. Цілком ймовірно, ці казки запозичувалися у різних народів – європейських, африканських, американських (наприклад, індіанців). Але завдяки винятковій гнучкості фольклору афро-американців, ці запозичення тільки збагатили його, поглибили його оригінальність і самобутність [6].

Казки білих поселенців за походженням європейські. Англійські, французькі, іспанські та інші традиційні жанри легко знаходили нове відображення у американському фольклорі: англійські балади, іспанські романси, чарівні казки різних народів переосмислювалися на новій батьківщині і поповнювалися новими сюжетами - казками і піснями про золотошукачів і ковбоїв, про фермерів і робітників [6].

Найбільш яскраві історії пов'язані з життям першопрохідців Америки. У ньому виділяється так званий фольклор фронтиру – рухомої прикордонної смуги, яка відділяла вже освоєну територію нового краю, з містами і фермами, від диких, необжитих місць [5]. Небилиця – жанр, що став найбільш популярним на фронтірі. Це історії, повні неймовірних пригод, небувалих подій, немислимих подвигів. А роблять їх герої-велетні, такі як лісоруб Поль Баньян і Поль Синій Вовк. Невід'ємна риса американських жартів – перевертання повсякденного, неповажне ставлення до традицій, комізм алгонічного [4, с. 15].

Таким чином, у сучасному американському фольклорі представлені майже всі традиційні фольклорні жанри. Барвіста суміш африканських та європейських фольклорних традицій, змінених, переосмислених та перевтілених, здобула новий сенс та звучання у сполученні з аутентичною індіанською традицією та з плином часу відтворила єдину багатогранну сучасну фольклорну традицію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Березкин Ю.Е. Мифы заселяют Америку: повествовательные тексты индейцев и эскимосов как источник для изучения древнейшей истории Нового Света / Ю.Е. Березкин. – М. : Наука, 2001. – 231 с. 2. Гаврилов Д.А. К определению трикстера и его значимости в социо-культурной реальности // Первая Всероссийская научная конференция "Философия и социальная динамика XXI века: проблемы и перспективы". – Омск : СИБИТ, ИПЭК, СРШБ (колледж), 2006. – С. 312-342 3. Мюллер В.К. Новый англо-русский словарь. – М. : "Русский Язык", 2002. – 934 с. 4. Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальні та дискурсивні аспекти: автореф. дис... д-ра філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». / В.О. Самохіна – Київ, 2010. – 36 с. 5. Тёрнер Фредерик Дж. Фронтір в американской истории. – М. : Наука, 2009. – 304 с. 6. Сказки народов Америки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://azku.ru/skazki-narodov-ameriki/skazki-narodov-ameriki.html>

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ НОМІНАЦІЇ КОМУНІКАТИВНО ЗНАЧУЩОЇ ЗОРОВОЇ ПОВЕДІНКИ

Барташева Г.І., к.ф.н. (м. Харків)

Однією з центральних проблем невербальної семіотики є дослідження номінацій невербальних комунікативних компонентів (жестів, міміки, постави тіла тощо), тобто засобів їх відображення та закріплення у мові, «міжсеміотичного перекладу рухів тіла мовними знаками» [1]. Пріоритетної значущості набуває виявлення лексичних одиниць, що вербально репрезентують окремі компоненти невербальної комунікації.

Так, серед лексичних засобів опису невербального компоненту «погляд» можна виділити ядерні («лексичний каркас») та периферійні одиниці. «Лексичний каркас» – це одиниці, що утворюють ядро семантичного поля «погляд» та мають 1) високу частотність вживання для опису візуальної поведінки мовця та 2) високу потенційну здатність комбінуватися з іншими лексичними одиницями для досягнення виразності опису невербального компоненту «погляд». Серед досліджуваних номінацій центральне місце займають дієслова зорової активності мовця як різновиду активності у комунікативній діяльності. **Ядерні дієслова** – це загальноновживані дієслова, що повною мірою номінують компоненти зорової поведінки і найчастіше використовуються в мовленні: *to eye, to gaze, to glance, to look, to stare*. До **іменників ядерної зони** належать найуживаніші іменники, що мають єдине первинне значення погляду або його компонентів: *eye, look, gaze, glance, stare*.

Номінативне поле зорової поведінки неоднорідне тому, що містить як прямі номінації її компонентів, які створюють ядро номінативного поля, так і номінації її окремих когнітивних елементів, розкриваючи поняття погляду в різних комунікативних ситуаціях і створюючи периферію поля номінацій зорової активності мовця. До **периферійних дієслів** відносяться синонімічні ядерним дієслова, значення яких на позначення погляду зафіксовано в тлумачних словниках, але які номінують тільки певні відтінки та особливості погляду: *to*

affront, to blink, to contemplate, to frown, to gape, to gawk, glare, to glimpse, to gloat, to glower, to goggle, to lamp, to leer, to ogle, to peep, to peer, to scowl, to squint, to twinkle. Серед **іменників периферійну зону** семантичного поля зорової поведінки виділяються: *cast, eyebeam, eye-wink, frown, glare, glower, goggle, lamps, lights, windows* (poet.), *leer, ogle, peek, peep, scowl, squint.*

У комунікативній зоровій поведінці важливу роль відіграють вії та повіки *eyelashes, eye winker, eaves* (poet.), *eyelids/lids*, що здатні надати додаткової виразності очам та сприяти передаванню змісту комунікативного повідомлення. Наприклад, *without turning/batting an eyelid* – і оком не моргнути.

Цікаво відзначити, що в англомовній художній літературі для зображення різних відтінків зорової поведінки мовця часто використовуються різноманітні номінації **посмішки** (*smile, grin*). Як невербальний компонент спілкування посмішка відіграє важливу роль у комунікативно значущій поведінці співрозмовників. Тісно переплітаючись у невербальному спілкуванні з поглядом, посмішка може виявити справжні почуття й наміри, емоційний та психічний стан комуніканта в процесі спілкування. Під час спілкування посмішка у погляді здатна перетворити вороже ставлення співбесідників на прихильне, і навпаки, створити несприятливі умови для спілкування, навіть викликати відразу у співрозмовника або поставити його у неприємне становище. Така значущість посмішки у комунікативному процесі відображається у номінаціях зорової поведінки мовця, де опис посмішки переплітається з вербальним відображенням погляду. Наприклад, *a smile flickered in his eyes; his eyes kept the mocking smile; she looked at him with a gay smile in her lovely eyes; looks up with a secret smile; it was a slow smile, starting and sometimes ending in the eyes* [2].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мечковская Н.Б. На семиотическом перекрестке: мотивы движения тела в невербальной коммуникации, в языке и метаязыке / Н.Б. Мечковская // Логический анализ языка. Языки динамического мира. – Дубна, 1999 – С. 261-272.
2. Maugham W.S. Theatre / William Somerset Maugham // – L.: Penguin Classics, 1983. – 193 p.

ПРАГМАЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ТРАКТОВКА ЗНАЧЕНИЯ И СМЫСЛА

Безуглая Л.Р., д.ф.н. (м. Харків)

В докладе систематизуються трактовки понять 'значение' и 'смысл' с точки зрения прагмалингвистики. Рассматриваются такие дихотомии, как 'объективистская vs. когнитивистская трактовка значения', 'значение vs. смысл', 'лексическое vs. синтаксическое значение', 'семантическое vs. прагматическое значение'. На основе этих дихотомий представляется классификация речеактовых смыслов по критерию эксплицитности / имплицитности их языкового выражения.

Все теории значения в соответствии с методологическим подходом можно разделить на две группы: объективистские теории, рассматривающие значение как находящееся вне субъекта, и когнитивистские теории, относящие его к мыслящему и говорящему субъекту. И значение, и смысл приписываются когнитивистами употреблению языковых единиц в речи.

Существующие взгляды на дихотомию 'значение – смысл' можно разделить на три группы: 1) значение как эксплицитно выраженное содержание, а смысл – как имплицитно выраженное; 2) смысл как интенциональный компонент значения; 3) смысл выражается при помощи значения языкового знака, поэтому значение – это конструктивный элемент смысла. Последняя трактовка подчеркивает ментальные корни смысла и поэтому соответствует когнитивистской методологии.

Дихотомия 'лексическое vs. синтаксическое значение' основана на критерии способа языкового выражения значения (словом или предложением). С точки зрения объективистских концепций, и на лексическом, и на синтаксическом уровне проявляется разделение значения на собственно значение (денотат, экстенционал) и смысл (сигнификат, десигнат, интенционал). Денотацию/референцию предложения составляет его истинностное значение, а смысл предложения определяет пропозиция – семантическая структура предложения. Когнитивистский подход смещает ракурс трактовки данных понятий в ментальность субъекта.

Под прагматическим значением понимается: 1) дискурсивная импликатура; 2) проявление субъективного, оценочно-эмоционального отношения говорящего к предмету денотативного значения; 3) иллокутивная функция языковой единицы в определенном речевом акте; 4) речеактовое, интендируемое значение. Первые две трактовки не охватывают всех случаев значений, отличных от денотативных, – например, вопроса, побуждения. Третья трактовка сужает прагматику до теории речевых актов (причем с игнорированием перлокуции). Четвертая трактовка основывается на разграничении семантического (касающегося отношений между формой и объективной реальностью) и прагматического значения (отражающего отношения между языковой единицей и говорящим субъектом). Думается, однако, что более корректно говорить не о прагматическом значении, а о прагматическом смысле, поскольку речевые акты (и высказывания, с помощью которых они реализуются), обладают не значениями, а смыслами. Речеактовый смысл складывается из пропозиционального, иллокутивного и перлокутивного смыслов.

Опираясь на прагматические теории значения Г.П. Грайса и М. Бирвиша, в речевом акте различаем эксплицитный и имплицитный смысл, в последнем выделяем конвенционализированный и имплицитивный. Эксплицитные речеактовые смыслы конвенционально закреплены в виде конфигурации значений за высказываниями конкретного языка. Конвенционализированный имплицитный смысл зафиксирован словарями, но распознается только в контексте. Имплицитивный смысл является полностью окказиональным, авторским, не зафиксированным словарями.

Рассмотренные дихотомии позволяют утверждать, что прагмалингвистика изучает смыслы высказываний и речевых актов. Смысл как продукт конструирования структуры мира коммуникантами образуется в речи в результате актуализации значения. Единицы речи – речевой акт и высказывание (процесс и продукт речевой деятельности) – обладают не значениями, а смыслами.

КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СПОНУКАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Білик В.С. (м. Харків)

З огляду на значну роль волевиявлення у людському спілкуванні, відповідна категорія постійно перебуває у центрі уваги дослідників, які вивчають різні аспекти цього явища: структурно-морфологічні, функціонально-семантичні, прагматичні та соціокультурні. Традиційний аналіз парадигми спонукального речення [3; 343] дозволив сформулювати загальне уявлення про морфологічні та синтаксичні особливості мовного оформлення спонукування, проте він не брав до уваги аспекти значення та застосування засобів волевиявлення в мовленні.

У мовознавстві склалося кілька трактувань прагмалінгвістики. Семіотична лінія Ч. Морріса та Ч. Пірса, розвинена згодом у трикомпонентній моделі мовленнєвої діяльності Ю.С. Степанова [1], який виділив прагматику як розділ загальної теорії знаків, поряд із синтактикою та семантикою. Семантика вказує на відношення знака до об'єктів навколишнього світу, синтактика – на відношення знаків між собою. Прагматика розуміється як відношення знака до носія мови, як "присвоєння" мови мовцями у момент мовлення.

Когнітивна прагматика стала сьогодні «однією з субпарадигм прагмалінгвістики, що об'єднує в єдине ціле когнітивні, комунікативні та прагматичні засади функціональної мегапарадигми» [2: с. 7]. Це відкриває можливість поглиблення розуміння мовленнєвого акту через його когнітивний аналіз – моделювання у вигляді сценарію. За нашими даними, когнітивний сценарій директиву має вигляд:

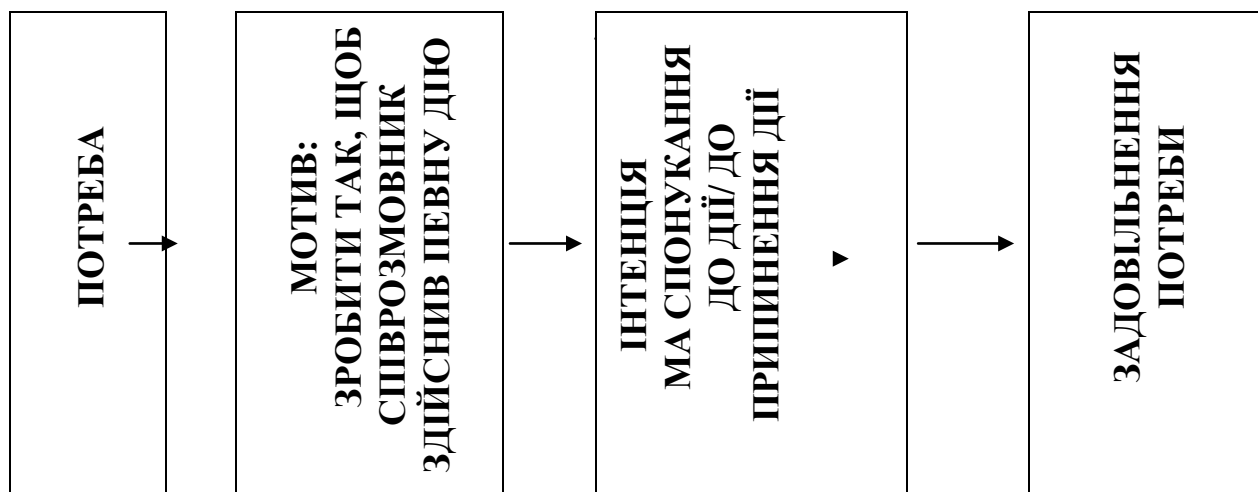

Схема 1. Когнітивний сценарій МА Спонукування

Висловлення спонукування актанта А сприймається як передача плану дій актанту В і як заклик взяти на себе задоволення потреби. Спонукування до актанту В містить, таким чином, інформативний елемент, через який повідомляється план дій. Цей елемент відповідає пропозиційному змісту спонукування. У залежності від обсягу спільних знань, у комунікантів у ситуації суспільних дій знаходиться інформативний об'єм спонукального дискурсу. У випадку наявності великого

сектору спільних знань актанту А треба тільки назвати конкретний предмет чи вказати на нього та назвати дію, яку необхідно здійснити з цим предметом.

Розв'язання поставлених у цьому дослідженні завдань сприяє глибшому пізнанню структурних, семантичних і когнітивно-прагматичних особливостей спонукання в сучасному англійському дискурсі, а також відкриває перспективи порівняльного аналізу спонукання в дискурсах різних мов.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Степанов Ю.С. Теоретическая лингвистика входит в новый век многополюсной дисциплиной / Ю.С. Степанов // Вопросы филологии. – 1999. – № 3. – С. 5-6. 2. Шевченко И.С., Сусов И.П., Безуглая Л.Р. Абрис когнитивного вектора прагмалингвистики / И.С.Шевченко, И.П. Сусов, Л.Р. Безуглая // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – 2008. – № 811. – С. 3-7. 3. Bolinger D. The imperative in English / D. Bolinger // To honor Roman Jakobson. – The Hague: Mouton, 1967. – P. 335-362.

ТЕОРІЯ ПРОТОТИПІВ У ЛІНГВІСТИЦІ

Білоножко С.П. (м. Черкаси)

Відповідно до трактування Е. Рош [4, с. 27-47], реальний світ у нашому сприйнятті структурований на певні мисленнєві структури – категорії. Когнітивний погляд на категоризацію ґрунтується на припущенні, що здатність людини до категоризації пов'язана з її досвідом та уявою, особливостями сприйняття, культурою, а також зі здатністю створювати образи, метафори, метонімії. На думку І.П. Сузова, мислення і свідомість членують потоки інформації, які надходять у мозок із зовнішнього середовища, і розподіляють цю інформацію за різними категоріями, тобто здійснюють таким чином категоризацію дійсності [2, с. 6-7].

За твердженням Е. Рош, категоризація є одним із найважливіших складників механізму пізнання і полягає в тому, що для кожного поняття окреслюється коло споріднених понять за “принципом родинної подібності” та встановлюється узагальнювальний репрезентант (прототип). Метою категоризації є пояснення нового через уже відоме та структурування картин світу за допомогою узагальнень. Категорія – це когнітивна структура, концептуальний клас, що складається з елементів – членів категорії, об'єднаних “родинною подібністю”. Члени категорії не є рівноправними: всередині кожної категорії одні об'єкти є психологічно більш значущими, ніж інші. Людина сприймає будь-яку семантичну категорію як таку, що має центр і периферію і, відповідно, “більш прототипічних” і “менш прототипічних” представників. Прототип – це такий центральний член категорії, який є її найкращим, найяскравішим представником, головним репрезентантом. Навколо такого прототипу у свідомості індивіда об'єднуються всі інші об'єкти, що входять до категорії [4, с. 27-47].

Р. Дірвен і М. Веспур [3] виділяють прототип за такими ознаками: він перший спадає на думку; має найбільшу частотність вживань; використовується для пояснення інших членів категорії. Центр категорії є найбільш чітким, а межі категорії – розмиті і перетинаються з межами інших лексичних категорій.

Дж. Лакофф узагальнює поняття прототипної категорії [1, с. 150-152] і вказує на такі ознаки: *родинну подібність* (члени категорії визначаються на основі схожості ознак певного елемента і прототипу); *центральність* (серед членів категорії можуть бути як більш так і менш вдалі приклади цієї категорії); *градацію членства* (деякі категорії не мають чітких меж і приналежність до цих категорії виражається не абсолютно, а градуально); *градацію центральності* (ступінь центральності членів категорії чи під категорії може бути різною); *концептуальне втілення* (категорії існують у свідомості людини і залежать від особливостей уявлення, сприйняття і фізичної діяльності людини); *функціональне втілення* (деякі поняття не усвідомлюються інтелектуально, вони використовуються автоматично і сприймаються як частина життєдіяльності людини); *категоризацію базового рівня* (категорії організовані в ієрархії таким чином, що когнітивно більш базові категорії зосереджені “у середині” ієрархії “від загального до часткового”. Узагальнення спрямоване “вверх” від базового рівня, а специфікація – “вниз”); переносне або метонімічне маркування (частина категорії у деяких мисленневих процесах можуть заміщувати всю категорію у цілому).

Категорія виникає, існує і розвивається, орієнтуючись на найкращий зразок – прототип. Можлива також ситуація, коли від одного прототипу розвиток категорії відбувається у кількох напрямках. Це породжує багатозначність та багатофункціональність категорії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лакофф Дж. Когнитивное моделирование [Электронный ресурс] / Дж. Лакофф // Женщины, огонь и опасные предметы . – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://kosilova.textdriven.com/narod/studia2/lakoff.htm> 2. Сусов И.П. Проблема семантических категорий в синтаксисе / И.П. Сусов // Семантические категории языка и методы их изучения: тез. докладов Всесоюз. науч. конф., 28-30 мая 1985 г. / отв. ред. Л.М. Васильев. – Уфа: Башкир. гос. ун-т, 1985. – С. 6-7. 3. Dirven R. Cognitive Exploration of Language and Linguistics / R. Dirven, M. Vespoor. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 1988. – 300 p. 4. Rosch E. Principles of Categorization / E. Rosch // Cognition and Categorization / Ed. by Rosch, E. and Lloyd, B.V. – Hillsdale, N.Y. : Erlbaum, 1978. – P. 27-47.

КІНЕТИЧНИЙ ВИМІР ОБРАЗНО-ОЦІННОГО СКЛАДНИКА КОНЦЕПТУ РОБОТА

Благодарна О.М., к.ф.н. (м. Харків)

Субстантивні та кінетичні метафори є двома провідними класами конвенціональних метафор. Субстантивні метафори сформовані за участі редукованого гештальту, який не передає «живого» образу, але може містити емотивний оцінний компонент у випадку присутності емпатії мовця. В залежності від семантичних ролей актантів предметно-референтної ситуації, яку відбиває субстантивна метафора, у сучасних дослідженнях багато уваги приділяється аналізу суб'єктних та об'єктних метафор, а також їх поєднань. На відміну від субстантивних метафор, кінетичні метафори, що базуються на ідіомах, які містять

посилання на жест-символ та описують дії/ стан суб'єкта, не отримали такого детального аналізу в наукових працях сьогодення. Частково цей факт можна пояснити тим, що кінетичні метафори не передають емотивно-оцінного ставлення, отже є менш привабливими з точки зору комплексного опису певного лінгвістичного явища в рамках антропоцентричного спрямування сучасних наукових розвідок.

У той час, як образ дає живе наочне уявлення про щось, жест (рух) виступає символом, через який відбувається позначення іншого поняття. Особливістю кінетичних метафор є відсутність прямого зв'язку між безпосередньо самим жестом та його ідіоматичним виразом – пов'язаність забезпечується шляхом посилання на один і той самий символ. Доречно припустити, що існування таких жестів-символів пов'язано з особливостями виконання різних аспектів (етапів) предметно-референтної ситуації роботи у процесі історичного розвитку мовного суспільства.

З метою вивчення особливостей вживання кінетичних метафор для опису образно-оцінного складника концепту *РОБОТА* було розглянуто корпус ідіоматичних виразів [2, с. 3], що містять посилання на певний етап предметно-референтної ситуації роботи. Так, початок роботи асоціюється з кінетичними метафорами, що представлені наступними ідіомами: *to roll up one's sleeves; to spit on the hands (of oneself); to put one's hand to the plough; to put one's shoulder to the wheel*. Ці метафори засновані на полімотиваційному гештальті: подієвий образ доповнено образами-символами *рукавів, плуга та колеса (sleeves, plough, wheel)*. Образом-символом називаємо означуване ідіоми, що є поширеним загальновідомим універсальним чи лінгвокультурним символом та функціонує у межах ідіоми як «троп у тропі» (термін В.М. Телії [1]). У даних метафорах суб'єкт роботи метонімічно представлений такими частинами свого тіла, як *рука та плече (hand, shoulder)*: **C8V 1836** *At that point the cost has been counted, a shoulder has been put to the yoke, a hand to the plough, and a contract for discipleship has been signed*; **ATE 1152** *There would be time to get back to his books later, so like many others, he rolled up his sleeves and before long, he was a cocky with the best of them, and the farm prospered*.

Ще одна група кінетичних метафор позначає старанне та сумлінне виконання роботи: *to keep one's nose to the grindstone; to pull one's weight*. Базуючись на подієвому гештальті, метафори доповнені наступними образами-символами: *жорно, вантаж (grindstone, weight)*: **C8D 2942** *He didn't pull his weight, but knew how to keep it from the consultants*.

Маємо підстави зробити висновок, що кінетичний вимір образно-оцінного складника концепту *РОБОТА* формується на основі подієвого гештальту, доповнюється образами-символами, не містить емоційно-оцінного компоненту та відображає певний етап предметно-референтної ситуації роботи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В.Н. Телия – М. : Языки русской культуры, 1996. – 288 с. 2. Flavell L. Dictionary of Idioms and Their Origins / Linda and Roger

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ДЕБАТІВ)

Богатирьова Є.В. (м. Маріуполь)

Будь-який політик стикається з необхідністю правильного розташування, компонування мовних одиниць, тобто всього того, що становить суть та специфіку побудови промови. Політики усвідомлюють необхідність оволодіння таким стилем мовлення і нормами літературної мови, які здатні дати найвищий коефіцієнт корисної дії [1, с. 86]. Метою розглянення політичного дискурсу у лінгвостилістичному аспекті є опис та аналіз його лінгвостилістичних та жанрових ознак. Вивчення стилістичної специфіки політичного дискурсу доповнює цілісну картину його функціонування, а також репрезентує методологічну модель комплексного аналізу політичного дискурсу.

Аналіз вживання лексико-стилістичних засобів та взаємодії прямих і переносних значень у політичному дискурсі на матеріалі політичних дебатів Б. Обама та Дж. Маккейна, виявив, що для даного типу дискурсу не є характерним вживання широкого різноманіття лексико-стилістичних засобів, проте невелика кількість із загального широкого спектру, вживання якої зафіксовано в досліджуваному матеріалі, характеризується досить високою частотністю вживання. Це пов'язане, на наш погляд, по-перше, з абсолютною пріоритетністю функції впливу для даного виду політичного дискурсу, навіть на фоні наявності такої скерованості у всіх інших видів політичного дискурсу, та, по-друге, тим фактом, що висловлювання опонентів в умовах політичних дебатів є тільки частково спонтанними й містять чималу кількість завчасно підготовлених фрагментів висловлювань, що дозволяє збагатити їх складними, нехарактерними для спонтанного мовлення експресивними засобами.

Найпоширенішим лексичним стилістичним засобом у тексті досліджуваних політичних дебатів є епітети, переважно пояснювальні, причому спостерігається кількісна перевага епітетів з позитивною оціночною коннотацією. Метафоричні епітети характеризуються значно нижчою частотністю вживання та походять переважно від стертих метафор.

Метафора є другим за чисельністю тропом, представленим у матеріалі дослідження. Переважають одночленні метафори; вживання двочленних метафор є обмеженим. Проте, у деяких випадках зниження стилістичного ефекту за рахунок збільшення інтенсивності квантування компенсується образним характером метафори та досягненням конвергенції за рахунок вживання епітету в безпосередньому оточенні.

Окрім вживання переносних значень у багатьох випадках використовується зсув сполучуваності предикативних слів, результатом чого є значна кількість когнітивних метафор. Спостерігаються й певні тенденції у семантиці метафор: зафіксоване широке застосування метафор з семами шляху, зокрема, неодноразове вживання обома опонентами метафори «*to have a long way to go*»,

що відповідає тематичній спрямованості даного типу дискурсу – однією з ключових тем є тема майбутнього країни та впливу на нього мовця.

Серед проаналізованих прикладів вживання метонімії не виявлені індивідуально-авторські, через що даний троп немає великого впливу на збільшення експресивності висловлювань.

У тексті матеріалу дослідження міститься одна алегорія: у даному випадку умовне вираження абстрактного зла за допомогою конкретного його елементу: “*I looked into Mr. Putin’s eyes, and I saw three letters, a «K», a «G», and a «B»*”.

Таким чином, проаналізувавши лексико-стилістичні особливості політичного дискурсу на прикладі політичних дебатів, було виявлено, що даний тип дискурсу характеризується низьким розмаїттям лексико-стилістичних засобів в поєднанні з відносно високою частотністю їх вживання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рыцарева А.Э. Интернациональная лексика: сущность и сферы функционирования / А.Э. Рыцарева // Вопросы филологии и лингводидактики : сб. науч. ст. – Волгоград : Издательство Волгоградского государственного университета, 2001. – С. 84-86.

МОДАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ НЕВЛАСНЕ-ПРЯМОЇ МОВИ: АВТОРСЬКА МОДАЛЬНІСТЬ

Богатирьова О.Є. (м. Маріуполь)

Модальність на рівні речення-висловлювання достатньо вивчена і визначається зазвичай як категорія, що виражає ставлення мовця до змісту висловлювання (суб'єктивна модальність) і відношення останнього до дійсності (об'єктивна модальність). У першому випадку модальність створюється специфічними модальними словами, частками, вигуками (*на щастя, на жаль, на жаль, адже та ін*); в другому випадку модальність створюється насамперед формами способу дієслів та словами, що виражають значення твердження, можливості, побажання, накази тощо. Об'єктивна модальність, по суті, відображає, як мовець (автор) кваліфікує дійсність - як реальну або ірреальну, можливу, бажану та ін. Таким чином, модальність реалізується на лексичному, граматичному та інтонаційному рівні.

Проте категорія модальності може бути винесена за межі речення-висловлювання – в текст і мовну ситуацію. Тоді прагматика даної категорії значно розширюється, і на передній план висувається сам акт комунікації, тобто взаємовідносин автора й персонажа. Авторська модальність, що скріплює всі одиниці тексту в єдине смислове та структурне ціле, є важливим для текстотворення і текстосприйняття поняттям.

Вона визначає співвідношення картини світу персонажа, що розкривається в різних видах його промови, із світобаченням автора. Це суттєва категорія художнього твору, яка відображає оціночне ставлення автора до зображуваного їм миру і персонажу.

Авторська модальність співвідноситься з образом автора, складаючи ядро даної категорії [2, с. 3], а оцінне ставлення автора до фактів художньої дійсності

проявляється на всіх рівнях естетичної системи твору, в тому числі в композиції текстових фрагментів, в мовних засобах оформлення суб'єктних планів і взаємодії типів мови.

Необхідно зазначити, що сприйняття особистості автора через форми її втілення в тексті – це процес двоспрямованих взаємовідносин автора і персонажа. Модальність тексту НПМ – це вираження в тексті відносини автора і персонажа до повідомляемого, їх концепції, точки зору, позиції, їх ціннісних орієнтацій, сформульованих заради повідомлення їх читачеві.

Ця авторська оцінка зображуваного завжди пов'язана з пошуком адекватних способів вираження. Способи вираження цього відношення і оцінки мотивовані і цілеспрямовані. Над вибором цих способів завжди, таким чином, стоїть певне немовленнєве завдання, реалізація якого і створює модальність НПМ. Загальна модальність як вираження відносини автора до персонажа змушує сприймати текст НПМ не як суму окремих одиниць, а як цілісний твір. Таке сприйняття ґрунтується не на розгляді якостей окремих мовних одиниць, а на встановленні їх функцій у складі цілого. У такому випадку особистісне ставлення персонажа сприймається, за В. В. Виноградовим, як «концентроване втілення суті твору, що об'єднує всю систему мовних структур...» [1, с.178].

Таким чином, текст НПМ не можна розуміти вузько, лише як формальну організацію послідовних висловлювань. Він дійсно складається з цих послідовностей, але водночас є чимось більшим: текст є єдність формальних і змістовних елементів з урахуванням цільової установки, інтенції автора, умов спілкування і особистісних орієнтації автора.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Виноградов В.В. Современный русский язык, 1-2 вып. переизд. / В.В. Виноградов. – М. : «Рольф», 1988. – 163 с.
2. Гальперин П.Я. К вопросу о внутренней речи / П.Я. Гальперин // Доклады АПН РСФСР. – М. – № 4, 1957.
3. Потебня А.А. Мысль и язык / А.А. Потебня. – К. : СИНТО, 1993. – 192 с.
4. Серебренников Б.А. Роль человеческого фактора в языке: язык и мышление / Б.А. Серебренников. – М. : «ЛИБРОКОМ», 2009. – 247 с.

ДУАЛЬНОСТЬ ВРЕМЕНИ В АНГЛОЯЗЫЧНОМ ДИСКУРСЕ (VII-XX ВВ.)

Бондаренко Е.В., к.ф.н. (м. Харків)

Двойственность когнитивной деятельности человека зачастую проявляется в эпистемических диадах объективное :: субъективное, личностное :: неличностное, рациональное :: чувственное, рассудочное :: эмоциональное, логическое :: эстетическое (Св. Августин, Г. Башляр, Н. Бердяев, М. Бубер, Г.О. Винокур, Г.Д. Гачев, И.С. Кон, М.К. Мамардашвили, Марк Аврелий, Платон, И.П. Смирнов, П. Флоренский, Э. Фромм, М. Шелер. К. Ясперс, J.E. Vogen).

Продукты когниции могут быть представлены в виде комплементарного комплекса внеличностной (объективной или научной) и личностной (обыденной или творческой) картин мира (С.С. Абрамов, Г.Д. Гачев, В.М. Дианова,

А.С. Есенин-Вольпин, Э. Кассирер, В.В. Налимов и Ж.А. Дрогалина, Г. Померанц, К. Поппер, В.С. Степин и Л.Ф. Кузнецова, А.Ю. Цофнас). Будучи неантагонистичными по своей сути, указанные картины мира имеют различную методологию построения, объект, продукт и сущностные свойства. Обе картины мира находят реализацию в языке, представляя, соответственно, научную и вненаучную языковые картины мира.

В речи первый тип картины мира реализуется в научном, а второй – в художественном (поэтическом) дискурсе (Г.С. Померанц, А.Ю. Цофнас). *Дуальностью времени* в таких дискурсах является как ориентация времени, с одной стороны, на физические процессы (главным образом, изменение состояния) внешних (космических) тел (компонент научной картины мира) и, с другой, на индивидуально значимые события жизни человека (компонент вненаучной картины мира).

Время в языке и дискурсе моделируется как лингвокогнитивная структура. Модель времени, реализованная в разных типах дискурса определенного исторического периода, представляет собой систему семантических ролей, представляющую предметные, посессивные, акционального, идентификационные и компаративные пропозициональные связи концепта ВРЕМЯ с другими концептам в пределах одноименных фреймов (Т. Ван Дейк, С.Д. Кацнельсон, А.А. Кибрик, Я.Г. Тестелец, S.C. Shapiro, Ch. Fillmore).

Индикаторами – константными показателями научного :: вненаучного характера модели времени служат слоты Род / Роль идентификационного фрейма; Агнс акционального фрейма; а также слоты Качество и Способ предметного фрейма.

Модели времени, реализованные в британском философском дискурсе различных эпох (VII – XX в.в.), демонстрируют преобладание научных или вненаучных компонентов в зависимости от интерпретации степени влияния человека или божественного начала на формирование временных характеристик познаваемой действительности.

Модель времени, манифестированная в современном философском и естественно-научном дискурсе, накапливает номенклатуру концептов, реализующих пропозициональные связи концепта ВРЕМЯ на протяжении истории, однако наблюдается изменение характера этих концептов в пользу научных.

Современной поэтической модели времени присущи два противоположных направления эволюции: увеличение вненаучных компонентов за счет метафоризации и возрастание пропорции научных компонентов в результате появления признака хроникальности. Наличие противоположных тенденций в развитии указанной модели времени свидетельствует о сохранении комплементарного равновесия дуальности времени в дискурсе.

Взаимоотношение моделей времени, реализованных в мифо-эпическом и философском дискурсах, с одной стороны, и поэтическом дискурсе, с другой, в пределах одной эпохи представляет собой нелинейную зависимость (отставание либо опережение). Модели времени, реализованные в современном философском,

естественно-научном и поэтическом дискурсе, демонстрируют сближение за счет заимствования концептов из вненаучной картины мира в научную и наоборот.

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Варенко Т.К. (м. Харків)

Процес формування зрілої особистості вимагає сьогодні розвитку критичного мислення, розширення уявлень молоді, пізнання та закріплення ціннісних орієнтацій. Це передбачає переоцінку та створення нової системи цінностей, яка б виступала стрижнем у підготовці майбутніх фахівців.

Не можна переоцінити виховний потенціал філологічних дисциплін, ефективність засвоєння ціннісних систем шляхом взаємодії учня та педагога під час вивчення іноземної мови. Така взаємодія є вирішальною у процесі пізнання цінностей.

Виховання цінностей у молоді тісно пов'язано з принципами гуманізації, гуманітаризації, демократизації, дотримання яких допомагає, по-перше, зорієнтувати студентів на формування власної системи ціннісних орієнтацій, а, по-друге, виховує толерантне ставлення до чужих поглядів, думок, поглядів, цінностей, тощо. Ціннісні орієнтації особистості – це головні характеристики особистості, а їх розвиток – завдання гуманної педагогіки. Аксіологічний підхід – це філософсько-педагогічна стратегія, що додає процесу підготовки ціннісну спрямованість.

Цінності розглядаються як специфічні утворення у структурі індивідуальної свідомості, що є ідеальними зразками та орієнтирами діяльності особистості та суспільства [2, с. 100]. Дослідники В. Сластьонін та Г. Чижакова виділяють низку понять, що є основними для педагогічної аксіології: цінності, ціннісна свідомість, ціннісна поведінка, ціннісна установка, ціннісна орієнтація, освіта, виховання [2].

Ціннісну систему людини розуміють як складний регулятор людської життєдіяльності, який відображує в своїй структурній організації і змісті особливості об'єктивної дійсності, що охоплює і зовнішній для людини світ, і власне людину в усіх її об'єктивних характеристиках [1, с. 23].

Автори наголошують на необхідності створення нового типу світобачення, основою якого є система цінностей. Цінності при цьому розуміються як форма відношення до навколишньої дійсності, що відчувається безпосередньо людьми: до культури, до суспільства, природи, самого себе з позицій загального блага [2, с. 122].

З огляду на те, що освіта – це процес формування образу буття та в його рамках – образу людини на основі ціннісної свідомості [2], процес вивчення іноземної мови може безпосередньо моделювати ціннісну поведінку людини, її вчинки. Іноземні мови включають учнів до соціокультурних відносин, розширюють стереотипні уявлення. За допомогою аксіологічного підходу у вивченні іноземних мов розвивається здатність людини до толерантного ставлення до представників інших культур та уважного ставлення до своєї власної культури.

Процес формування ціннісних орієнтацій передбачає наступні етапи:

1. пред'явлення цінностей вихованцеві;
2. усвідомлення цінностей особистістю;
3. прийняття ціннісної орієнтації;
4. реалізація ціннісної орієнтації у діяльності та поведінці;
5. закріплення ціннісних орієнтацій, переведення у статус якості особистості;
6. актуалізація потенційної ціннісної орієнтації в якостях особистості.

Реалізації цих етапів сприятиме творчий підхід до процесу викладання іноземної мови: моделювання творчих ситуацій, практикуми індивідуального характеру, колективний аналіз проведеної роботи тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навч.-метод. видання / І.Д. Бех. – К. : Либідь. – 2003. – 280 с. 2. Гудков Д.Б. Теория и практика межкультурной коммуникации / Д.Б. Гудков. – М. : ИТДК «ГНОЗИС», 2003. – 288 с. 3. Слостенин В.А. Введение в педагогическую аксиологию: учеб. пособие для студ. / В.А. Слостенин, Г.И. Чижакова. – М. : Академия, 2003. – 192 с.

ФЕНТЕЗІ: СПЕЦИФІКА ЖАНРУ

Верич К.О. (м. Харків)

В останні роки одну з провідних позицій в сучасній фантастичній літературі зайняв напрям "фентезі". За обсягом видань і популярності, за кількістю назв і обсягів продажу фентезі поступається лише дамському роману і детективу. Серед усіх літературних течій фентезі найбільш швидко розвивається, освоюючи нові території і залучаючи все більше читачів. У наші дні фентезі характерна жанрова універсальність, цей жанр також представлений у кінематографі, живописі, комп'ютерних і настільних іграх.

Термін "фентезі" прийнятий нами через відсутність адекватних вітчизняних визначень. Ним позначається "література, у просторі якої виникає ефект чудесного; в ній присутні в якості основного і незворотного елемента надприродні або неможливі світи, персонажі і об'єкти, з якими герої і читач виявляються в більш-менш тісних відносинах" [3, с. 42]. Класик цього жанру Дж. Р.Р. Толкієн вважає, що цей термін походить від англ. «fancy – фантазія», і найкраще відображає ідею втілення фантазій і уявлень у художню літературу [1, с. 15].

"Фентезі" є жанром сучасної літератури, найбільш віддаленим від повсякденної реальності в силу своєї метафоричності і утопічних тенденцій, що розкриває "глибинні структури реальності" на міфологічній основі. Саме міф як найбільш яскравий прояв метафоричного та утопічного мислення і лежить в основі жанру "фентезі" [2, с. 16]. Найчастіше фентезі побудовано на базі архетипічних сюжетів, основою яких є квест у пошуках якогось магічного предмету, людини чи знання [1, с. 17].

На відміну від наукової фантастики, фентезі не прагне пояснити світ, в якому відбувається дія твору, з точки зору науки. Сам цей світ існує у вигляді якогось

припущення (найчастіше його місце розташування щодо нашої реальності зовсім ніяк не вказується: чи то це паралельний світ, чи то інша планета), а його фізичні закони можуть відрізнятися від реалій нашого світу. У такому світі може бути реальним існування богів, чаклунства, міфічних істот (драконів, гномів, тролів), привидів та будь-яких інших фантастичних сутностей. У той же час, принципова відмінність «чудес» фентезі від їх казкових аналогів полягає в тому, що вони є нормою описуваного світу і діють системно, як закони природи.

За даними соціологічних досліджень, кожна п'ята прочитана сьогодні підлітками книга написана в жанрі фентезі. Опитування показують, що живий інтерес у юнаків викликають уроки, на яких ведеться розмова про книги, написані в цьому жанрі, обговорюються гучні фільми.

Отже, варто приділяти увагу жанру фентезі на заняттях та допомагати студентам у вивченні цієї літератури. При підготовці методичних посібників з аналітичного та домашнього читання слід ураховувати зацікавленість студентів цим жанром.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Александрук І.В. Вербалізація можливих світів у жанрі фентезі (на матеріалі творів сучасних англійських та американських авторів): автореф. дисс. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови»/ І.В. Александрук. – Харків, 2011. – 20 с. 2. Жаринов Е.В. «Фэнтэзи» и детектив – жанры современной англоамериканской литературы: [монография] / Жаринов Е.В. – М. : ВГПУ, 2007. – 174 с. 3. Ковтун Е.Н. Поэтика необычайного: художественные миры фантастики, волшебной сказки, утопии, притчи и мифа/ Е.Н. Ковтун. – М. : Издательство Московского университета. – 2004. – 233 с.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОКСЕМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ В СИТУАЦІЇ РОЗРАДИ

Віротченко С. А. (м. Харків)

Проблема людського фактору в мові – одна з основних у сучасному мовознавстві. Інтерес до особистості співрозмовників не тільки не втрачає своєї актуальності, але й залишається пріоритетним напрямом сучасних лінгвістичних досліджень, які базуються на вивченні вербального та невербального кодів у різних комунікативних ситуаціях діалогічного дискурсу.

В комунікативній ситуації розради наміром адресанта є прагнення вплинути на емоційний стан адресата, його вербальні та невербальні дії спрямовані на послаблення або усунення негативного емоційного стану адресата. Втішаючи адресата, адресант розглядає його внутрішній світ, психоемоційний стан як такий, що відхилився від норми, а тому потребує втручання, певного коригування. Він вважає себе тією людиною, яка може здійснити коригування внутрішнього стану адресата [1, с. 150]. Реалізація даного комунікативного наміру включає, з одного боку, спонукання адресата до зміни його емоційного стану, а з іншого – деяке вербальне повідомлення, яке, на думку адресанта, здатне викликати цю зміну [2].

З боку участі комунікантів у оперуванні проксемичною складовою відзначається активна участь адресанта: він переміщується в інтимну зону

адресатно-особистого простору, а адресат при цьому свідомо підкоряється цьому проникненню.

У ситуації розради проксемічна складова виступає засобом посилення іллокутивної сили мовленневих актів промісивів, що сприяє вираженню позитивного судження адресанта про майбутнє, яке стабілізує стан адресата. Проксемічна складова супроводжує вербальні повідомлення, які містять звертання, представлені оцінними номінаціями (*darling, sweetheart, dear, honey*), що разом з партитивним переміщенням адресанта в інтимну зону адресатно-особистого простору пронизують діалог тональністю заспокоєння та виступають ефективним засобом впливу на адресата мовлення; вигуки (*hey-hey, shh-shh, hush-hush*) та вигуки позначення стану мовця (*Oh, God, Oh, Jesus*), за допомогою яких адресант, виконуючи поетапне лативне миттєве переміщенням інтегрального характеру в інтимну зону адресатно-особистого простору, апелює як до ментальної сфери адресата, так і до емоційної, тим самим заспокоюючи адресата та повертаючи його у стан готовності до продовження комунікативного контакту.

Основними невербальними компонентами, що супроводжують функціонування проксемічної складової в ситуаціях розради, виступають кінесичний та просодичний компоненти. Переміщення адресанта в інтимну зону особистого простору адресата сприяє появі контактних жестів, що представлені ніжними прогладжуваннями або обіймами (*to cling together hard, to stroke smb's head*). Вербальне повідомлення вимовляється шепотом в знак відчуття турботи про адресата (*Finch went to him. He muttered; Dan pulled her close... he soothed; he came up and said in a low voice*). Така комунікативна поведінка адресанта налаштовує адресата на заспокоєння, змушує його прислухатися до слів співрозмовника.

Таким чином, у позитивно спрямованих ситуаціях розради основним засобом досягнення комунікативної мети є вживання проксемічної складовою під час реалізації мовленневих актів промісивів, посиленних звертаннями, представленими оцінними номінаціями, та вигуками позначення стану мовця. Проксемічна складова супроводжується позитивними контактними жестами та просодичним компонентом, представленим шепотом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної генеалогії / Ф.С. Бацевич. – К. : Академія, 2006. – 248 с. 2. Федосюк М.Ю. Речевые средства воздействия на адресата / М.Ю. Федосюк. – М, 1998. – 109 с.

КРИТЕРІЇ РОЗПІЗНАВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ БАЙКИ ЯК ТИПУ ТЕКСТУ

Гончарук О. М. (м. Харків)

Упізнавання байки як типу тексту читачем базується на реалізації її корінних ознак у авторських мовленневих стратегіях. Основними ознаками байки є наявність алегорії й образу-символу (це реалізується у коді іносказання), специфічної для байки композиції, композиційно-мовленневих форм і низки стильових рис, які реалізуються на усіх композиційних рівнях.

У композиції нас насамперед цікавить формально-змістовий рівень, оскільки він є мовленнєвим, і саме на ньому реалізуються авторські мовленнєві стратегії. Основними видами мови у дискурсі байки є авторська мова і мова персонажів. Вони чітко розподілені між собою як різні плани виразу. Їх кількісне і якісне співвідношення у кожному окремому тексті варіюється і визначає подальші ознаки байки. Іншими словами, співвідношення авторської мови і мови персонажів (діалоги, монологи) корелює з низкою важливих характеристик дискурсу байки. До таких відносяться, перш за все, сатиричність і драматичність як властивість дискурсу байки і його стильові риси.

Співвідношення «авторська мова – мова персонажів» обумовлює основні стилістичні особливості байки: епічність, драматичність, діалогічність, динамічність. Якщо переважає пряма мова персонажів, то посилюється драматичність, а разом з нею діалогічність і драматичність. Зі збільшенням частки авторської мови посилюється епічність, розповідність, що не виключає і такі характеристики, як драматичність і динамічність (оскільки їх передумовою виступає антитезисність), однак умов для їх реалізації стає менше. Якщо байка передана лише авторською мовою, то ступінь драматичності і динамічності всіляко залежить від наявності або відсутності антитезисності, полярності персонажів, від характеру авторської мови, від динамізму розповіді. Різні співвідношення авторської мови і мови персонажів, а також характер їх викладу, тобто наповнення їх іншими мовленнєвими формами, утворюють і різні сполучення стилістичних характеристик відповідних типів композиційних структур» [2, с. 65].

Особливо потрібно відмітити зв'язок пропорцій «авторська мова – мова персонажів» з такою характеристикою байки як драматичність. Остання розуміється як динамічне, предметно-чуттєве мовленнєве зображення гострих протиріч, конфліктів, які можуть мати і комічне забарвлення з огляду на розбіжність читацьких і авторських модальних оцінок подій з модальними оцінками персонажів, а також зважаючи на відстороненість викладу для читача. Одночасно з цим драматичність означає вибір думок і поведінки серед низки можливостей або його неможливість в умовах протиріч. Важливість характеристики драматичності обумовлена тим, що її мовленнєве втілення організує дискурс байки.

Таким чином, мовленнєве втілення властивості драматичності байки входить в авторську мовленнєву стратегію як дуже важлива складова. Досягнення авторської мовленнєвої стратегії скеровуються у дискурсі байки на її упізнавання як типу тексту, на художньо переконливе застосування кодів, і все це разом «працює» на загальну переконливість ідей, образів і концептів байки, що і є кінцевою метою авторських інтенцій. Достатньо прозоро простежується схема: засоби авторської мовленнєвої стратегії – стратегія – цілі.

Різні властивості тексту (у нашому випадку – наявність кодів, способів досягнення упізнавання жанру) є збірними факторами, кожний з яких організовується шляхом взаємної кореляції різних текстових елементів, сприяючи досягненню загальної мети [1, с. 140].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васильева А.Н. Художественная речь / А.Н. Васильева. – М. : Русский язык, 1983. – 256 с. 2. Пихтовникова Л.С. Композиционно-стилистические особенности стихотворной басни (на материале немецких стихотворных басен 18 в.): дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. Наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Пихтовникова Л.С. – К., 1992. – 338 с.

ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ТЕКСТОВ ЮМОРИСТИЧЕСКОГО ХАРАКТЕРА (АНЕКДОТ, ШУТКА)

Гулуева С. И. (м. Харків)

Задачей нашего исследования является четкое разграничение текстов юмористического характера – анекдота, шутки.

Анекдот, короткий забавный рассказ, несомненно, заслуживает специального лингвистического изучения. С одной стороны, смех и комическое относятся к важнейшим концептам культуры, к таким координатам бытия, как официальное и карнавальное отношение к миру, по М.М. Бахтину, и соответственно находят разнообразное выражение в языковой семантике и прагматике. С другой стороны, анекдот представляет собой устойчивую форму повествования и характеризуется признаками, отличающими этот тип текстов от смежных типов. И культурологическое, и текстуально-стилистическое изучение анекдотов становится более полным при учете этнокультурных и социокультурных данных [3, с. 15].

Интерес, предъявляемый к этому виду фольклора, заключается в живости и легкости самого рассказа. Анекдот создает по ассоциации образ мужа, жены, политика, обстановки в стране, армейского мышления. Именно поэтому анекдоты невозможно объяснить: если образ "не нарисовался", то нет и анекдота. Сама смешная ситуация еще не создает анекдота. Ценность его – в ассоциативном образе [1, с. 15].

Жанр анекдота диалектически сочетает высокую устойчивость формы с большой вариативностью содержания: его ведущими стилевыми чертами является краткость и пуантированность [4, с. 132].

Для лингвистического осмысления шутки важным является введенное Д. Хаймсом понятие "**ключ общения**" – манера передачи сообщения; например, лекция может читаться математически точно или же с веселой легкостью [2, с. 111].

Шутка характеризуется следующими категориальными чертами: законченность (завершенность), информативность, членимость, когезия и когерентность, воспроизводимость, модальность, действенность (максимально достигать поставленной говорящим цели), уместность, интертекстуальность, функционализм и др. "Любое нарушение одного из необходимых условий успешности функционирования рассказывания шутки как речевого жанра приводит к коммуникативной неудаче" [5, с. 26].

Разница между шуткой и анекдотом заключается в следующем: анекдот связан с исторической личностью или прецедентом, для шутки характерны произвольность, вымышленная ситуация.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Барский Л.А. Как это делается // Это просто смешно! Или зеркало кривого королевства / Анекдоты: системный анализ, синтез, классификация. / Л.А. Барский – М.: Издательство АО «Х.Г.С.», 1994. – С. 6-64. 2. Белл Р. Социолингвистика. / Р. Белл – М.: Междунар. отношения, 1980. – 320 с. 3. Гольдин В.Е., Сиротинина О.Б. Внутринациональные речевые культуры и их взаимодействие // Вопросы стилистики. / В.Е. Гольдин, О.Б. Сиротинина – Саратов: Изд-во Саратовск. ун-та, 1993. – С. 9-19. 4. Дмитренко В.А., Дмитренко Ю.А. Юмористический фольклорный дискурс и проблемы перевода // Вісник Сумського державного університету. / В.А. Дмитренко, Ю.А. Дмитренко. – Суми: СумДУ, 2004. – №3 (62) – С. 130-135. 5. Шмелева Е.Я., Шмелев А.Д. Русский анекдот. Текст и речевой жанр. / Е.Я. Шмелева, А.Д. Шмелев – М. : Языки славянской культуры, 2002 (б). – 144 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ІНФОРМУВАННЯ В ГАЗЕТНИХ ОГОЛОШЕННЯХ НА ТЕМУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Гусар М.В., к. ф.н. (м. Київ)

Газетне оголошення (ГО) як фрагмент комунікації є спланованим адресантом, мовленнєвим актом, сукупністю речень, спрямованих на виконання стратегічних і тактичних задач спілкування у широкому сенсі [1, с. 113].

Створюючи оголошення, як і в будь-якому іншому випадку мовленнєвої діяльності, адресант переслідує певну мету, яка мотивує вибір тієї чи іншої стратегії, що реалізується у тактиках через комунікативні ходи [2, с. 110]. Першочергові цілі ініціюють комунікативний процес, керують мовленнєвими діями. Для їхнього досягнення реалізуються основні стратегії, до яких належать ті, що безпосередньо пов'язані з впливом на адресата, його модель світу, систему цінностей і поведінку. Так, адресант оголошення, переслідуючи мету впливу (примушуючи адресата сприйняти його інформацію і зробити її своєю), реалізує комунікативні стратегії привернення уваги та інформування.

Це дослідження розглядає газетні оголошення на тему працевлаштування й аналізує можливі комунікативні тактики і ходи реалізації комунікативної тактики інформування.

Результати дослідження свідчать, що в ГО на тему працевлаштування комунікативна стратегія інформування передбачає реалізацію таких комунікативних тактик, як констатація факту, тактика опису і регулятивна тактика. Наприклад:

HOMECARE worker wanted, for people with learning disabilities in Olton Solihull, must be prepared to complete NVQ training. Send CV to Mr Eyton, 42 St. Bernard's Road, Olton Solihull, B97 7BB. 01676 534137 ("Bargain Pages", September 12, 2009).

Комунікативна стратегія інформування реалізується через комунікативні тактики: констатація факту (“homescare worker wanted” – “потрібен домашній працівник”); тактика опису, яка, в свою чергу, представлена комунікативними ходами – “представлення місця роботи” (“for people with learning disabilities in Olton Solihull” – “для людей з розумовими вадами в регіоні Олтон Соліхул”), і “висування вимог до працівників” (“must be prepared to complete NVQ training” – “має бути готовий заповнити анкету...”); і регулятивна тактика, що передбачає здійснення наступних кроків: зазначення адреси, за якою слід відіслати листа з анкетною, та номеру телефону з метою надання адресатові можливість отримати додаткову інформацію.

Серед ГО на тему працевлаштування зустрічаються такі, яким притаманні риси рекламних текстів: надмірна експресивність, наявність сугестивного елемента. Застосовується тактика “резонанс”, що передбачає займання актуальних для адресата проблем соціального, економічного і культурного життя суспільства у даний період часу. Адресанти таких оголошень намагаються збудити особистий досвід адресата, апелювати до значимих для нього ціннісних понять, щоб наділити товар (роботу) психологічно значимим смислом [3, с. 47].

CHRISTMAS is coming! Earn £200-“600 per month, delivering and collecting Christmas catalogues. 18+. Immediate start. (T) Curious? Contact Julie Juliebellotti@yahoo.co.uk leaving contact phone number or call 07944 094116 (“Bargain Pages”, September 12, 2009).

У цьому оголошенні комунікативна стратегія інформування реалізується через тактику “резонанс”, яка представлена комунікативними ходами: констатація мотиву дій адресата (*Christmas is coming!* – Різдво на порозі!); заклик заробити грошей (“*Earn £200-“600 per month*” – заробіть £200-600 за місяць); тактику опису через комунікативний хід – “представлення роботи” (“*delivering and collecting Christmas catalogues*” – розносити і збирати різдвяні каталоги, “*Immediate start*” – починаєте працювати негайно), “зазначення вимог до адресата” (старше 18 років); регулятивну тактику через комунікативні ходи: апеляція до почуттів адресата (“*Curious?*” – “Зацікавилися?”), порада звернутися до певного сайту або зателефонувати.

Отже, комунікативна стратегія інформування у газетних оголошеннях на тему працевлаштування реалізується через комунікативні тактики констатація факту, опису, регулятивну тактику і “резонанс”.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Демьянков В.З. Интерпретация текста и стратегии поведения / В.З. Демьянков // Семантика целого текста. – М. : Наука, 1979. – С. 110-117. 2. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О.С. Иссерс. – М. : УРСС, 2003. – 284 с. 3. Пирогова Ю.К., Баранов А.Н., Паршин П.Б. Рекламный текст: семиотика и лингвистика / Пирогова Ю.К., Баранов А.Н., Паршин П.Б. – М. : Издательский дом Гребенникова, 2000. – 270 с.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМІЧНОГО ДИСКУРСУ ДИТИНИ

Гусєва Г.Г. (м. Харків)

Підхід до комічного аспекту комунікації мовної особистості дитини з позицій когнітивно-дискурсивної онтології надав можливість виокремити *комічний дискурс дитини (КДД)* в типології комічного дискурсу за сферою інтерсуб'єктної взаємодії та характером комунікації та визначити як прагматичний різновид ситуативно-обумовленої мисленнєво-комунікативної діяльності, що характеризується комічною спрямованістю, та мовну особистість дитини (*homo infans*) як *комічну мовну особистість (homo infans ridiculus)*, *суб'єкта КДД*, активного творця комічної реальності.

Аналіз функціонально-комунікативних, типологічних та структурних особливостей КДД дозволив 1) виявити його загальні характеристики, як різновида комічного дискурсу (комічну тональність, доречність, виразність, доступність) та 2) встановити *диференційні характеристики*, обумовленні соціально-віковими параметрами його суб'єкту-дитини: *абсурдність, зухвальство, перебільшення, перевага, інконгруентність, висміювання, насильство, ситуаційність, несподіванка та мовна гра*.

Функціонально-комунікативний спектр КДД включає такі прагматичні функції: регулятивну, соціалізуючу, ігрову, розвиваючу, інформативну, захисну, мотивуючу, релаксаційну, фатичну. Комплексне урахування диференційних признаков КДД у сукупності з загальноконтекстними та контекстно-ситуаційними чинниками (див., напр. [2, с. 106]) і відзначає його специфіку.

Урахування контекстно-ситуаційних чинників реалізації стратегій комічного у КДД, надало можливість визначити комічну комунікативну ситуацію як таку, що зафіксована у свідомості англомовних комунікантів як зразок спілкування, в якому дитина/дорослий-адресант діє з мотиву емоційного впливу, соціального висунення або соціалізації, з метою регулювання інтерперсональних стосунків з установкою на комічний ефект на дитину/дорослого-адресата, використовуючи відповідні вербальні засоби. Ці засоби є / не є потенційно гедоногенними (спроможними викликати комічний ефект), вони репрезентують відповідну мовленнєву стратегію, здатність якої до об'єктивації стратегічних комічних смислів встановлюється суб'єктом КДД в процесі актуалізації комічних смислів в відповідності до рівня власної концептуалізації та її результату – комічної картини світу. Базовим механізмом реалізації комічних смислів виступає "інконгруентність, суть якого в порушенні норм на онтологічному, логіко-поняттєвому, валоративному та лінгвальному рівнях" [1, с. 6].

Комплекс настанов для комічної поведінки суб'єктів КДД, пов'язаний з пізнанням навколишнього середовища, оцінкою своїх власних інтересів та/або інтересів іншої людини і цінностей збереження стосунків, зумовлюють актуалізацію мотивів, реалізованих *стратегіями емоційного, інформаційного та соціального впливу*, метою яких є *регуляція міжособистісних стосунків та соціалізація дитини*, суб'єкта КДД. Інгерентним для КДД є другий компонент, що, певним чином, маркує саме такий різновид дискурсу, *комічне в КДД виступає дієвим інструментом світопізнання та соціалізації у норми та правила певної*

соціальної групи та суспільства. Так, диференційним чинником КДД виступає його *комунікативно-функціональне призначення – соціалізація мовної особистості дитини та регуляція міжособистісних стосунків.*

ЛІТЕРАТУРА:

1. Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії та США: текстуальний та дискурсивний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / В.О. Самохіна. – Київ, 2010. – 36 с. 2. Фролова І.Є. Стратегія конфронтації в англійській мові: [монографія] / Ірина Євгенівна Фролова. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – 344 с.

СКЛАДЕНИЙ ІМЕННИЙ ПРИСУДОК В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ.

Дейчаківська О.В., к.ф.н. (м. Львів)

Відомо, що принцип роздільного вираження лексичного та граматичного значень є показовим для англійської мови і пронизує усю її систему. При цьому синтаксичний рівень зазнає не меншого впливу аналітизму, ніж морфологічний. Дієслівна форма вираження в англійській мові поступається іменній, помітною є тенденція до номіналізації.

Дослідники також характеризують зростання аналітизму в англійській мові як маніфестацію економії мовленнєвих зусиль: форми є короткими і потребують менше зусиль для свого продукування; їх кількість є значно меншою; їх аналітичний і абстрактний характер зумовлює функціонування великої кількості сполучень і конструкцій, які раніше були неможливими.

Проте, поза увагою дослідників донедавна залишалося функціонування аналітичних конструкцій як реалізації так званого принципу “ваги закінчення” (end-weight) та “фокусу закінчення” (end-focus). Відповідно до цих принципів існує тенденція розмішувати нову інформацію в кінці речення (end focus). Ще однією тенденцією є резервування кінцевої позиції речення для складніших, “важчих” компонентів – принцип ваги закінчення. Оскільки цілком природно, що відому інформацію ми схильні висловлювати стисло, то ці два принципи “працюють разом”, підсилюючи один одного, і в кінці речення ми розміщуємо складніші, “важчі” аналітичні конструкції, які водночас несуть нову інформацію.

Саме тому у випадку моделі SV, для вираження теперішньої чи минулої дії або ж стану, перевага віддається аналітичним, тобто багатослівним, “важчим” конструкціям. Одним із найпоширеніших способів заміни моделі SV є використання аналітичних структур з дієсловами широкої семантики (verbs of general meaning). Таким чином короткі речення “He ate. He smoked. He swam.” трансформуються у речення “He had a meal. He had a smoke. He had a swim”. Поряд із дієслівно-субстантивними сполученнями, у ролі предиката виступає високочастотна модель – дієслово-зв’язка + предикатив. Крім облігаторного вживання (у випадку дієслів, що вийшли з ужитку), модель SVcopA є маніфестацією і дії принципу “ваги закінчення”. Опосередкованим підтвердженням цього можуть бути випадки зіставлення оригінальних та

перекладних творів, коли перекладач віддає перевагу аналітичній конструкції як відповіднику моделі SV української мови: “Я щасливий жити на цій планеті”.

“I am happy to be alive on this planet”.

Проводячи докладний огляд аналітизму, В. Плоткін звертає увагу на “хвилеподібний” характер цього процесу, констатує, що в англійській мові на зміну процесу морфологізації аналітичних компонентів, невід’ємними складовими якого є делексикалізація та уніфікація допоміжних елементів, прийшов новий процес – ресинтаксизація, (тобто збільшення варіативності допоміжних компонентів). Автор зазначає, що для аналітичних сполучень зі зв’язковими словами ресинтаксизація не становить труднощів, оскільки ці сполучення в синтаксичному плані ніколи не відривались від предикативних сполучень (1, с. 62).

Підтвердженням цього слугують списки дієслів-зв’язок подані у “A Comprehensive Grammar of the English Language” (5, с. 1172) та “Collins Cobuild Grammar” (6, с. 174-179), де натрапляємо на дієслова *emerge, escape, freeze, gaze, gleam, play, plead, pass, survive*, яких не було у списках Дж. Керма (2, с. 26-27), Г. Поутсми (4, с. 1-16) та О. Єсперсена (3, с. 355-385).

Характерним є і зростання кількості дієслів із постпозитивами, які вживаються у функції зв’язки. Якщо Г. Поутсма подає лише два дієслова – *go on* та *turn on*, О. Єсперсен – *stand up* і *cut up*, на п’ять дієслів натрапляємо у списку Дж. Керма – *burst out, cut up, go on, keep on, turn out* – то у “A Comprehensive Grammar of the English Language” та “Collins Cobuild Grammar” знаходимо дієслова – *end up, flame up, fall down, stand up, turn out, amount to, change into, change to, develop into, grow into, turn into, turn to, wind up*.

Зафіксовано також розширення групи ергативних дієслів, що трапляються у функції зв’язки. Ергативні дієслова як компоненти мікрополя копулятивності поділяються на три групи:

а) дієслова, що означають зміну кольору: *blush, flash, flame, glow*;

б) дієслова, що означають продукування звуку: *click, clack, crack, snap, slam, thud*;

в) дієслова, що виражають ідею пересування, руху: *rip, swing, spring, spread*.

Поряд із зростанням кількості дієслів-зв’язок, іде, до певної міри і протилежний процес. Для дієслів, що трапляються у функції зв’язки оказіонально, характерними є жорсткі семантичні фільтри. Дієслова *blush, flush, flash, flame*, як звичайно, вживаються з прикметниками/іменниками на позначення кольору. *She blushed crimson (Maugham). He didn’t answer but he saw his face flush dark (Golding)*.

Ще більші обмеження демонструють дієслова, що означають продукування звуку. Позицію підмета в реченнях з цими дієсловами займає аргумент із релевантною ознакою “неживе”, а в позиції предикатива найчастіше натрапляємо на прикметники “open” і “shut”. *It was not that all the doors of my life had slammed shut, it was there were no doors (O’Neill)*.

Простежувані процеси – зростання кількості дієслів-зв’язок та їх семантичне та комбінаторне обмеження – засвідчують статично-динамічний характер мови.

Дані тенденції демонструють почергове переважання морфологічного та синтаксичного принципів у конструюванні одиниць мовного повідомлення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Плоткин В.Я. О путях эволюции аналитизма в германских языках / В.Я. Плоткин // Вопросы структуры английского языка в синхронии и диахронии. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1980. – Вып.173. 2. Curme G.A. Grammar of the English Language / G.A. Curme – Boston, 1931. – Vol. 3. 3. Jespersen O. A Modern English Grammar on Historical Principle / O. Jespersen – Heidelberg, 1932. – Part 3. 4. Poutsma H. A Grammar of Late Modern English / H. Poutsma – Amsterdam, 1931 – Part 1. 5. Quirk R. A Comprehensive Grammar of the English Language / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik – Longman Group Limited, 1985. 6. Sinclair J. Collins Cobuild English Grammar / J. Sinclair – London. 1992.

СЛЕНГ У РОМАНІ Х. ФІЛДІНГ «ЩОДЕННИК БРІДЖІТ ДЖОНС»

Дембовська Л.М. (м. Київ)

Інколи для більшої образності у певних комунікативних ситуаціях автори вдаються до зниженої лексики, що певним чином характеризує персонажа: його соціальний статус, освітній рівень чи належність до певної суспільної групи. Героїня твору Хелен Філдінг («Щоденник Бріджіт Джонс») – пересічна жінка бальзаківського віку з усіма позитивними рисами та вадами сучасної жительки мегаполісу. Вона незаміжня, має роботу, яка дозволяє досить пристойно жити, але не приносить задоволення, та певні проблеми у спілкуванні з протилежною статтю. У мові Бріджіт Джонс чимало сленгізмів, що характеризують окремі моменти її життя та світосприйняття. Переважна більшість чоловіків, які бажали б мати стосунки з нею, характеризуються як *'emotional fuckwits'*; друг, з яким вона радиться стосовно особистих проблем – чоловік нетрадиційної орієнтації.

(222) *"Tom, who has taken unflatteringly, to calling himself a **hag-fag**, has been sweetly supportive about the Daniel crisis" (BJ).*

Сленг зазвичай вміщує іронічне, інколи навіть презирливе ставлення до предмета, про який іде мова. Багатьом словам сленгу, в тому числі композитам, притаманний влучний гумор, гротескне підкреслення безглуздой чи смішної риси позначуваних явищ, емоційно цінний елемент іронії [Л. Ф. Омельченко, 1999]. Такими є і так звані цитатні імена, що виражають іронічне ставлення героїні до своїх знайомих, котрим більше пощастило в особистому житті, наприклад: *Elaine-named-to-Gordon-who-used-to-be-head-of-Tarmacadamin-Kettering-Elaine, Mrs. Smug Married-at-twenty-two (BJ)*. Ці цитатні імена, крім денотативної характеристики персонажів, несуть також аксіологічне навантаження – називаючи особу за найбільш притаманними їй рисами, автор включає в семантику новоутворень оцінне ставлення героя розповіді до названих персонажів, переважно негативне.

*"Come on, **Bridget-fucking-late-again**", he shouted impatiently" (BJ).*

У цьому випадку цитатний композит-комплекс характеризує не лише героїню, а саме її звичку запізнюватись на роботу, але й грубіяна-начальника, що

вважає нормальним подібне звертання до підлеглих, чим, безумовно, драгує героїню, яка й без того відчуває свою провину.

Використання сленгу для створення метафоричних конструкцій надає контексту певного конотативного змісту, посилюючи експресивність повідомлення:

(116) *“I picked up the intercom. A very posh sheep-voice bleated, ‘He’s having a fucking affair” (BJ).*

Тут зростання експресивності відбувається за рахунок підсилення метафори-підмета. У протиріччя з його значенням вступає як значення атрибута – *posh* – шикарний, так і зміст та стиль (сленг) фрази, котру цей ‘шикарний овечий голос промекав’.

Іронічно-невдоволене ставлення до себе, до свого особистого життя відображається в грубо цинічному сленговому лексиконі Бріджіт Джонс: своє статеve життя вона характеризує оказіональними складними словами, утвореними від дієслова *shag* – груба назва статевиx стосунків (НАРС): *shag-me hippy, radiantly shag-drunk, shag-drunkeness*.

Проте цей цинізм не є рисою, властивою характеру героїні, це лише її намагання іронізувати над своїм невдатним життям:

(223) *“Then you lose weight and get a bit leggy and shag-me hippy and people start taking you out for meals” (BJ).*

Однак твір має “happy end” – Бріджіт зустрічає нарешті чоловіка, який зацікавився нею не як сексуальною партнеркою, а розгледів у ній вродливу, розумну, самостійну жінку – і грубо-цинічний сленг зникає з мовлення героїні.

Отже, сленг у художньому тексті характеризує не лише інгерентні якості особистості персонажа, а і його тимчасовий душевний та психологічний стан, із зміною якого змінюється і лексикон персонажа.

ФОЛЬКЛОРНИЙ ТЕКСТ В АСПЕКТІ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ

Дмитренко Ю.О. (м. Харків)

Значний інтерес, який викликає категорія інтертекстуальності в лінгвістиці, пояснюється тим, що одним з основних напрямків лінгвістичних досліджень є комплексний аналіз художнього тексту на всіх рівнях його структурно-семантичної організації. У цьому зв’язку перспективним є всебічне вивчення прояву категорії інтертекстуальності, що включає аналіз типологічних властивостей і функцій інтертекстуальних елементів у фольклорному тексті, який ще не був об’єктом спеціального дослідження.

Фольклорні тексти інтертекстуальні, запозичення відбуваються, в основному, на рівні традиції. Таким чином, ми виділяємо традиційність як одну з особливостей фольклорного тексту. У ході дослідження було встановлено, що у формуванні лінгвостильової специфіки фольклорного тексту основна роль відводиться базовим екстралінгвальним факторам, а саме: усній формі існування, завдяки якій фольклорні тексти здобувають стійкість існування; безавторству, тобто колективному характеру творчості, що формує фольклорну традицію, яка відбивається у фольклорних творах у вигляді сталих художніх форм; фольклорній

свідомості (узагальнений погляд на речі та явища, колективності уявлень), направлений на збереження традиції, та варіативності.

Визначними стильовими рисами фольклорних текстів є узагальнення, яке реалізується на всіх рівнях тексту, фольклорна стереотипність, художньо-образна конкретизація. Існування власної мовної системи мотивує принципову відміну мови фольклору від мови художньої літератури.

Мова фольклору – це емоційно-образна мова, яка відрізняється структурною повнотою, добором емоційно-експресивних засобів, нехарактерних для систем побутово-комунікативного і розмовного типу, на підставі чого можна говорити про «вихід» мови фольклору за межі мови.

Інтертекстуальні зв'язки можуть проявлятися на різних рівнях фольклорного тексту: семантичному, структурному, звуковому, ідейному, композиційному, сюжетному. Найпоширенішим типом міжтекстової взаємодії у фольклорному тексті є власне інтертекстуальність, до якої відносяться цитати, алюзії, ремінісценції та прецедентні феномени. Прецедентним текстом для фольклорного тексту можуть бути попередні тексти інших авторів, міфи та легенди, біблійні або історичні події та герої, популярні фільми та пісні, відомі архетипи.

Фольклорні твори часто звертаються до народних традицій, історичних подій, висміюють певних людей та їхні вади, використовуючи натяки, прямі посилання тощо. Так, у наступному лімерику вжито алюзію на «справу Профьюмо» 1963 року, у ході розслідування якої військовий міністр Англії Джон Профьюмо, відповідаючи на запит у парламенті про витік секретної інформації, заперечував зв'язок з дівчиною легкої поведінки Кристин Килер. У останніх рядках вжито каламбур, побудований на омонімії глагола “to lie” («лежати» і «обманювати») та іменника house («дом» та «Палата Громад»):

“What on earth have you done’, said Christine,

“Almost ruining the party machine.

It is not at all rude

To lie in the nude,

But to lie in the House is obscene!”

Інтертекстуальність фольклорних текстів полягає в тому, що дуже часто фольклорні твори звертаються до народних традицій, історичних подій, висміюють певних людей та їхні вади.

Інтертекстуальні елементи розкривають складний інтертекстуальний характер нашої свідомості, її здатність створювати та інтерпретувати різноманітні інтертекстуальні явища фольклору.

МОВЛЕННЄВА ПОВЕДІНКА: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТА ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТИ

Драбовська В.А. (м. Вінниця)

Сьогодні термін «мовленнева поведінка» достатньо широко використовується в лінгвістичних дослідженнях. Під нею розуміють правила і традиції спілкування тієї чи іншої лінгвокультурної спільноти, які реалізуються в комунікації. Для трактовки мовленнєвої поведінки характерною є комбінація

лінгвістичних, екстралінгвальних и паралінгвальних факторів, оскільки вона має комплексний характер.

У мовленнєвій поведінці виділяють два аспекти: вербальний і невербальний. Перший передбачає правила і традиції мовленнєвого спілкування в певних умовах комунікації, що знаходить своє відображення у виборі адекватних етикетних формул, дотриманні послідовності фрагментів спілкування та часових обмежень для різноманітних ситуацій спілкування, визначенні пріоритетних факторів спілкування в різних комунікативних групах тощо. Другий аспект охоплює паралінгвальні засоби, регламентовані певною лінгвокультурною спільнотою для здійснення процесу спілкування.

Лінгвісти відмічають, що норми мовленнєвої поведінки характеризуються значним національним розмаїттям. Вивчення особливостей мовленнєвої поведінки представників окремих культур дозволяє зробити висновки про ті чи інші особливості спілкування різних лінгвокультурних спільнот. Так, наприклад, до домінуючих рис американської комунікативної поведінки відносяться: комунікабельність, демонстративний демократизм і доброзичливість, правдивість у спілкуванні, толерантність, прагнення до досягнення компромісу, низька інформованість, тематична обмеженість спілкування, велика роль усного спілкування у досягненні домовленостей, любов до демонстрації своїх успіхів, велика роль гумору в спілкуванні тощо.

Для сучасної навчальної англомовної лексикографії відображення лінгвістичного аспекту мовленнєвої поведінки вже стає нормою. Так, у мікроструктурі словника *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners* (2007) 20 додаткових тлумачних блоків присвячені культурі мовлення (блоки 'Ways of ...'). У словнику *Longman Dictionary of Contemporary English for Advanced Learners* (2009) користувач може ознайомитися з особливостями мовленнєвого етикету спілкування з серединної частини "Formality in spoken and written English". Отже, сьогодні вже можна стверджувати, що сучасні навчальні тлумачні словники англійської мови є не тільки суто лінгвістичними виданнями, й багатоаспектними книгами-довідниками, здатними надати користувачеві широку інформацію про окремі культури.

Паралінгвальний аспект додає нові деталі до опису варіативності форм поведінки, психології та мислення людини, обумовлених розмаїттям культур. Щодо паралінгвальних факторів як складника мовленнєвої поведінки, то дослідники тут виділяють в окремі групи такі засоби, як: кінесика, проксемика, рухи тіла, жести, міміку, включаючи також і вираз очей і фонаційні засоби, а також мотиваційну базу того, хто говорить. Оскільки паралінгвістика є сьогодні окремим об'єктом лінгвокультурологічного аналізу, вона пропонує великий потенціал і для лексикографічних досліджень, спрямованих на відображення у словниках національної специфіки невербальної комунікації.

Отже, норми мовленнєвої поведінки є реалізацією цінностей, які утворюють ядро національної культури. У межах нашого дослідження особливу зацікавленість викликає лексикографічне відображення невербальних аспектів мовленнєвої поведінки, які корелюють із домінантними особливостями національної комунікативної поведінки американців, наприклад, таких, як:

дистанція спілкування, зоровий контакт, специфічні рухи при привітанні, прощанні, для вираження здивування, захоплення тощо та національно-специфічні жести.

ЯЗЫК В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕЙ ТЕОРИИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СИСТЕМ (НА МАТЕРИАЛЕ ГЕРМАНСКИХ ЯЗЫКОВ)

Ейгер Г.В., д.ф.н., Эпштейн В.М, д.ф.н. (Німеччина)

Мысль о том, что теория Ч.Дарвина может служить прототипом Общей теории развивающихся систем послужила авторам основанием для формирования биолингвистики – нового междисциплинарного научного направления, целью которого является сравнительное изучение классификации и эволюции биологических видов и языков (Ейгер, Эпштейн, 2005; Yeuger, Epshtein_2005). В последние годы появились сообщения о классификации языков методами, которые используют биологи-систематики для классификации видов. В некоторых работах рассматривается ряд аналогий (изоморфизмов?) между биологической эволюцией и эволюцией языков. Эти обстоятельства свидетельствуют о том, что основные положения Общей теории развивающихся систем (ОТРС) (Эпштейн, 2009. 2011) могут найти применение в лингвистике.

Язык является подсистемой в иерархической системе «общество» и системой по отношению к ее подсистемам – лексической – с ее подсистемами «фонетика» и «словообразование», и грамматической, с ее подсистемами «морфология» и «синтаксис» с его подсистемой «интонация». Лексическая и грамматическая подсистемы функционируют и развиваются сопряжено, и – в то же время – относительно независимо. В германских языках эти связи имеют универсальный характер, однако сила связи у разных языков различна. Было бы интересно сравнить соответствующие связи в германских и других – родственных и неродственных языках. Одно из основных положений ОТРС состоит в том, что прогресс развивающихся систем живой природы и общества – это результат поиска оптимальной стратегии развития в пространстве «надежность - сложность - устойчивость - время». Прогресс включает две фазы - фазу усложнения системы и фазу ее развития на данном уровне сложности. Соответственно прогресс сопровождается двумя типами кризисов - кризисом надежности (кризисом усложнения) и кризисом устойчивости (кризисом адаптации). Их преодоление оказывает большое влияние на дальнейшее развитие систем. Перечисленные закономерности прогресса рассматриваются нами в качестве информации к размышлениям о некоторых закономерностях развития языков. Развитие языка можно охарактеризовать названными выше характеристиками с учетом соответствующей экспликации.

1) *Надежность* – степень эффективности функционирования языка без существенных помех. Язык в целом обычно сочетает ненадежность некоторых его элементов (омонимия, неопределенность части терминологии, недостаточная компетенция пользователей и т.д.) с надежностью в целом (устранение языковых помех на основе избыточности языка, возможностями семантических и логических выводов и т.д).

2) *Сложность* – количество элементов, сложность и характер связей между ними, необходимых и достаточных для описания ситуации, релевантных для носителей языка. Чем сложнее язык как система, тем труднее им пользоваться (обилие правил, исключений, повышенные требования к разборчивости речи и т.д.)

3) *Устойчивость* – способность языка выполнять свои функции при возникновении различных помех (воздействие других языков, усложнение образа жизни его носителей и т.д.). Устойчивость языка возрастает при его усложнении.

С этих позиций развитие английского языка, его адаптация к развитию новых научных проблематик и высоких технологий, его распространение во всем мире и образование пиджинов в развивающихся странах обусловлено высоким уровнем его сложности, надежности и устойчивости.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Ейгер Г.В. К построению биолингвистики (классификации в лингвистике и эволюционной биологии) / Г.В. Ейгер, В.М. Эпштейн // Donetsk National University, Faculty of foreign languages. *Studia germanica et romanica*. – 2005. – V. 2. – # 2(5). – P. 42-67. 2. Эпштейн В.М. Философия систематики Книга 5. Номотетическая систематика / В.М. Эпштейн. – Gelsenkirchen: Edita Gelsen, 2009 – 213 с. Эпштейн В.М. Философия систематики Книга 6. Общая теория развивающихся систем живой природы и общества / В.М. Эпштейн. – Gelsenkirchen: Edita Gelsen, 2011 (в печати). 3. Yeyger G.V. Biolinguistics – Status, Problems and Solutions in Connection with General Theory of Developing Systems (GTDS) / G.V. Yeyger, V.M. Epshtein // Proceedings of WOSC 13th International Congress on Systems and Cybernetics. Natural Systems and Plenary Session. – Lüblana, 2005. – V. 8. – P. 31-38. 4. Yeyger G.V. About Dialogue of Sciences. Wschod-Zachod Dialog jezikow i kultur / G.V. Yeyger, V.M. Epshtein // Pomorska Akademia Pedagogiczna w Slupsku. Institut neophilologii. – Slupsk, 2006. P. 308-313.

УКРАЇНСЬКІ ТОПОНІМИ У ПОЛЬСЬКІЙ ВЕРСІЇ ВІКІПЕДІЇ: ЕКЗОНІМИ ТА ПАСТКИ ТРАНСКРИПЦІЇ

Єндрисяк Я.Я. (м. Варшава)

Вікіпедія є широко доступним джерелом інформації для читача-непрофесіонала. Її вирізняє можливість постійного та вільного редагування гасел користувачами, наслідком чого є: 1) велика кількість авторів та об'єм, що перевищує обсяг гасел у друкованих видавництвах, 2) ризик низької якості тлумачень через низьку компетенцію авторів. Масштаби цього явища справляють появу інтересу до нього на академічному рівні.

Польська Вікіпедія містить майже 800 тисяч статей (четверте місце у світі) і є найбільшою в історії польською енциклопедією. Ми зосереджуємо нашу увагу на наявних в ній українських топонімах.

Аналіз розвитку публікації показує, як вже згадувалося вище, як їхню невисоку мериторичну цінність, так і процес редагування проекту та поліпшення якості дефініцій. Для виявлення загальної тенденції проаналізовано приклади назв обласних центрів та 100 інших найбільших міст України.

Виявлений принцип полягає у прийнятті екзонімів із підтвердженою традицією вживання, або використання транскрипції ендоніму. Польська мова використовує низку екзонімів для позначення міст у сусідніх країнах, таких як *Praga* (чеське *Praha*), *Lipsk* (німецьке *Leipzig*), *Wilno* (літовське *Vilnius*), у тому числі й для назв українських міст: *Kijów*, *Lwów*. У випадку більш дрібних центрів, можливе або зловживання екзонімами, або потрапляння в пастку невластивої транскрипції.

Стосовно іноземних топонімів, нормативними є рішення Комісії зі стандартизації географічних назв за межами Польщі [1], а основним історичним джерелом українських екзонімів для інтернет-сайтів є Польський географічний словник дев'ятнадцятого століття [2].

Аналіз представленої матеріалу виявив наступні способи передачі топонімів:

1) безпомилкове застосування широко відомих екзонімів від початку існування статей. Наприклад: *Charków*, *Czernihów*, *Lwów*;

2) використання транскрипції (без спроб заміни на екзонім або інші форми). Наприклад: *Mariupol*, *Czerkasy*, *Kercz*;

3) заміна на рекомендований екзонім після первісного невірною застосування транскрипцій, таких, як *Gorłówka* (первісно *Horliwka*), *Ługańsk* (тимчасово замінений транскрипцією *Łuhańsk*), *Krzywy Róg* (початково помилково транскрибований як *Krywyj Rih*);

4) заміна на рекомендовану транскрипцію, незважаючи на тимчасове використання екзоніму або транскрипції російських назв. Наприклад: *Kirowohrad* (початкова назва статті - *Kirowograd*), *Pawłohrad* (періодично: Павлоград) та *Dniepropetrowsk* (раніше: *Dnepropetrowsk* – форма, що досі часто зустрічається в літературі);

5) виникнення форми, що не відповідає рекомендаціям Комісії:

а) використання наявного у традиції екзоніму, незважаючи на рекомендовану транскрипцію: *Berdiańsk*, *Wozniesieńsk* (рекомендується: *Berdanśk*, *Woznesenśk*);

б) використання екзоніму, що не має тривалої традиції вживання, незважаючи на рекомендовану транскрипцію: *Szachtarsk*, *Komsomolsk* (рекомендується: *Szachtarśk*, *Komsomolśk*). За нашою гіпотезою причиною є чужерідний характер суфіксу *-śk* у рекомендованій транскрипції; *Pierwomajsk* (рекомендується: *Perwomajsk*);

б) коливання назв з екстралінгвістичних причин. Наприклад: *Iwano-Frankiwska* (Початково: *Iwano-Frankowska*, періодично ряд коливань у версіях, між іншим *Stanisławów* – колишня назва міста).

Приблизно у 35% з 127 назв українських міст спостерігаються коливання у вживанні польського топоніму. Видимим є й процес їхньої адаптації до рекомендацій: зниження в останні роки на понад 50% кількості неправильних або дискусійних форм.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Polski. Nazewnictwo geograficzne świata: Białoruś, Rosja, Ukraina. – Z. 6. – Warszawa, 2005.

CONFLICT DISCOURSE

Zhuk L., PhD; Yemelianova Ye., PhD (М. Харків)

Conflict discourse is intended to reduce or resolve conflicts among groups of people. In a broad sense, this discourse is persuasive because it urges cooperation, but it avoids supporting one side or the other on the sorts of issues. Such discourses are occurred at all political levels, from a city government to the United Nations; at meetings of other sorts of organizations; in attempts to resolve labor-management disputes; and in other situations in which groups of people verbally confront each other. And the techniques of such discourses are used in less formal situations, such as personnel counseling in a business organization and in marriage and family counseling. Some rhetorical theorists believe that such discourses are not given well enough or often enough – that in fact the most valuable effect a part (a speaker) can achieve in our stress-filled, strife-ridden world is to cause people to overcome short-term hostilities in order to pursue together their common long-term goals.

So, in conflict discourse areas of commonality among members of the group are emphasized. People are more willing to negotiate, compromise, and cooperate if they believe their similarities with each other outweigh their differences. Therefore, participants of the group should seek to discover, make explicit, and amplify with examples points that the opposing factions have in common. The following are five places to look for possible points of similarity:

- * Demographic factors such as age, sex, race, national or geographic origin, social or economic class, profession or vocation.

- * History and achievements that have similar or shared, such as having been victims of prejudice or suppression, having been members of the same or similar organizations, or having worked together on some project.

- * Beliefs and values, which may range from taste in music, literature, and life style to the most fundamental principles of human worth, proper form of government, and standards for excellence in achievement.

- * The same friends shared by both factions and – perhaps more potent for inducing cooperation – the same enemies, especially enemies who might threaten both factions alike.

- * Motives and goals, both short term and long-term. This area of commonality is especially important because it works in two ways. First, goals and motives shared by opposing factions, even when not directly relevant to the issue at hand, are a basis for similarity. However, goals for which the factions must compete with each other should be avoided. Second, perhaps the strongest appeal to eliminate conflict occurs when the opposing factions can be convinced that they can gain more, at least in the long run, by compromise and cooperation than by hostility.

In this type of discourse the audience to be analyzed includes all the major factions in the dispute – actually two or more different audiences. It is necessary to clarify each faction's reasons, both announced and those unannounced, for its position. Audience analysis for this sort of discourse has to be unusually objective and open-minded. Both

sides in a conflict believe sincerely that they are right, often for highly idealistic and important reasons. Knowledge of the audience can be expanded by interviewing and by reading and listening to persuasive messages from both sides. Audience analysis paves the way for techniques used in conflict reduction discourse.

Research on conflict has been extensive in numerous fields, e.g., philosophy, rhetoric, anthropology, sociology, psychology, and linguistics. Conflict has generally been negatively viewed, and unvalued in most disciplines. It is often seen as destructive, disruptive, hostile, and aggressive behavior. Indeed, the majority of work in the conflict resolution discourse is predicated on this perspective. Conflict discourse is often perceived as arising due to deficiencies in social skills, e.g., in psychology, or in terms of breakdowns in communication, in intercultural communication. However, conflict discourse can also be understood as a constructive process with positive consequences.

КОГНИТИВНЫЙ ПРИЗНАК КОНТЕЙНЕР КАК МОТИВАЦИОННАЯ БАЗА АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ ЛСП «ВОДНОЕ ТРАНСПОРТНОЕ СРЕДСТВО».

Загребельная Н.В. (м. Одеса)

Историко-культурный опыт англоязычного социума, в частности связанный с освоением водной среды, не мог не отразиться в соответствующей картине мира, в том числе через преломление этого опыта в образно переосмысленных номинациях, так или иначе связанных с наличием, устройством и функционированием водных транспортных средств. Корабль, судно, судоходство часто оказываются *донорской* когнитивной сферой, из которой человеческое сознание черпает смысловые блоки (облеченные в ту или иную вербальную форму) и переносит их в другие, *целевые* когнитивные сферы, трактуя абстрактные или конкретные феномены, ситуации, действия в терминах судоходства, мореплавания. В данной работе изучаются фразеологические единицы английского языка, которые образно переосмысливают выделенную нами когнитивную схему: пронизывающую все прямые номинации водного транспортного средства – это АРТЕФАКТНЫЙ КОНТЕЙНЕР для целенаправленного ПЕРЕДВИЖЕНИЯ по ВОДЕ. Фразеологические единицы (ФЕ) образуют периферию изучаемого ЛСП «водное транспортное средство».

Когнитивный признак КОНТЕЙНЕР, в терминах которого мыслится корабль, уточняется различными дополнительными характеристиками, в частности, такими как: размер, нахождение внутри/вне его. Данные уточняющие характеристики, будучи присущими понятию *судно, корабль*, нередко становятся мотивационной базой для расширения семантической структуры лексемы за счет приращения ее образного компонента, для образования фразеологизма.

Уточняющая характеристика *размер* (а именно большой размер) КОНТЕЙНЕРА функционирует как мотивационная база при образовании ФЕ *a great ship asks deep waters* [большому кораблю большое плавание, т.е. выдающаяся личность совершает великие дела]. Эта же характеристика когнитивно высвечивается в идиоматическом образном сравнении *shoes like boats* [*very large, gigantic shoes*] и в следующей сентенции: *spoil the ship for a ha'porth (ha'penny worth) of tar* [*by saving a little, a lot is lost*], т.е. сэкономив на малом (не

истратив полпенни на закупку смолы, чтобы законопатить борта), теряешь нечто несоизмеримо большое (непросмоленный корабль дает течь и идет ко дну).

В некоторых эпидигматических процессах прослеживается актуализация характеристики малый размер КОНТЕЙНЕРА. В этом случае подчеркивается теснота внутреннего пространства судна. В старину кубрики, где размещался рядовой состав экипажа кораблей, были очень небольшие, спальных мест для всех не предполагалось. Матросы спали по очереди на одних и тех же койках. Такое спальное место называлось *hot bunk* [*a bunk used successfully by more than one sailor*], т.е. койка не успевает остыть после спавшего в ней моряка, а в нее уже ложится отдыхать матрос из следующей вахты.

Крайне интересна история семантической деривации ФЕ *no room to swing a cat* [*lack of space in a room or house, very restrictive/small area*]. Выражение берет свое начало из корабельного быта: в прошлом провинившегося моряка наказывали ударами нагайки – плети с девятью концами, которая называлась *cat o' nine tails*. Поскольку наказание было всегда публичным, то в назидание остальным вся команда (рядовой состав) должна была присутствовать при экзекуции. На небольшом пространстве палубы размещалось слишком много людей, чтобы можно было свободно размахивать нагайкой (*to swing a cat o' nine tails*). В результате некоторым из наблюдателей доставались случайные удары плетью [*during punishment all hands were called on deck to bear witness ... the deck could be so crowded that a cat o' nine tails could not be used without hitting the observers so that there was no room to swing a cat*].

Проанализированные выше конститuentы периферийной зоны ЛСП «водное транспортное средство» демонстрируют когнитивную процедуру профилирования одной из уточняющих характеристик признака КОНТЕЙНЕР, а именно: корабль – это КОНТЕЙНЕР большого размера (взгляд снаружи) и корабль – это КОНТЕЙНЕР маленького размера (взгляд изнутри).

Многовековой опыт передвижения по воде с помощью рукотворного транспортного средства запечатлен в исторически сложившейся картине мира. Согласно этому опыту, нахождение человека внутри исправного транспортного средства (внутри КОНТЕЙНЕРА) – это желательная ситуация, т.к. человек защищен от враждебной ему водной стихии. Оказаться вне КОНТЕЙНЕРА, выпасть за борт – ситуация крайне нежелательная, опасная, смертоносная. Вербализация данного когнитивного сценария отражена в языке, в том числе с помощью фразеологизмов. Например, *to go by the board* [*to fall or be washed overboard*], переносное значение [*to get ruined or lost*], негативная оценочность дефиниционных признаков *ruined, lost* очевидна.

Человеку, упавшему за борт, для спасения бросают канат: *lifeline* [*line thrown as a support to someone falling overboard*]. Такая реалия образно переосмысливается как источник спасения в критической ситуации [*one regarded as a source of salvation in a crisis*], положительная оценочность дефиниционного признака *salvation* также очевидна.

Враждебность водной стихии, в которой находится, движется транспортное средство, предполагает осознание человеком этого факта и соответствующего поведения на борту: *in the same boat* [*in the same unfavorable situation, have the*

same dangers to face, sharing the same adverse condition]. Дефиниционные признаки *danger, unfavorable, adverse condition* акцентируют опасность, подстерегающую за бортом, вне КОНТЕЙНЕРА. Совместное пребывание внутри такого контейнера, как лодка, предписывает субъектам не делать определенных вещей, конкретно – не раскачивать лодку, что дословно выражается директивой ***Don't rock the boat***. Ее образная трансформация сводится к рекомендации *not to risk upsetting a group situation; conform to what the rest of the group are doing, otherwise we will all be in trouble*.

Все вышеперечисленные «правила поведения» на борту водного транспортного средства рекомендуют всячески избегать «несанкционированного выхода из КОНТЕЙНЕРА», т.е. не выпадать за борт, не переворачивать лодку, поскольку нахождение внутри – залог безопасности.

Как видим, когнитивный признак КОНТЕЙНЕР как важная составляющая наглядно-образного представления о корабле как водном транспортном средстве ярко отражается во фразеологизмах, образующих периферийную зону анализируемого ЛСП.

ПРАГМАТИЧЕСКАЯ ПРЕСУППОЗИЦИЯ В ИНТЕРПРЕТАЦИИ ТРЕТЬЕГО ЛИЦА

Займак Т.С. (м. Полтава)

Данный доклад посвящен рассмотрению некоторых аспектов актуализации пресуппозиционных смыслов, релевантных для лиц, не принимающих участия непосредственно в коммуникации.

Обычно материалом прагмалингвистических исследований являются дискурсивные фрагменты, ограниченные одной парой участников. Эта закономерность объясняется элементарным характером общения в этих условиях при сохранении естественности коммуникации.

Для анализа функционирования пресуппозиции в дискурсе традиционно используется материал с участием двух коммуникантов. Исследуются ситуации, в которых коммуникант А собирается сообщить коммуниканту В некоторую информацию *i*, причем А предпочитает прямо не говорить В, что *i*. Это уместно в тех случаях, когда А либо не желает нанести ущерб лицу В, либо не хочет брать на себя ответственность за *i*. А строит свое высказывание таким образом, что в его речевую структуру вплетается пресуппозиция с содержанием *i*. Компетентный в языковом отношении В распознает имплицитный пресуппозиционный смысл *i* и адекватно интерпретирует его как ранее не известную ему информацию. Такой прагматический сценарий по традиции определяют как эксплуатацию прагматической пресуппозиции. Однако, нам видится уместным рассматривать эксплуатируемую в подобных случаях пресуппозицию как семантическую, поскольку она включена только в семантическую структуру предложения. Прагматическая же пресуппозиция “принадлежит” также и участникам коммуникации, присутствуя в их сознании как информация, значимая в данной ситуации общения и выступающая его когнитивной платформой. Иными словами, прагматическую пресуппозицию мы понимаем как то, что уже известно коммуникантам до их вербального взаимодействия и не осознается ими.

Очевидно, что в вышеописанной ситуации общения А и В информацию і абсурдно трактовать как обоюдно известную обоим коммуникантам. Высказывание, реализуемое А, можно квалифицировать как косвенный речевой акт констатив. В ситуациях неосознанной передачи пресуппозиционной информации уместно говорить о неинтендированной актуализации семантической пресуппозиции.

В реальном мире социального взаимодействия имеют место случаи, выводящие коммуникацию за рамки двоих участников общения. Коммуникант А (неосознанно) использует информацию і в качестве пресуппозиции, причем А понимает, что і известно его собеседнику В. Присутствующий (явно или скрыто) при разговоре С воспринимает і как новую информацию. Данная ситуация интересна тем, что семантическая пресуппозиция і в одно и то же время является прагматической (не актуализуется) в коммуникации “А – В” и актуализуется для третьего лица С.

Частотными являются случаи, когда А и В неосознанно оперируют пресуппозицией і, при этом они либо не знают о присутствии С, либо считают і известной С. Реже имеют место ситуации намеренной передачи пресуппозиционной информации от коммуникантов А и В третьему лицу С, явное или скрытое присутствие которого известно А и В. Такие случаи представляют собой своеобразную постановку, предполагающую определенную подготовку со стороны А и В, которая заключается в предварительном обсуждении сценария разговора. Высказывание, содержащее пресуппозицию і, в данной ситуации можно квалифицировать как косвенный речевой акт констатив, адресованный третьему лицу.

Материалом, позволяющим анализировать прагматическую специфику третьего лица, могут послужить фрагменты кинодискурса, при работе с которыми исследователь (зритель) имеет возможность незримо присутствовать при диалогах коммуникантов (персонажей).

ФУНКЦІ ЗВЕРТАННЯ У ДИСКУРСІ СІБЛІНГІВ

Зверева О.Г. (м. Харків)

Звертання як універсальний засіб, що обслуговує людське спілкування та встановлює зв'язок між висловленнями та суб'єктами спілкування [1], несе значне комунікативне навантаження та виконує низьку функцій в процесі мовленнєвого контакту. До головних функцій відносяться: 1) номінативна, чи функція найменування адресату, 2) характеризуюча, що демонструє особисте відношення до адресата, та 3) етикетна, чи соціально-регулятивна [2, с. 38]. Вибір того чи іншого звернення налаштовує комунікантів на певний лад та спрямовує комунікацію на конфлікт чи кооперацію. Оскільки дискурс сіблінгів належить до побутового дискурсу, етикетна функція звертання не є поширеною. У той же час, слід відзначити, що у комунікації братів та сестер поширеною є інтеграція номінативної та характеризуючої складової звертання, тобто одночасної референції на родинні відносини та оцінювання співрозмовника.

У дискурсі сіблінгів у залежності від симетричності/асиметричності стосунків та варіанту опозиції переможець/програвший звертання вживається у

трьох типах комунікативних стилів, тобто способів дискурсивної (вербальної та невербальної) поведінки [3, с. 187]: 1) агресивному, який характеризується спрямованістю на конфлікт та ворожістю; 2) інформативному, для якого характерно привертання уваги та передавання інформації; 3) афективний, налаштований на дружні, довірчі та кооперативні стосунки.

Для агресивного комунікативного стилю характерно вживання таких типів звертань: 1) номінативні, що характеризують комуніканта з позиції його соціальної та гендерної приналежності (*woman, ninny*) чи з позиції його місця у родині (*Kid*). Такі прямі номінації підкреслюють нижчий статус адресата як у суспільстві, так і у сім'ї; 2) характеризуючі (*soppy, fool, dick head, bitch*), які за допомогою негативно конотованої експресивної лексики вказують на негативні характеристики та вади адресата, а також дають негативну оцінку його діям та характеру; 3) номінативно-характеризуючі (*little brother, little brats, bloody woman*), у яких пряма референція до соціального/родинного положення комуніканта додатково підкреслюється характеристиками, що надалі принижують його статус.

Основним завданням звертання в інформативному стилі є привертання уваги та підготовка до подальшої передачі інформації. Для цього стилю характерна пряма номінація комуніканта через вживання його імені чи референції до його місця у родині, зазвичай у скороченій формі (*Kitty, Maddy, Sis, Bro, twinnies*). Для підкреслення серйозності інформації сіблінги звертаються один до одного за ім'ям та прізвищем, що надає більшої офіційності мовленню та виводить комунікацію за звичайні рамки неформального побутового дискурсу.

Функцією звертання в афективній комунікації сіблінгів є налаштування адресата на довірливі та дружні стосунки, підтримка та заспокоєння. Найпоширенішим типом звертання є характеризуючий (*love, honey, darling*), у якому вживається експресивна лексика з позитивною конотацією та семою прив'язаності. Для інтенсифікації сигналу прив'язаності вживається присвійний займенник *my* (*my little love, my lovely*) чи поєднання прямої номінації через вживання імені та позитивної характеристики (*Billy love*).

Таким чином, звертання є потужним контакто-встановлюючим засобом, який подає сигнал про орієнтацію на конфлікт чи кооперацію, характеризує взаємостосунки і статуси сіблінгів та спрямовує подальший розвиток розмови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гольдин В.Е. Обращение : теоретические проблемы / В.Е. Гольдин ; под ред. Л.И. Баранниковой. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1987. – 129 с.
2. Голикова, В.В. Функции обращения в семейном дискурсе / В.В. Голикова // Теория языка и межкультурная коммуникация: межвузовский сборник научных трудов / под ред. Т.Ю. Сазоновой. – Курск: КГУ, 2007. – № 1 (5). – С. 38-45.
3. Gamble T. Communication Works / T. Gamble, M. Gamble. – N.Y. : Random House, 1987. – 440 с.

МЕЖЛИЧНОСТНАЯ КОММУНИКАЦИЯ СУПРУГОВ В МАРИТАЛЬНОМ ДИАЛОГИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

Зимич Е.В. (м. Луганськ)

В рамках антропоцентрического подхода к языковым явлениям актуальным является изучение маритального диалогического дискурса, который определяется как межличностная коммуникация между мужчиной и женщиной, целью которых является создание, развитие и поддержание матримониальных отношений. Успешная организация маритального диалогического дискурса ведет к построению гармоничной коммуникации, которая проявляется в достижении и сохранении контакта с партнером в целях стабилизации межличностных отношений через достижение совместимости, согласия, взаимной приспособленности и удовлетворенности путем гибкой корректировки целей, умений и состояний, а также способов воздействия в соответствии с меняющимися обстоятельствами. Определения межличностной коммуникации сводятся к процессу обмена, взаимосвязи, обращения друг к другу, отклику друг на друга, как отличительному признаку непосредственного взаимодействия между супругами. Для межличностной коммуникации супругов важно формирование внутрисемейной коммуникации, которое предполагает решение следующих задач: установление правил взаимодействия между супругами, определение границ семьи.

Понятия коммуникативной ситуации и стратегии являются важными в рассмотрении вопросов, связанных с исследованием межличностной коммуникации супругов [1; 2; 3; 4; 5; 6]. Под коммуникативной ситуацией в маритальном диалогическом дискурсе понимаются условия формирования речевого общения в данный момент времени и при данных обстоятельствах. Коммуникативные ситуации в маритальном диалогическом дискурсе относятся к речевым ситуациям, которые регулируют межличностные взаимоотношения супругов.

Процесс коммуникации между супругами в коммуникативных ситуациях допускает искреннее, доверительное общение, которое детерминировано не только извне (целью, условиями, ситуацией, стереотипами), но и внутри (индивидуальностью, настроением, отношением к партнеру). На разных этапах коммуниканты сталкиваются с рядом альтернативных речевых действий, из которых они выбирают наиболее соответствующие их замыслу.

Коммуникативные стратегии в маритальном диалогическом дискурсе определяются как множество вариантов речевых реализаций, возможных в конкретных коммуникативных обстоятельствах и отражающих весь спектр смысловых потенций, и процесс выбора конкретного варианта в определенной коммуникативной ситуации. Основной речевой стратегией в маритальном диалогическом дискурсе является стратегия гармонизации, которая способствует установлению, развитию и сохранению гармоничных семейных отношений.

Межличностное общение выступает необходимым условием существования супругов, без которого невозможно полноценное формирование личности. Этот вид общения допускает такое взаимодействие супругов, при котором они познают друг друга, вступают во взаимоотношения, раскрывая друг перед другом свои

эмоциональные миры, обнаруживая существенные личностные характеристики. Такое самораскрытие и проникновение во внутренний мир партнера по коммуникации возможно только в плоскости внутрисемейного личного общения, к которому относится коммуникация супругов.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Гойхман О.Я. Речевая коммуникация / О.Я. Гойхман, Т.М. Надеина. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 272 с. 2. Долинин К.А. Высказывание и ситуация общения / К. А. Долинин // *Говорящий и слушающий: Языковая личность, текст, проблемы обучения.* – СПб. – 2001.- С. 17 – 24. 3. Ерофеева Е.В. Вероятностные структуры идиом: Социолингвистический аспект / Е.В. Ерофеева. – Пермь : Изд-во Перм. ун-та, 2005. – 320 с. 4. Иссерс О.С. Речевое воздействие / О.С. Иссерс. – М. : Флинта : Наука, 2009. – 224 с. 5. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – М. : «Гнозис», 2004. – 390 с. 6. Barsalou L.W. Flexibility, structure, and linguistic vagary in concepts: Manifestations of a compositional system of perceptual symbols / L.W. Barsalou, A.C. Collins, S.E. Gathercole, M.A. Conway // *Theories of memories.* – London : Erlbaum, 1993. – P. 29 – 101.

НОВЫЕ ПОДХОДЫ К ПРЕПОДАВАНИЮ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТАМ СТАРШИХ КУРСОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Иванига А.В. (м. Харків)

В Государственной национальной программе «Освіта» [1], где обозначены приоритеты, направления и основные пути реформирования образования в Украине, отмечается, что одним из важнейших принципов образования является его непрерывность, которая открывает возможности для постоянного углубления общеобразовательной и специальной подготовки, достижения целостности и поступательности в обучении, превращения образования в процесс, который продолжается всю жизнь. С идеей непрерывного образования непосредственно связана и сдача кембриджских экзаменов для получения сертификата, который признается во всем мире. Пожалуй, одним из самых популярных экзаменов для деловых людей в Европе, Южной Америке, да и во всем мире является ВЕС – Business English Certificate – кембриджский экзамен на знание делового английского. Экзамены ВЕС предназначены для тех, кто работает или собирается работать в сфере международного бизнеса. Этот экзамен рассчитан на кандидатов с различным уровнем владения английским языком и включает в себя тесты трех разных степеней сложности. Для студентов старших курсов и выпускников факультета международно-экономических отношений Харьковского национального экономического университета оптимальным является экзамен ВЕС Vantage, который соответствует уровню B2 согласно системе, установленной Советом Европы. Экзамен ВЕС охватывает 4 языковых навыка, каждый из которых оценивается отдельно:

Reading (Чтение); Writing (Письмо); Listening (Аудирование); Speaking (Разговорная практика).

Общая оценка выставляется по количеству баллов в целом. Таким образом, для того, чтобы хорошо сдать экзамен, необязательно набирать максимальное количество баллов по каждому из этих пяти тестов.

Каждый тест основан на темах и текстах, которые могут встретиться в сфере международного бизнеса. Тексты экзамена основаны на аутентичных источниках англоговорящих стран.

Для успешной сдачи этого экзамена необходимо либо посещать специальные курсы, либо готовиться самостоятельно, что на практике трудно осуществить. Но существует и третий путь – это включение элементов подготовки к данному экзамену в учебный процесс, т.е. организация занятия по английскому языку таким образом, чтобы студенты имели возможность ознакомиться с образцами тестовых заданий. Для этой цели преподаватели кафедры иностранных языков и перевода используют учебник *BEC Vantage Master class. Upper Intermediate Course Book* [2]. Следует отметить, что темы и тексты этого учебника практически полностью соответствуют учебной программе по английскому языку для студентов старших курсов факультета международных экономических отношений и основаны на лексике, употребляемой в сфере международного бизнеса. В конце учебника имеется *Exam Information* (Информация об экзаменах), где есть не только примеры заданий, но и рекомендации для подготовки к экзамену и успешной его сдачи.

Практика преподавания на III – IV курсах показала, что использование учебных материалов и заданий из учебника «*BEC Vantage*» делает занятия по английскому языку более насыщенными, интересными и разнообразными, а также способствует не только улучшению и развитию языковых навыков студентов, но и повышает их мотивацию к изучению английского языка.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Державна національна програма «Освіта». Україна XXI століття. – К. : Райдуга, 1994. – С. 8-10. 2. O’Driscoll N. *Vantage Master Class. Upper Intermediate Course Book* / Nina O’Driscoll, Fiona Scott-Barrett. – OUP, 2003. – 160 p.

СТИЛЕВЫЕ ЧЕРТЫ НЕМЕЦКОЙ ПРОЗАИЧЕСКОЙ БАСНИ

Иванова Ю.Ю. (м. Харків)

Понятие «стилевые черты» было введено Э.Г. Ризель с целью качественного и количественного анализа стиля текста. Под стилиевыми чертами Э.Г. Ризель понимает внутренний принцип упорядочения языковых средств, вытекающих из экстралингвистической специфики определенной коммуникационной сферы. Стилиевые черты являются «следами» того или иного стиля, они могут быть выявлены и проанализированы на всех уровнях языка (лексика, фразеология, синтаксис, морфология). Идея выделения стилиевых черт и изучения механизма их реализации на различных языковых уровнях оказалась плодотворной и приемлемой для конкретных жанров. Этот метод анализа, применявшийся в указанных работах для лингвостилистической интерпретации текстов на уровне лексики, фразеологии, синтаксиса и фонетики, был приложен Л.С.

Пихтовниковой к композиции стихотворной басни при описании типов композиционной структуры и анализе конкретных типичных басен.

В процессе исследования того или иного типа текста каждый раз необходимо решать задачу выбора характерных для этого типа текста стиливых черт. Для этого Э.Г. Ризель вывела несколько положений:

1) нужно учитывать то обстоятельство, что стиливые черты должны согласовываться со структурно-содержательной моделью данного типа текста и характерными для него композиционно-речевыми формами;

2) система стиливых черт текста должна быть связной и иерархичной, т.е. стиливые черты более высокого уровня обеспечиваются наличием стиливых черт более низкого уровня.

Используя методику анализа стиливых черт прозаической басни (Н.М. Анненкова), так же, как стихотворной басни (Л.С. Пихтовникова), мы проанализировали 150 прозаических басен 18 столетия. В результате было выявлено, что стиливые черты прозаических басен представлены, в основном, как полярные пары. Нами выделены основные стиливые черты прозаической басни: краткость – пространность, эпичность – драматичность, эпичность – диалогичность, диалогичность – монологичность, статичность – динамичность и дидактичность.

Составляющей динамичности является антитезисность, обусловленная полярностью персонажей и, следовательно, контрастность. Именно через динамичность, антитезисность и контрастность реализуется такая общая стиливая черта как экспрессивность. Экспрессивность мы понимаем широко, как категорию, включающую в себя эмоциональность (эмотивность), образность. Она пронизывает собой все стиливые черты, т.е. ее наличие наблюдается во всех остальных стиливых чертах.

Стиливая черта образности, как составляющая экспрессивности, воплощается через аллегоричность, двуплановость басни.

Стиливая черта краткости реализуется в диалогах, в ремарках автора, в экспозиции, а стиливая черта дидактичность – в морали, которая может выражаться эксплицитно или имплицитно.

Дидактичность проявляется ненавязчиво, т.к. мораль в основном, выражена имплицитно – в последней реплике персонажа или в подтексте всей басни.

Стиливые черты статичность/динамичность обеспечиваются, в основном, наличием стиливых черт диалогичность/монологичность и краткость/развернутость.

В докладе рассматривается реализация стиливых черт прозаической басни на композиционном уровне.

ЛИНГВО-КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ КРЕАТИВНОСТЬ И ДИАЛОГ

Иванченко А.А., к.п.н. (м. Харків)

Креативность, проявляясь в абсолютно любой сфере жизненной структуры личности, раскрывается наиболее ярко и ёмко именно в учебно-познавательной активности, а именно, в сфере преподавания иностранных языков. Для успешного раскрытия креативного потенциала и формирования задела духовно-культурных

основ здесь имеются все необходимые предпосылки и следует лишь создать эффективные условия. Применение диалогично-ориентированного обучения, в частности, позволяет разблокировать резервы человека и максимально приблизить его к переходу на уровень самоактуализации, которая непосредственно влияет на улучшение качества его жизни в психосомофизиологическом и био-энергетическом аспектах. В связи с экзистенциальным вакуумом, стрессогенностью и социально-духовной дезориентацией, царящими в современном мире, исследования качества жизни как социально-психологического феномена приобрели сейчас острую актуальность. **Цель** нашей работы состоит в выявлении прямо пропорциональной зависимости проявления креативности от диалогичного взаимодействия в учебной диаде, поэтому данное исследование является своевременным и **актуальным**.

С нашей точки зрения, процесс усвоения лингво-структуры любой новой социо-реалии неотделим от попутного познания духовно-культурологической данности живущего в ней народа. При этом в ходе изложения учебного материала важна, в первую очередь, имиджево-поведенческая манера преподавателя (без сомнения предполагающая диалогичность), а также эвристичность предоставляемой для студентов информации. Кстати, языковой грамматико-синтаксический инструментарий, посредством которого преподаватель осуществляет передачу знаний студентам, может и не достигать оптимума, но на каждом этапе обучения педагог должен оперировать языковыми средствами, адаптированными для данного уровня знаний студентов. Разработанная нами методика подразумевает, что уже с первых месяцев обучения иностранному (в нашем случае, итальянскому) языку озвучиваются микроминиатюры из жизни и культуры данного народа, понимание смысла которых происходит на уровне интуиции и эмоционального восприятия, а затем воспроизводится студентами на изучаемом языке (на первых порах редуцированно и в полном объеме впоследствии). В рамках применённого в данной методике Синергетического Культурологично-Экзистенциального Системного (СКЭС) подхода к преподаванию-усвоению любого иностранного языка, с самого начала обучения нами осуществляется диалогическое взаимодействие со студентами: (а) прежде всего, на межличностном уровне для создания гармонично сбалансированной направленности на познание, для установления психологического микроклимата взаимного доверия, благожелательности, поощрения, а также для уменьшения скованности, неуверенности и страха, порождающих, к сожалению, психо-лингвистическую боязнь и ленность в речепроизводстве; (б) на уровне лингво-взаимопонимания для подключения языковой догадки, эмоциональных образов и формирования в произвольной памяти студентов мнемоследов правильного речепроизводства, при создании которых преподаватель выступает образцом и речевым эталоном для имитирования; (в) на уровне информативного взаимообмена с целью пополнения багажа знаний и обогащения в экзистенциально-культурологическом аспекте, повышения уровня духовности и основ культуры.

Выводы. Статистика серии формирующих экспериментов (2005-2010 г.) свидетельствует об учебной успешности у 89% студентов (из 97 учащихся Харьковских вузов) благодаря использованию метода социо-лингвистического диалога. Попутно было выявлено, что раскрытие креативности личности в лингво-культурологической сфере происходит быстро, поскольку самореализацию студентов в иноязычном речепроизводстве можно осуществить на любом этапе обучения (начиная с первых месяцев учебы). А в целом, осознание быстрой самоактуализации в экзистенциальном плане обеспечивает стойкое аффективно-когнитивное удовлетворение, актуализирует внутренние интенции и потребности личности в соответствии с ее интересами и духовными ценностями, дает мощную био-энергоподпитку и стабилизирует психосоматофизиологические показатели здоровья. Данные факторы, одновременно выступающие прямым условием и следствием процесса развития личности, олицетворяют улучшение качества ее жизни, причем, как свидетельствуют наши результаты, не только студента, но и самого преподавателя.

СУГЕСТИВНА ФУНКЦІЯ ПОВТОРУ В АНГЛОМОВНОМУ ЕЛЕКТОРАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Ільченко М.Л. (м. Харків)

Аналіз лінгвального втілення дискурсивних стратегій створює основу для розуміння повтору як мовленнєвої тактики, що реалізує стратегію сугестивного впливу в англomовному електоральному дискурсі.

Сугестивна дискурсивна стратегія або сугестія розглядається як процес одностороннього впливу на психічну сферу людини, пов'язаний зі зниженням свідомості й критичності мислення під час сприйняття й реалізації навіюваного змісту [3, с. 161] за відсутності цілеспрямованого активного його розуміння, розгорнутого логічного аналізу й оцінки у співвіднесенні з минулим досвідом і нинішнім станом суб'єкта [4].

На мовному рівні сугестія корелює із структурним оформленням висловлення, а не з його змістом і втілюється не в конкретних мовних виразах, а в синтаксичних конструкціях і синтаксичних стилістичних засобах. Найбільш розповсюдженими серед них є повтор, паралельні конструкції та протиставлення, а також директивна форма висловлення, характерна для прототипних сугестивних текстів.

Оскільки сугестія корелює з формальною організацією висловлення, моделлю (патерном), що визначає його синтаксичну структуру, вона, як правило, співіснує з аргументацією (раціональною та емоційною), яка наповнює цю структуру змістом [2, с. 162-163].

Результати аналізу досліджуваного корпусу мовного матеріалу дозволяють визначити **повтор** як типовий зразок сугестії, характерний для електорального дискурсу, та виявити найчастотніші типи повторів, вживаних комунікантами.

Класифікація повторів побудована з урахуванням двох базових критеріїв: структурного та частиномовного. Перший критерій визначає композиційну природу повтору тобто синтаксичні патерни, у яких він проявляється на рівні текстової категорії зв'язності, а другий – одиниці різних мовних рівнів, що

наповнюють ці патерни. У ході аналізу мовного матеріалу обидва критерії мають враховуватися комплексно.

За структурним критерієм в електоральному дискурсі виділяємо такі типи повтору, як: **контактний** (повторювання одиниць в кінці і на початку суміжних відрізків мовлення), **анафоричний** (повторювання початкових частин (звуків, слів, синтаксичних конструкцій) суміжних відрізків мовлення), **епіфоричний** (повторювання кінцевих елементів відрізків мовлення) та **кільцевий** або **рамковий** (адресант спочатку називає те, що вважає найбільш важливим, потім розгортає зміст повідомлення і як емоційно-експресивний підсумок – повторює початкову пропозицію у кінці свого мовлення) [1, с. 23-48], а також **хіазм**, який поєднує контактний і рамковий повтор. Повтор, як правило, здійснюється на фоні **паралельних синтаксичних конструкцій**.

За частиномовним критерієм розрізняємо **лексичний** повтор, що реалізується на рівні лексичних одиниць й поділяється на **простий** (одиниця-елемент повтору не зазнає формальних змін, окрім граматичних флексій), **словотвірний** та **синонімічний**, а також **граматичний**, який охоплює **займенниковий**, **сполучниковий** та **синтаксичний**, коли повторюються словосполучення або цілі предикації.

Повтор лексем, їх словотвірних та семантичних дериватів, займенників, словосполучень та предикацій реалізується у паралельних синтаксичних конструкціях у рамках контактних, анафоричних, епіфоричних та рамкових патернів і реалізує сугестивний вплив тобто навіювання адресату різноманітних смислів шляхом рекурентної актуалізації їх у дискурсі. Повтору підлягають вербальні одиниці, що в залежності від своїх семантико-прагматичних характеристик сприяють реалізації позитивної самопрезентації комуніканта, солідаризації з народом та дискредитації опонента шляхом актуалізації у дискурсі відповідних концептів на позначення соціально-політичних та економічних явищ або викликання відповідного емоційного стану електорату.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мальцева О.В. Разноуровневый повтор в англоязычном рекламном тексте (структурирование и функционирование): автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. філол. наук / О.В. Мальцева. – СПб., 1991. 2. Мартинюк А.П. Дискурсивний інструментарій аналізу англomовної реклами / А.П. Мартинюк // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи / Ред. А.Д. Белова. – К. : Логос, 2009. – С. 157-166. 3. Психологический словарь [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://psychology.net.ru/dictionaries/psy.html?word> 4. Разинкина Н.М. Функциональная стилистика английского языка / Н.М. Разинкина. – М. : Высшая школа, 1989 – 182 с.

АФІКСАЛІЗАЦІЯ ЛЕКСЕМ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ «ВЕЛИКИЙ» У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Кечеджі О.В. (м. Маріуполь)

Словниковий склад сучасної англійської мови характеризується постійним континуумом лексичних інновацій. Лексикон англійської мови збагачується не тільки за рахунок лексичних запозичень, але також й завдяки активним словотворчим процесам за участю дериваційних елементів іншомовного походження.

Аналіз дериваційних одиниць в лексиконі англійської мови свідчить, що в становленні лексичного складу мови-реципієнта беруть участь етимологічно гетерогенні елементи, багата кількість яких походить від класичних мов. Опрацьований нами матеріал підтверджує, що найбільш частотними та високопродуктивними, в цьому випадку, є елементи латинського та грецького походження.

Найбільш численною виявилася група дериваційних елементів латинського походження. Нами було зафіксовано п'ять етимологічно гетерогенних елементів, які мають значення «багато-, мульти-, над-, понад-»: *extra-*, *maxi-*, *multi-*, *super-*, *ultra-*. За участю наведених морфем, словниковий склад англійської мови поповнився низкою інновацій: *extraordinarily*, *maxicoat*, *multilocal*, *multimedia*, *multiplatinum*, *multi-pronged*, *super-G*, *super-marathon*, *ultra-high*, *ultra-rich* тощо.

Враховуючи наш емпіричний матеріал маємо наголосити, що зазначені елементи латинського походження використовуються у різних сферах повсякденного життя на відміну від етимологічного їх використання (наукова галузь). Як свідчить опрацьований нами матеріал, на сучасному етапі й досі триває процес формування неологізмів за участю наведених елементів латинського походження: *extradictionary*, *multi-channel*, *multimedocrity*, *multi-skilling*, *supercentenarian*, *superdistribution*, *superinfector*, *supersoap*, *superweed* тощо.

При аналізі словотворчих лексем зі значенням «великий» найбільш продуктивними виявилися: *multi-* та *super-*, тому що саме ці етимологічно гетерогенні елементи формують численні лексичні інноваційні ряди в сучасній англійській мові та відбивають взаємозв'язок між подіями у навколишньому світі та англломовним соціумом.

Не поступаються за продуктивністю етимологічно гетерогенні елементи грецького походження: *giga-*, *hyper-*, *macro-*, *mega-*. Серед зазначених лексем високою ступеню деривації відзначаються елементи *hyper-* та *mega-*. Ці префікси здебільшого додаються до основ іменників та прикметників, надають мотивуючій основі вимірювального сенсу і є продуктивними, наприклад: *hyperdating*, *hyper-evolution*, *hyper-local*, *hyper-power*, *hyperwhite*, *megabrand*, *megacity*, *megaempire*, *megarich* і т.д..

До цієї групи дериваційних елементів відноситься *giga-*, який також позначають великий розмір. Однак, враховуючи опрацьований нами фактичний матеріал, вважаємо доречним наголосити, що елемент *giga-*, у порівнянні з синонімічним *mega-*, не виявляє високої продуктивності в утворенні інновацій

сфери повсякденного життя. Головним чином, він використовується для інновацій у комп'ютерній сфері: *gigabit, gigabyte, gigaflop, gigahertz, gigaMACs*.

Дериваційний елемент **macro-**, останнім часом, відзначається високим ступенем продуктивності. За участю **macro-**, в англійській мові, утворена численна низка дериватів. Домінуючими галузями функціонування елемента **macro-** є економіка, медицина, а також сфера кіберпростору: *macroagent, macro assembler (macroassembler), macro body, macro data, macro declaration, macro definition, macro executor, macro expansion, macro-innovation* тощо.

Таким чином, враховуючий опрацьований нами матеріал та наведені приклади, можна зазначити, що класичні мови (латинська, грецька) є головними постачальниками гетерогенних дериваційних елементів зі значенням «великий». Згідно нашому фактичному матеріалу до найбільш продуктивних елементів останніх років належать: **hyper-, mega-, multi-, super-**. Зазначені словотворчі морфеми показують доволі високу продуктивність в утворенні інновацій англійського лексикону. Деривати, які утворені за їх участю є, головним чином, іменниками або прикметниками. Графічне відтворення гетерогенних елементів у мові донорі є різноманітним: пишуться разом, через дефіс або, навіть, в загалі – окремо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Delahunty A. From Bonbon to Cha-cha Oxford Dictionary of Foreign Words and Phrases / A. Delahunty. – New York, Oxford: Oxford University Press, 2008. – 411 p.
2. Martin H. Manser The Facts on File Dictionary of Foreign Words and Phrases / H. Martin. – New York: Checkmark Books, 2008. – 469 p.

ЖАНРИ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Кожемяченко Н.В. (м. Кременчук)

В сучасних дослідженнях термін дискурс має широку варіативність, що пов'язано з багатоаспектністю його змісту й форм. Узагальнивши різні підходи до розуміння дискурсу, варто виділити дві основні концепції: 1) дискурс – конкретна комунікативна подія, яка фіксується в письмових текстах або мовленні, яке реалізується в певному когнітивно та типологічно обумовленому комунікативному просторі; 2) сукупність тематично пов'язаних текстів (2, с. 14-16). Таким чином, дискурс трактується як явище, яке посідає проміжну позицію між мовленням, спілкуванням, мовленнєвою поведінкою, з однієї сторони, та фіксованим текстом, що виступає остаточним результатом спілкування, з іншої. З врахуванням значимості ситуативно-культурного контексту суть дискурсу пропонується виражати наступною формулою «дискурс = підмова + текст + контекст» (3, с. 15). Політичний дискурс відноситься до інституціональних типів дискурсу, які на відміну від особистісно-орієнтованих, використовують систему професійно-орієнтованих знаків (лексикону, фразеологію та пареміологію).

Враховуючи зовнішні та внутрішньо текстові характеристики мовлення, В.І. Карасік (1, с. 195) пропонує наступну класифікацію категорій дискурсу: 1) конститутивні, що дозволяють відрізнити текст від нетексту: оформленість, тематична, стилістична та структурна єдність, смислова та змістова завершеність;

2) жанрово-стилістичні, що характеризують тексти у відповідності до функціональних різновидів мовлення: стильова приналежність, жанровий канон, клішованість, ступінь ампліфікації/компресії; 3) змістові (семантико-прагматичні), що розкривають зміст тексту: адресатність, образ автора, інформативність, модальність, інтерпретаційність, інтертекстуальність; 4) формально-структурні, що характеризують спосіб організації тексту: композиція, когезія.

Політичний дискурс розглядається як система комунікації, що має реальний та потенційний (віртуальний) вимір. Реальний вимір – це мовленнєва діяльність і текст, який виникає в результаті даної діяльності; потенційний вимір – це семіотичний простір, який включає: 1) знаки вербальні (політ терміни, антропоніми) та невербальні (політ символи), орієнтовані на певну комунікативну сферу; 2) тезаурус прецедентних текстів; 3) типові моделі мовленнєвої поведінки; 4) систему мовленнєвих актів і жанрів політичного дискурсу (3, с. 11).

За основними ознаками політичний дискурс поділяється на тоталітарний та демократичний. Розподіл на інституціональні типи дискурсу доволі умовні, так наприклад демократичний політичний дискурс має багато спільних рис з науковим (інформативність, раціональність, логічна аргументація, ясність, діалогічність та інтимізація спілкування, динамічність), в той час як тоталітарному політичному дискурсу притаманні риси релігійного дискурсу (ритуальність, емоційність, езотеричність, монологічність та авторитарність спілкування, консерватизм) (3, с. 73). Політика як специфічна сфера людської діяльності представляє собою сукупність певних мовленнєвих дій, і як будь-який інший дискурс політичний має структуру поля, в центрі якого знаходяться ті жанри, котрі максимально відповідають основному призначенню політичної комунікації – боротьбі за владу (парламентські дебати, виступи політиків, голосування). За характером домінуючої інтенції в політичному дискурсі також можна виділити жанри: 1) ритуальні (інаугураційна промова, ювілейна промова, традиційне звернення через ЗМІ), 2) орієнтаційні (партійна програма, конституція, звернення президента про ситуацію в країні, наказ, угода), 3) агональні (лозунг, реклама, передвиборні дебати, парламентські дебати) (3, с. 270). На сучасному етапі відбувається швидка зміна жанрів дискурсу, що, в першу чергу, обумовлено активною експансією масово-інформаційного спілкування в повсякденне життя соціумів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с. 2. Чернявская В.Е. Дискурс как объект лингвистических исследований / В.Е. Чернявская // Текст и дискурс. Проблемы экономического дискурса: Сб. науч. тр. СПб. : Изд-во С.-Петербур. гос. ун-та экономики и финансов, 2001. – С.11–22. 3. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса: Монография / Е.И. Шейгал. – М. - Волгоград: Перемена, 2000. – 368 с.

ВІКОВИЙ ПАРАМЕТР В АНГЛОМОВНОМУ ПАРЕНТАЛЬНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Козлова В.В. (м. Суми)

Антропоцентризм як провідний принцип сучасних дискурсивних розвідок передбачає дослідження комунікативно-функціонального наповнення різноманітних характеристик суб'єктів дискурсу в процесі розгортання міжособистісної взаємодії. Однією з таких характеристик виступає віковий параметр, що позначає не тільки часовий період фізичного існування людини, а й фіксований рівень її розумового та морального розвитку, її сімейний та соціальний статус.

Віковий параметр в англomовному парентальному діалогічному дискурсі, що являє собою тип особистісно-орієнтованої комунікативної взаємодії сімейно-побутової сфери, виступає ідентифікатором соціальної і рольової нерівності учасників спілкування: батьків та їхніх дітей.

Аналіз мовного матеріалу показав, що вікові характеристики дитини використовуються батьками з метою здійснення виховного впливу через підвищення чи зниження її соціального статусу, за рахунок акцентуації дорослості або незрілості дитини.

При невиконанні дітьми їхніх обов'язків, демонстрації неприйнятної моделі поведінки (капризування, вередування) батьки намагаються підвищити соціальний статус дитини і використовують фактор віку в якості аргументу необхідності корекції поведінки: *Don't talk to me in that tone of voice, Emily Shattock. I thought you were going to be six next birthday, not two.*

А при намаганні дитини продемонструвати свою самостійність у вирішенні життєво-важливих питань, віковий фактор використовується батьками для зниження її статусу, як маркер недостатньої дорослості та неспроможності приймати відповідальні рішення: *You're too young to be able to judge things like that Tan.*

Для позначення вікового параметру дитини батьками застосовується широкий арсенал мовних засобів: числівники, іменники, прикметники, дієслова. Найчастіше репрезентація віку представлена кількісними числівниками, що забезпечують наочність та однозначність сприйняття повідомлення, гарантуючи комунікативну успішність мовленнєвої поведінки батьків. При підвищенні соціального статусу акцентуація дорослості відбувається за рахунок співвіднесення кількісних складових вікового параметру, засобами вербалізації якого виступають числівники у складі порівняльної конструкції. А при зниженні соціального статусу акцентуація вікової незрілості дитини забезпечується обмежувальними частками в передпозиції до кількісних числівників. Так частка *only* вживається у складі стверджувального висловлювання: *You're only eighteen, love. Isn't it a bit soon to be thinking of putting theory into practice?* А частка *even* у складі заперечного висловлювання: *You are not even fifteen yet.*

При зниженні соціального статусу вербальна реалізація вікових характеристик дитини представлена сполученням прикметників та іменника вікової семантики *age* з лексичними операторами, що створюють ефект

мінімізації якісних показників: *You're not big enough. You're too young. You're under age.*

А при підвищенні соціального статусу залучаються дієслова та дієслівні конструкції, які несуть значення вікового розвитку та змін, дорослішання у фізичному та розумовому аспектах: *Grow up, grow any more in body, grow in mind.*

Вік людини передбачає наявність певної соціальної ролі, яка реалізується у відповідній моделі поведінки. Експлікація невідповідності поведінки дитини закріпленій за нею соціальної ролі забезпечується стверджувальними та порівняльними конструкціями за рахунок іменників, що позначають особу за віком: *Baby, children, adult.*

“Emily, will you please talk properly. You are not a baby.”

“You are two grown men and I can't believe that you want to behave like children.”

“You all expect to be treated like adults, yet none of you will actually behave like adults.”

Таким чином, в умовах розгортання міжособистісної взаємодії в англomовному парентальному діалогічному дискурсі віковий параметр дитини залучається батьками з метою здійснення виховного впливу, через підвищення чи заниження її соціального статусу, та стає ідентифікатором ступеню відповідності моделі поведінки дитини її соціальної ролі. Вербальна репрезентація вікового параметру представлена широким корпусом мовних одиниць.

Перспективу подальших досліджень становить аналіз невербальних реалізацій соціально-особистісних параметрів суб'єктів англomовного парентального діалогічного дискурсу.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ОБРАЗ И ЕГО ВОСПРИЯТИЕ: ЛИНГВО-КОГНИТИВНЫЙ АСПЕКТ

Колесникова Е.Я. (м. Одеса)

Лексема *образ* входит в терминологические системы ряда гуманитарных наук – психологии, философии, концептологии, литературоведения, стилистики, и в каждой из них семантическая структура слова имеет специфические дифференциальные признаки. Более того, даже в пределах одной науки термин не однозначен. Так, в стилистике можно наметить, по крайней мере, три типа *образов*, различающихся своей структурой, способами организации и функциями. Речь идет об образе **точечном**, единичном, как правило, созданным тропом, и привязанным к одному контексту; **развернутом**, представляющим собой кластер тропов и прочих выразительных средств, направленных на локальную характеристику одного объекта/явления; и **кумулятивном**, формирующимся на протяжении всего развертывания текста.

Первый вербализует простой/единичный/мини-концепт, второй – их фрейм, третий – сложно структурированную концептосферу. Основные функции кумулятивного образа – выражение Текстового концепта и обеспечение связности (как когезии, так и когерентности) целого текста. Кумулятивными образами становятся антропонимы, называющие героев (напр. Обломов, Анна Каренина, Дориан Грей, Сомс Форсайт и т. п.), а также обозначения существенных для

персонажей объектов/явлений, помещенных автором в пространство возможного мира произведения.

Слово/словосочетание, которое выступает ядром номинативного поля формирующегося в тексте кумулятивного образа, либо заявлено в заголовке, либо вводится в уже развернутый текст. В обоих случаях его формальным признаком является повтор в множественных контекстах, каждый из которых обеспечивает развитие семантической структуры повторяемого номинанта. Более того, в сферу номинативного поля кумулятивного образа вовлекаются гипо – гиперонимические, контекстуальные ситуативные синонимы, которые увеличивают “номинативную плотность” (термин В. И. Карасика) вербализуемого концепта. Основное различие между титульно/нетитульно обозначенными кумулятивными образами заключается в темпоральной специфике восприятия и осознания читателем их определяющей роли в построении Текстового концепта и организации связности текста.

Титульная позиция выделяет слово/словосочетание графически, пространственно и функционально. Как известно, заглавие представлено иным шрифтом, чем текст, занимает отдельную страницу, выполняет ономазиологическую функцию – дает имя целому тексту, рекламную – привлекает читателя, и пр. Все это, независимо от исходного семантического объема титула, способствует его выдвиганию (*foregrounding*). Его повторное появление в тексте подтверждает читательскую пресуппозицию о его важности, и формирование означенного им кумулятивного образа и стоящей за ним концептосферы осуществляется **проспективно**.

Номинант кумулятивного образа, не заявленный в титуле, появляется в тексте без предварительного выдвигания, как один из “рядовых членов” информационной цепочки. Только его последующие употребления своим повтором привлекают внимание читателя, который “задним числом” осознает значимость номинируемого референта. Иными словами, кумулятивный образ формируется с привлечением **ретроспекции**. Нередко по вине адресата, по ситуативно и/или личностно (субъективно) обусловленным причинам, “схватывание” кумулятивного образа происходит настолько поздно, что текстовый концепт оказывается усеченным или несформированным, что искажает все параметры возможного мира художественного текста.

ДИСКУРСИВНА ОСОБИСТІТЬ В СИТУАЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ НА СТАДІЇ ЕТНОРЕЛЯТИВІЗМУ

Котов М.В. (м. Харків)

Антропоцентризм сучасної лінгвістичної науки, її орієнтація на дослідження та визначення місця, специфіки й динаміки змістових мовних одиниць у культурному середовищі та свідомості людини [1] зумовили вихід на перший план такого поняття, як мовна особистість (МО).

У зв'язку з тим, що функціонування інтелекту людини знаково опосередковане, а знаковість не обмежується її вербальною іпостассю, і суб'єктом дискурсу завжди виступає особистість, що працює з декількома кодами чи “мовами” і, відповідно, інтерпретантами [2], залучення невербальних складових

до кола лінгво-комунікативних досліджень вимагає розширення поняття мовної особистості. Функціональним для дослідження комунікативних механізмів вважається введення поняття дискурсивної особистості [1; 3; 4]. Цей термін відкриває можливість для холістичного підходу в описі дискурсивних практик: в нього закладені семіотичні евристичні множинності “мов”, використання різних наборів “мов” у конкретних проявах семіозису, кодових переходах між ними [2]. Дискурсивна особистість (ДО) діє в континуальному комунікативному просторі і здатна поряд із мовним кодом використовувати й тлумачити інші семіотичні коди в залежності від типу дискурсивних відношень, в які він є втягненим в процесі спілкування [5]. Невербальний код є значнішим в цьому плані, бо частка невербальних сигналів у міжособистісному спілкуванні становить 60% – 80% [6, с. 59].

Як стверджує Е. Лакло, сучасний постмодерновий світ часто характеризується фрагментарністю, релятивізмом, злиттям публічного та приватного, втратою власної ідентичності [7], чому сприяють глобалізаційні процеси, які, за словами Гідденса, характеризуються більш швидкими та тіснішими зв'язками між людьми по всьому світу [8]. Відтак, актуальним стає процес міжкультурної комунікації та феномен етнорелятивізму — прийняття чужої культури.

В контексті міжкультурної комунікації, беручи до уваги вищезазначені факти, вважаємо за доцільне вести мову про полікультурну дискурсивну особистість, як таку, що формує, чи вже має сформовану полікультурну компетенцію, себто володіє можливістю реалізувати себе в діалозі представників двох чи більше культур, при цьому послуговуючись різними семіотичними кодами (вербальним, невербальним і т.д.).

Взаємодія семіотичних кодів, що є характерними для різних культур у полікультурній ДО, відбувається в залежності від ступеня сформованості полікультурної компетенції. На стадії етнорелятивізму, коли, за М. Беннетом, людина визнає, адаптується та може інтегрувати міжкультурні розбіжності [9, с. 179-196], домінують як взаємодії гібридного типу, при яких семіотичні коди рідної та чужої (-их) культур поєднуються, що може призвести до комунікативних невдач, так і за умови достатньої сформованості полікультурної компетенції — взаємодія за принципом перемикавання: комунікант вільно переходить від одного набору кодів до іншого, що виключає можливість комунікативних невдач, що пов'язані із розбіжностями між культурами.

Подальше дослідження функціонування полікультурної ДО при міжкультурній комунікації видається перспективним та заслуговує всебічної уваги.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карасик В.И. Дискурсивная персонология / В.И. Карасик // Язык, коммуникация и социальная среда. Выпуск 7. Воронеж: ВГУ, 2007. – С.78-86.
2. Баранов А.Г. Семіотическіе разновидности дискурсии / А.Г. Баранов — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://tverlingua.by.ru/archive/002/02_4_02.htm.
3. Солощук Л.В. Принцип ідентифікаційної взаємодії вербальних та невербальних компонентів комунікації в

англомовному діалогічному дискурсі / Солощук Л.В. // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир, 2005. – С. 282-286.

4. Солощук Л.В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англомовному дискурсі / Л. В. Солощук. – Х.: Константа, 2006. – 300 с. – Бібліогр.: С. 267-295.

5. Солощук Л.В. Дискурсивная личность в поликодовом коммуникативном пространстве / Солощук Л.В. // Коммуникация в поликодовом пространстве: языковые, культурологические и дидактические аспекты: тезисы докладов международной научно-практической конференции. – СПб : Изд-во Политехн. Университета, 2011. – С. 200-202.

6. Бацевич Ф.С. Основы комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф.С. Бацевич – К.: Академія, 2004. – 344 с.

7. Laclau E. New Reflections on the Revolution of our Time / E. Laclau. – London: Verso, 1990. – 263 p.

8. Giddens, A. Modernity and Self-Identity / A. Giddens. – Cambridge: Polity Press, 1991. – 256 p.

9. Bennet M.J. A Developmental Approach to Training for Intercultural Sensitivity / M.J. Bennet // International Journal of Intercultural relations, Vol. 10, 1986. – P. 179-196.

КИНОФИЛЬМ КАК ОСОБЫЙ ВИД ТЕКСТА

Котова И.А. (м. Харків)

Текст как многостороннее и сложное понятие давно является объектом внимания лингвистов и не утрачивает свои позиции до сих пор. Новым этапом в лингвистике текста стало рассмотрение кинофильма как особого вида текста.

Согласно определению Г.Г. Слышкина и М.А. Ефремовой, кинотекстом является связное, цельное и завершенное сообщение, выраженное при помощи вербальных (лингвистических) и невербальных (иконических и /или индексальных) знаков, организованное в соответствии с замыслом коллективного функционально дифференцированного автора при помощи кинематографических кодов, зафиксированное на материальном носителе и предназначенное для воспроизведения на экране и аудиовизуального восприятия зрителями [3, с. 32]. Кинотексту в полной мере присущи универсальные текстовые категории, которые исследователи считают обязательными для художественного текста, а именно: членимость, связность, проспекция и ретроспекция, антропоцентричность, локальная и темпоральная отнесенность, информативность, системность. Кинотекст выполняет коммуникативную функцию при взаимопроникновении двух принципиально отличных семиотических систем (лингвистической и нелингвистической), то есть является специфичной формой креолизованного текста [3].

Кинотекст является необычайно интересным объектом для исследования, поскольку так называемый киноязык обладает несколькими особенностями, связанными с зарождением и развитием кино как вида искусства. Эти особенности, по мнению Ю. Лотмана, определились тогда, когда в кино отсутствовал звук. Если бы кино изначально было «говорящим», развитие его пошло бы по совершенно другому руслу. Язык современного фильма несет в себе следы преодоленной «немоты» — и, при необходимости, обходится без разговоров, поскольку речь героев является лишь одним из элементов киноязыка. Среди других элементов Ю. Лотман называет точку зрения, план (крупный,

средний, общий и т.д.), сочетание кадров, художественное пространство фильма, сюжет, звук [2].

Анализируя киноязык, Г.Г. Слышкин и М.А. Ефремова выделяют две семиотические системы: лингвистическую, т.е. речь персонажей, закадровую речь, песни, титры инициальные, финальные и внутритекстовые, надписи как часть интерьера или реквизита, и нелингвистическую (естественные шумы, технические шумы, музыку, образы персонажей, движения персонажей, пейзаж, интерьер, реквизит, спецэффекты) [3, с. 19].

По утверждению А.Н. Зарецкой, вербальным компонентом кинотекста является кинодиалог, который имитирует разговорную речь на фонетическом, лексическом и синтаксическом уровне, преобразуя ее в соответствии с замыслом создателей фильма. Однако отмечается, что кинодиалог на самом деле лишь отдаленно напоминает разговорную речь, являясь чисто искусственным ее подобием. Так, отсутствуют характерные для живого общения повторы и переспросы; высока доля острот, используются темы, нетипичные для обычной речи, традиционные для определенных жанров словесные штампы, короткие, простые предложения. Еще одним отличием кинодиалога от естественного диалога является его «музыкальность», возникающая из-за того, что реплики в фильме специальным образом, тщательно ритмически организованы, сбалансированы как внутри отдельных высказываний, так и при смене ролей в диалоге [1, с. 8-9].

Таким образом, исследование кино представляется перспективным для разных отраслей науки, в том числе науки лингвистической, что обусловлено особенностями кинотекста, позволяющими рассматривать его как особый вид текста.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Зарецкая А.Н. Особенности реализации подтекста в кинодискурсе: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.09 «Теория языка» / А.Н. Зарецкая. – Челябинск, 2010. – 21 с. 2. Лотман Ю.М., Цивьян Ю.Г. Диалог с экраном / Ю.М. Лотман, Ю.Г. Цивьян. – Таллинн: Александра, 1994. – 215 с. 3. Слышкин Г.Г. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа) / Г.Г. Слышкин, М.А. Ефремова. – М.: Водолей Publishers, 2004. – 153 с.

РОЗВИТОК ВИДО-ЧАСОВИХ ВІДНОШЕНЬ В КАТЕГОРІАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ДІЄСЛОВА

Кривенко В.П., канд. філол. наук (Харків)

У період гуманізації та інтеграції дослідницьких підходів до одиниць мови не виправдано забутими залишаються деякі системно-структурні мовні явища, які ще не до кінця вивчені, зокрема, категоріальні властивості дієслів.

Вже давні філософи та граматисти розрізняли час реальний та час граматичний. За часів стоїків робляться перші протиставлення часових форм: презентна основа протиставляється перфектній. Розрізняються такі часові форми,

як презенс, імперфект та плюсквамперфект, а часи у давньогрецькій мові поділяються на визначені та невизначені, останні – на недоконані та доконані.

З іменами олександрійських граматистів пов'язаний наступний етап розвитку категоріальної системи дієслова. Діонісій Фракійський вводить такі нові терміни, як “паракейменос” – для перфекта, “уперсунтелікос” – для плюсквамперфекта, “аористос” – для аориста. Аполон Діскол вказує на невизначеність часової дистанції аориста відносно теперішнього часу.

Давньогрецькі граматисти, припускаючи, що час має ще якісь інші характеристики, дуже близько наблизилися до виділення видів та способів дії, поділяючи часи на визначені та невизначені і намагаючись виділити опозицію аориста – імперфект.

Давньоримські граматисти усю грецьку термінологію переклали латиною, підігнав її під граматичний устрій своєї мови. В латині в зв'язку з відсутністю аориста його функції виконує перфект. Проводячи послідовний поділ часів на *infektum / inchoatim* та *perfektum*, латинські граматисти все ж таки не були схильними виділяти поняття виду із часу.

Європейські граматики запозичили з латини увесь граматичний понятійний апарат разом із термінологією. Наприклад, презент, футур та претеріт були названі за співвідношенням дієслівної дії до теперішньої, натомість імперфект – за видом дієслівної дії. Перфект отримав свою назву згідно зі своєю відмінністю від презентної основи.

Аорист поступово став розглядатися як минулий час, а його вживання вважається позачасовим, тому що він може існувати як в минулому, так і в теперішньому та в майбутньому часі. У теорії Дж. Харріса дуже важливою є думка про те, що дію поділяється на три ступені – початок, середину та кінець. Він також вказує на послідовний розділ часів на визначені та невизначені. Думка Дж. Харріса про те, що аорист є часом невизначеним, що він визначає дію взагалі, довгий час залишалася основною.

Найближче підійшов о поняття дієслівного часу, не виділяючи при цьому вид в самостійну категорію, Г. Шмідт, який увів поняття *action* (дія) і *conditio* (стан). Дія та стан у нього – чисто акціональні характеристики, але вони не відокремлюються від часу. Відношення між дією та станом є для нього можливістю визначити суть дієслівного часу. Аорист виражає сутність дієслівного часу в чистому виді, імперфект – і дію, і стан (але переважно стан).

Останній крок у цьому напрямку зробив Г. Курциус. Він виділяє дві групи понять часу – *Zeitstufe* (відносність часу) та *Zeitart* (вид часу). *Zeitstufe* – це суб'єктивна категорія, тому що мовець сам на свій погляд розташовує дію на певному часовому ступені (теперішньому, минулому чи майбутньому). Поняття *Zeitart* – об'єктивне, тому що не залежить від волі мовця, а означає характеристику дії (початок, тривалість, завершеність). Якщо тривалість передавали основи імперфекту, а завершеність – основи перфекту, то значення початку пов'язувалось Г. Курциусом із основою аориста.

Співвіднесеність часу та виду часу було згодом розтлумачено В.В. Виноградовим не як вид часу, а як вид дії (*Aktionsart*), а розмежування часів на *Zeitstufe* та *Zeitart* – як розмежування дієслівного часу та виду.

ЗАГОЛОВОК ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ НОВЕЛИ)

Крижановська В.П. (м. Миколаїв)

Одним з найважливіших компонентів тексту, який займає важливе місце у контексті прагмалінгвістичного аналізу твору, є заголовок.

Перш за все, заголовок – це перший знак твору, з якого починається знайомство з текстом. Він в конденсованій формі виражає основну тему тексту, визначає найважливішу сюжетну лінію або вказує на головний конфлікт [1, с. 168].

У сучасній лінгвістичній науці існує думка щодо взаємодії заголовку з текстом з позиції тема-ремних відносин, з точки зору яких тема – це та інформація, про яку вже йшла мова і яка підлягає розвитку, рема – це нове, невідоме. Думка йде від теми до реми. Головне в реченні – це нова інформація, рема, заради якої і здійснюється повідомлення [2, с. 12].

Назва є темою художнього повідомлення. А текст по відношенню до назви завжди знаходиться на другому місці і частіше за все є ремою. У міру читання художнього тексту заголовна конструкція вбирає в себе зміст усього художнього твору. Заголовок, проходячи через увесь текст, стає ремою цілого художнього твору. Функція номінації (присвоєння імені) поступово трансформується в функцію предикації (присвоєння ознаки) тексту [3, с. 5].

З даним твердженням корелюють й інші думки щодо взаємодії між заголовком і текстом. Наведемо деякі з них.

Заголовок тексту, як правило, багатозначний. Слово, яке винесено у позицію заголовку, у міру розгортання тексту поступово розширює об'єм свого значення [1, с. 173]. Заголовок – це компресований, нерозкритий зміст тексту. Його можна метафорично зобразити у вигляді закрученої пружини, яка розкриває свої можливості в процесі розгортання [4, с. 133].

Заголовок німецькомовної новели може мати імпліцитну орієнтацію, тобто відображати непряме найменування об'єкту зображення. До даного типу можна віднести новели «*Der Verbrecher aus verlorener Ehre*» (F. Schiller), «*Traumnovelle*» (A. Schnitzler), «*Novelle*» (J. W. v. Goethe), «*Schachnovelle*» (S. Zweig), «*Die schwarze Galeere*» (W. Raabe), «*Katz und Maus*» (G. Grass), «*Ein fliehendes Pferd*» (M. Walser). Якщо ж у заголовку має місце пряма назва об'єкту твору, як, наприклад, у новелах «*Brigitta*» (A. Stifter), «*Tonio Kröger*» (T. Mann), «*Die Marquise von O*» (H. v. Kleist), «*Der blonde Eckbert*» (L. Tieck), «*Ein Hungerkünstler*» (F. Kafka), «*Die Portugiesin*» (R. Musil), «*Peter Schlehmls wundersame Geschichte*» (A. v. Chamisso), «*Das Fräulein von Scuderi*» (E. T. A. Hoffmann), «*Die Hochzeit des Mönchs*» (C. F. Meyer), «*Mozart auf der Reise nach Prag*» (E. Mörike) можна говорити про експліцитну орієнтацію і концептуальну інтерпретацію заданої теми.

Заголовок є суттєвою одиницею контексту, маркером впливу на адресата, який здатний декодувати зміст художнього тексту в оптимально адекватному діапазоні рівнів глибини та аспектів розуміння. Ім'я тексту проблематизує твір, воно шукає адекватної читацької інтерпретації, що дає підстави говорити про прагматичну націленість даного елемента тексту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Николина Н.А. Филологический анализ текста: [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Н.А. Николина. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 272 с. 2. Солганик Г.Я. Стилистика текста: [учеб. пособие] / Г.Я. Солганик. – М. : Флинта, Наука, 1997. – 256 с. 3. Кожина Н.А. Заглавие художественного произведения: Структура, функции, типология (на материале русской прозы XIX—XX вв.): автореф. дисс. канд. филол. наук / Н.А. Кожина. – М., 1986. – 20 с. 4. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. – М., 1981. – 140 с.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МОНОЛОГИЧЕСКИХ РЕЧЕВЫХ УМЕНИЙ СТУДЕНТОВ 3 КУРСА ЯЗЫКОВОГО ВУЗА НА ЗАНЯТИЯХ ПО ДОМАШНЕМУ ЧТЕНИЮ

Кузьмина В.С., Меркулова Т.К. (м. Харків)

Одной из важнейших задач в преподавании аспекта «домашнее чтение» студентам старших курсов, «помимо формирования эстетического отношения к окружающему миру, критического, творческого мышления, гуманистических ценностных ориентаций в процессе знакомства с лучшими литературными произведениями зарубежной литературы, и развития умений чтения как такового, является дальнейшее развитие умений иноязычного говорения» [1]. Несомненно, основной акцент на занятиях должен ставиться на обсуждении прочитанного, т.е. на развитии диалогических умений. Наш опыт показывает, что занятия по домашнему чтению могут также послужить хорошей базой для развития умений монологического говорения.

Во втором семестре 3 курса на английском отделении факультета иностранных языков ХНУ им. Каразина, программой предусмотрена работа с учебным пособием «Між Рядків» [2], с прекрасно подобранными текстами из классической и современной художественной британской и американской литературой и качественно разработанными заданиями, которые не только повышают лингвистический уровень студентов, но и позволяют вести дискуссии на темы, связанные с общечеловеческими моральными ценностями, что имеет огромное значение для воспитания молодого поколения.

Однако, согласно учебному плану, объем материала по домашнему чтению для самостоятельной проработки студентами 3 курса значительно превышает тот, который предлагается в пособии. Чтобы покрыть эту разницу, мы предлагаем студентам самостоятельно читать другие рассказы авторов, представленных в пособии. Для этого мы используем рассылку через Интернет тщательно отобранных рассказов, учитывая не только их содержание, лингвистическое наполнение и художественную ценность, но и определенную «адресную направленность», т.е. интересы и языковую подготовку каждого студента группы.

Студенты дома читают рассказ и готовят его трехминутную презентацию (то есть, пересказ) для других студентов группы. Кроме того, студенты должны подготовить раздаточный материал для студентов группы, которые будут

слухать и оценивать презентацию. Раздаточный материал включает новую лексику, имена главных героев рассказа и те географические названия и специальные термины, без которых рассказ может быть не понятен слушателям.

На такие презентации отводится только 30-40 минут на занятии; все остальное время посвящено обсуждению рассказа из пособия или жизни и творчества автора данного рассказа.

Презентация каждого студента оценивается не только преподавателем, но и остальными студентами группы. Каждый студент обеспечивается таблицей оценивания презентации, в которую он/она выставляет свои оценки. Предварительно каждый пункт таблицы детально объясняется студентам, и проводится один показательный анализ презентации с тщательным обсуждением результатов. Студенты выставляют оценки своим товарищам после прослушивания каждой презентации, но подсчитывают результаты и сдают преподавателю свои таблицы после занятия. Во время каждой презентации, преподаватель не только выставляет оценки, но и фиксирует ошибки, допущенные каждым студентом, для последующего анализа, который проводится во внеурочное время, например, во время консультаций.

Наш опыт проведения таких занятий свидетельствует, что на начальном этапе у студентов возникают как организационные, так и лингвистические трудности с пересказом и его презентацией, но в процессе систематической работы все эти трудности практически устраняются.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Селиванов Н.А. Литературно-страноведческий подход к отбору текстов для домашнего чтения / Н.А. Селиванов // ИЯШ. – 1991. – № 1. – С. 61. 2. Бондаренко Е.В. Між Рядків / Е.В. Бондаренко, В.С. Кузьміна. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2004. – 115 с.

МЕТАФОРИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОНЦЕПТУ *ЗНАМЕНИТІСТЬ* (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ)

Кукушкін В.В., к.ф.н. (м. Харків)

Когнітивну метафору розуміємо як процес і продукт взаємодії двох концептів, у ході якої метафорично осмислюваний концепт прояснюється методом моделювання, а моделлю слугують елементи і структура сенсорно-чуттєвого образу вихідного концепту [3, с. 203].

За типом концепту-джерела аналізовані метафори поділяються на онтологічні, що ґрунтуються на образі фізично сприйманого об'єкта; структурні, що закорінені на складному об'єкті, який містить інші об'єкти й піддається структурації; орієнтаційні, що засновані на просторовому розміщенні об'єктів [1, с. 14-61]. За аксіологічним потенціалом виділяються нейтральні й емотивно-оцінні метафори з негативним та позитивним знаком.

Базові метафори, що спираються на найбільш абстрактні кореляти, надають мінімум інформації про метафоризований об'єкт й є відстороненими від переживань суб'єкта дискурсу. Ефективність метафори у проясненні концепту-цілі залежить від ступеня конкретизації царини джерела на основі когнітивних

процедур специфікації, розширення та комбінування [2, с. 67], а також аксіологічної маркованості.

Більшість метафор ЗНАМЕНИТОСТІ-ЯВИЩА є негативними за емотивно-оцінним потенціалом. Проте, найвищий штабель родо-видової ієрархії метафор репрезентований метафорами, які є найбільш абстрактними й відстороненими від переживань суб'єкта дискурсу, оскільки надають лише загальні обриси концепту-джерела.

До таких належить, насамперед, метафора ЗНАМЕНИТІСТЬ-ЯВИЩЕ є МАТЕРІАЛЬНИЙ ОБ'ЄКТ. Засобами мовного втілення цієї метафори є, зокрема, словосполучення, що позначають виміри об'єкта у просторі: *Her attractiveness as a young woman had a great deal to do with the extent of her celebrity* (Weekly Standard, Oct 17, 2005). Так, у наведеному прикладі ця метафора вербалізована субстантивним словосполученням *the extent of her celebrity* (межі її знаменитості), де лексема *extent* має значення *the amount of space over which a thing extends; size, dimensions, amount* [4] (частина простору, який займає річ; величина, розміри (довжина, висота, ширина), обсяг), й, відтак, вказує на первинні фізичні орієнтири, за якими матеріальний об'єкт ідентифікується у просторі. У контексті названого словосполучення за допомогою посесивної конструкції денотату *celebrity* приписується наявність просторових вимірів й у такий спосіб він уподібнюється матеріальному об'єкту. Оскільки ця метафора є максимально абстрактною, вона практично не піддається мотивації. Тут досить важко знайти підстави для уподібнення.

Не всі метафори є однаковою мірою експланаторними. Чим більшою є ступінь конкретизації царини джерела (як наслідок когнітивних процедур специфікації, розширення та комбінування) тим вірогідніше метафора викликає емоційно-оцінну реакцію суб'єкта пізнання й, відтак, тим ефективніше вона виконує функцію прояснення концепту-цілі. Базові метафори, що надають лише загальні обриси концепту-джерела, й відтак є найбільш абстрактними й відстороненими від переживань суб'єкта дискурсу, надають мінімум інформації про метафоризований об'єкт – ЗНАМЕНИТІСТЬ-ЯВИЩЕ. Аксіологічно марковані специфікації метафор, навпаки, допомагають прояснити суть феномена, відображаючи ставлення суб'єкта дискурсу КРИТИКА до культу знаменитості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Lakoff G. *Metaphors We Live by* / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago: Chicago Univ. Press, 1980. – 242 p.
2. Lakoff G. *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor* / G. Lakoff, M. Turner. – Chicago; London: The Univ. of Chicago Press, 1989. – 230 p.
3. Lakoff G. *The Contemporary Theory of Metaphor* / G. Lakoff // *Metaphor and Thought* / [ed. A. Ortony]. – Cambridge: CUP, 1993. – P. 202-251.
4. *The New Shorter Oxford Dictionary on Historical Principles*. – N.Y.: OUP, 1993. – Vol. I. A-M. – 1876 p. – Vol. II – N-Z – 3801 p.

HEDGING IN MEDICAL DISCOURSE SCHOLARLY PAPERS

Legeyda A.V., PhD (м. Харків)

Nowadays, the medical scientific community tends to regard as priority cautiousness, humility and coyness rather than argumental arrogance and, as G. Myers claims [3, p. 5], researchers, medical scholars among them, have to present themselves as “the humble servants of the discipline”. The medical style of writing, respectively, should be toned down due to the fact that “...if a scientist is articulate, persuasive, if he goes to the heart of the matter, he is open to attack” [1, p. 141]. The research reported here is an attempt at the contextual analysis of *hedging* use [2; 3; 4; 6] in scholarly papers of modern Anglo-American medical discourse represented by the two of its basic genres – research papers (RP) and case reports (CR): thus, this paper pursues to establish the communicative functions and the discursive practice of the above linguistic phenomenon. The concept of hedging in medical scientific discourse has been continually stressed by the linguists [4], however, its variation in medical scholarly papers of different genres has not yet been subject to a detailed analysis.

In this research we have adopted the viewpoint of S. Toulmin [5], who states that any scholarly paper as such cannot be interpreted as homogeneous discourse, but rather can be divided into several rhetorical discursive parts which differ as to their communicative function and can be outlined as the following five inter-related constituents of the scientific presentation: the grounds (the established information on the subject), the warrant (qualitative and quantitative facts supporting the new hypothesis), the modality (the value indicating the degree of certainty regarding the event reported), the claim (the core of the discussion, the conclusion that the report proposes) and the rebuttal (the elements of doubt concerning the claim made).

Our research will, thus, attempt at expanding the genre analysis of hedging in the medical scholarly paper with the analysis of its structural occurrence according to the rhetorical classification suggested by S. Toulmin [5].

The concept of hedging in medical scholarly discourse adopted in this paper is three-dimensional: a) the purposive vagueness and fuzziness as a threat minimizing strategy; b) the reflection of the author’s avoidance of personal involvement and modesty for the medical scientific achievements; c) the unwillingness or impossibility of reaching absolute accuracy in describing the scientific medical phenomena under observation.

The objectives of this research include, among others, tracing the quantitative-qualitative variation [6] of hedging techniques in the medical scholarly paper according to the criteria of genre and rhetorical section, as well as analyzing how the communicative aims of each genre and rhetorical section influence the usage of hedging conventions.

REFERENCES:

1. Bisset M. Politics in Science / M. Bisset. – Boston : Little, Brown and Co, 1972. – 154 p.
2. Hyland K. Writing without conviction? Hedging in science research articles / K. Hyland // Applied Linguistics. – 1996. – V. 17, № 4. – P. 433–454.
3. Myers G. The pragmatics of politeness in scientific articles / G. Myers // Applied Linguistics. – 1989. – V.10, № 1. – P. 1–35.
4. Prince E. On hedging in physician-

physician discourse / E. Prince, C. Bosk, J. Frader // *Linguistics and the Professions*. – Norwood, New Jersey : Ablex, 1982. – P. 83–97. 5. Toulmin S. *The Use of Arguments* / S. Toulmin. – Cambridge, UK : Cambridge University Press, 1958. – 188 p. 6. Ярхо А.В. Референціальний хеджинг як стратегія етикетизації у дискурсі англійської науково-дослідницької статті: контрастивний аналіз / А.В. Ярхо // *Вісник Харк. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна*. – 2010. – № 930. – С. 82-90.

АРГОТИЗМИ ЯК ВИД СЛЕНГУ МОВЛЕННЯ МІСТА ЛОНДОН

Липецька В.С. (м. Харків)

Предметом цього дослідження є просторіччя як одна з форм загальнонародної мови, що являє собою мовлення населення міста Лондона, яке не володіє нормами англійської літературної мови, або користується зниженою лексикою задля певних комунікативних цілей.

Традиційно жаргон трактується як різновид мовлення, що використовується переважно в усному спілкуванні окремою, відносно сталою соціальною групою, що об'єднує людей за ознакою професії, суспільного становища, інтересів та віку.

У мові англійського міста використовується спеціальний сленг, який є специфічною лексикою та фразеологією соціальних жаргонів, професійних говорів та арго (кенту) злочинного світу, та включає в себе: арго, кент, соціальні жаргони та професійні говори тощо. Загальний сленг англійського міста відрізняється певними рисами: він широко розповсюджений і зрозумілий для всіх соціальних верств населення; має яскраво виражений емоційно-оцінковий характер з домінуванням експресивної функції над номінативною; є відносно стійким для певного періоду, хоча сленгізми і переходять легко в колоквиалізми, а також зникають з вжитку; є неоднорідним по своєму генетичному складу, будучи створеним з різноманітних джерел (жаргони, кент, професіоналізми, барбаризми тощо); Наприклад: *hat* – офіцер, *G. I. Jesus* – воєнний священник, *Jerry, Krauthead* – німецький солдат тощо.

Арго є частиною спеціального сленгу англійського міста та низькою сферою жаргонізмів – таємних мов злочинного світу. Тому арго – це конспіративний, утаємничений жаргон. Арго – це мова якоїсь вузької соціальної чи професійної групи, штучно створена з метою мовного відокремлення; вона відзначається, головним чином, наявністю слів, незрозумілих для сторонніх. Так, мало хто з людей, котрі вивчають англійську мову, якщо вони спеціально не займались етимологією, знають, що такі загальновідомі літературні слова, як *incongruous, insipid, interloper, intriguing, indecorum, forestall, equip, hush, grapple* та багато інших у 18 столітті належали до таємного злочинного арго.

Деякі колишні арготизми у мові англійського міста існують як загальновідомі сленгізми. Наприклад, вживаються такі запозичення з таємного жаргону циган, як *bamboozle* – брехати, *bosh* – нісенітниця, *gibberish* – жаргон, *pal* – товариш, *nab* – голова, *duds* – одяг, *booze* – пити, випивати.

Також у мові англійського міста можна відмітити і зворотній процес, коли якесь слово літературної мови починає використовуватись в арго. У цьому випадку воно наче «утаємничується», тобто переосмислюється, отримуючи

таємний зміст. Наприклад, «детектив» передається метафорично та метонімічно як *hawk, bloodhound, nose, big eyes*.

У сучасній мові англійського міста арготизм, перетворившись у сленгізм, отримує нове значення. Перетворення арго в сленг означає кінець старого арго як таємної професійної мови декласованих елементів. Арготична лексика, втративши свій таємний характер, використовується як засіб емоційної експресії у сфері щоденного спілкування. Наприклад, два первинних значення фраземи *booby hatch* (в'язниця) давно вже зникли з вжитку, але у своєму новому значенні «божевільня чи лікарня для душевно хворих» цей сленгізм є широко відомим у мові англійського міста.

В мовленні англійського міста арго представляє собою спражній таємний код, який важко зрозуміти. Але все ж таки можливо прослідкувати зв'язок арго з загальнонародною мовою. Цей зв'язок полягає у тому, що арго – це оригінальна лексико-фразеологічна система, яка, не маючи своєї граматичної будови, функціонує за законами граматики загальнонародної мови, беручи звідти весь граматичний інструментарій. Арго стає все більш популяризованим та поступово проникає в сфери функціонування стандартною мови, при чому арготизми асимелюються, зазнаючи певних змін, та стають частиною національної мови.

ПРОБЛЕМА СУБЪЯЗЫКОВ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Липко З.Н., к.ф.н., Липко И.П., к.ф.н. (м. Харків)

Конец XX – начало XXI в. были ознаменованы новым этапом научно-технического прогресса, компьютерной и информационной революцией, что привело к возникновению качественно новой формации, получившей название информационное общество. Развитие информационного общества представляет собой такой мощный социально-технический процесс, который прямо или опосредованно распространился на все сферы человеческой деятельности, включая и такое специфическое человеческое «устройство», как язык. Одним из наиболее отчетливых проявлений взаимодействия языка и информационного общества является возникновение новых и развитие сложившихся субъязыков.

Ю. М. Скребнев рассматривает субъязык как подсистему языка, полностью удовлетворяющую целям общения в той или иной сфере [1]. Согласно субъязыковой теории, языковая система рассматривается как сложная совокупность взаимосвязанных пересекающихся подсистем, между которыми установлены механизмы функционального, социального и ситуативного переключения. Каждый субъязык, обслуживающий потребности определенной речевой сферы, состоит из трех классов языковых единиц, форм, моделей употребления: (1) абсолютно специфических единиц, т.е. единиц, присущих только одному субъязыку; (2) относительно специфических единиц, встречающихся в более чем одном субъязыке; (3) неспецифических (нейтральных) единиц, составляющих основу каждого субъязыка.

Для нашего исследования нами были отобраны нейтральные стилистические немаркированные средства языка, к которым относятся личные местоимения. Выдвинутая нами гипотеза о существовании зависимости между дистрибуцией личных местоимений и характером субъязыков подтвердилась. Полученные

количественные данные дистрибуции личных местоимений способствовали выявлению объективных факторов интра- и экстралингвистического характера, которые и определили место данного местоимения в исследуемых субъязыках. Так, доминирующими для субъязыков спорта оказались ‘they’, хроники – ‘it’, ‘he’, ‘they’, радиофизики – ‘it’, ‘we’.

Важными факторами, влияющими на дистрибуцию личных местоимений, являются их лексико-грамматическая характеристика, семантика существительных-антецедентов, общий прагматический характер субъязыков. Различный удельный вес, характер, особенности и степень распространения личных местоимений в различных субъязыках служат вероятностно-дифференциальным признаком данных субъязыков.

Таким образом, специфика субъязыков связана не только с комплексом стилистически маркированных лексико-грамматических черт, но и с особой дистрибуцией и функционированием нейтральных языковых средств.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Скребнев Ю.М. Очерк теории стилистики / Ю.М. Скребнев. – Горький: ГГПИ, 1975. – 234 с.

MEMORY AND THE SEARCH OF IDENTITY IN *THE HOUSE IN PARIS* BY ELIZABETH BOWEN

Lytovka O. (м. Люблін)

Elizabeth Bowen, an Anglo-Irish writer of the XXth century, is known for her wrought novels and short stories. Her works have been studied within the tradition of Anglo-Irish Gothic [1], the influence of modernism [2; 3], gender studies [4]. However, her unconventional narrative pattern requires more detailed investigation.

The purpose of the present paper is to examine the narrative structure in Elizabeth Bowen's novel *The House in Paris* and focus on remembering as a means of protagonists' self-identification.

Unlike the traditional narrative pattern where time moves in a progressive linear sequence, *The House in Paris* shows rather complex temporal relations. The time in the novel is narrowed to a single day but with numerous digressions – remembrances, past experiences embedded and reemerging into the present. The time flow does not move in one direction but each moment contains all the time. The text is structured around epiphanies when the past and the present interpenetrate resulting in a time-filled moment, a moment of being: “...he saw in her eyes the elm-grey autumn park where the little girl in the lithograph bowled her hoop. Instantly, she became part of his mother's English life” [5, p. 60].

The remembering in Bowen's novel has inward-looking, self-reflexive character and is a means by which protagonists seek their identity. Reemerging of Karen and Max's past in the present is meant to answer Leopold's question of “*Why am I? What made me be?*” [5, p. 67]. Timothy D. Adams claims that “the search of identity in *The House in Paris* becomes an exercise in memory, designed to show Leopold in the act of creating his sense of self by simultaneously inventing and remembering the past” [6, p. 50].

But our investigation has shown that Leopold is not the only subject of self-reflexive revelatory moments. They are inherent in other characters' depiction. Thus, the house where the past "is not being yet over" launches Henrietta's reflections on her self: "If I am Henrietta, than what is Henrietta?" [5, pp. 25-26, 50]. Her character is also meant to be disintegrated by constantly reappearing images from the past.

Finally, Karen's return to normal life and retrieving happiness would be impossible without perception and acceptance of her past. "But we never are alone, while you're dreading him. It is you who remember" [5, p. 217]. Her memories hold her back until she realizes her motherhood.

The metaphor of kaleidoscope used in the text conceptualizes the relation between memory and consciousness. Fragments of the present events and memories of the past make up various patterns as the small pieces of glass in the tube. Different events, certain people, certain thoughts and images tumble in and out of protagonists' consciousness and induce the transformation of their world view.

Therefore, memory is presented in the text not as a movement from the present to the past but the emergence of the past into the present. It expresses protagonists' search of identity through epiphanic moments of insight.

REFERENCES:

1. Wasson S. *Urban Gothic of the Second World War: Dark London* / S. Wasson. New York: Palgrave Macmillan, 2010. – 209 p.
2. Tigges W. *Moments of Moment: Aspects of the Literary Epiphany* / W. Tigges. Amsterdam: Rodopi, 1999. – 496 p.
3. Corcoran N. *Elizabeth Bowen: The Enforced Return* / N. Corcoran. Oxford: Clarendon Press, 2004. – 211 p.
4. D'hoker E. *Irish Women Writers: New Critical Perspectives* / E. D'hoker, R. Ingelbien, H. Schwall. – New York: Peter Lang, 2010. – 310 p.
5. Bowen E. *The House in Paris* / E. Bowen. London; New York: Penguin Books, 1987. – 238 p.
6. Adams T. D. "Bend Sinister": Duration in Elizabeth Bowen's *The House in Paris* / T.D. Adams // *The International Fiction Review*. – 7. – № 1 (1980), P. 49-52.

ИНГЕРЕНТНЫЕ СВОЙСТВА КОМИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО ДИСКУРСА

Лобова О.К. (м. Харків)

Специфика институционального дискурса состоит в типе общественного института, который в коллективном языковом сознании обозначен особым именем, обобщен в ключевом концепте этого института [2, с. 12]. Одним из видов институционального дискурса является комический дискурс, который в коллективном сознании ассоциируется со смехом, игрой, весельем, отдыхом. Комический институциональный дискурс (далее – КИД) исследуется нами на материале американской стэндап-комедии (жанр выступления комика перед аудиторией, который напрямую говорит со зрителями.)

КИД отличается особым творческим, игровым характером. **Экспрессивность** и **театральность** являются его основными категориями. КИД присущи следующие характеристики: участники – адресант (стэндап-комик) и адресат (зритель), место (театральные площадки), цель (рассмешить адресата), жанры (различные виды шуток, под которыми понимаем – социальные знаки, которые

отображают комический сценарий, формирующий социальные роли партнеров по коммуникации [3, с.13]).

Категории театральности в КИД свойственны: 1) импровизация и самовыражение собственного комического произведения, 2) сценарность, КИД можно рассматривать как авторское выступление-представление стэндап-комика, который продумывает выход, отбирает вербальные и невербальные средства, виды шуток, 3) тесный контакт с адресатом, обоюдная настроенность на игру.

Шутки стэндап-комиков, как правило, являются представлением одного актера. “Хорошо рассказать анекдот, означает представить его в «лицах»” [5, с. 264].

Категория экспрессивности в КИД связана с игрой. Эмоции побуждают человека к действиям. В.Д. Девкин сравнивает экспрессивный фокус высказывания с ремой, а его нейтральность – с темой высказывания [1, с. 223]. В КИД, в соответствии с нашими наблюдениями, экспрессивность равномерно представлена как в теме, так и в реме выступления стэндап-комика и выражена вербально и невербально. Вербальное выражение эмоций осуществляется использованием эмоционально окрашенной лексики; невербальные средства в КИД чаще представлены кинетическими и просодическими. “Невербальные экспрессивные средства, особенно движения и жесты, составляют важный элемент вербального юмора < ... > жесты передают несерьезные намерения вербального сообщения, < ... > могут иметь гиперболический характер для эффекта” [5, с. 205], а также выступать интенсификаторами вербальных средств, которые выражают экспрессивность.

Изучение комического дискурса как институционального в театре комедии представляется перспективным, т.к. впервые становится объектом исследования.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Девкин В.Д. Немецкая разговорная речь: синтаксис и лексика / В.Д. Девкин. – М. : Международные отношения, 1979. – 254 с. 2. Карасик В.И. О типах дискурса / В.И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: Сб. науч. тр. – Волгоград: Перемена, 2000. – С. 5-20. 3. Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол.наук: 10.02.04. / В.О. Самохіна. – Київ, 2010. – 36 с. 4. Шмелева Е.Я., Шмелев А.Д. Рассказывание анекдота как жанр современной русской устной речи / Е. Я. Шмелева, А. Д. Шмелев // Труды международного семинара «Диалог'98» по компьютерной лингвистике и ее приложениям. – Казань, 1998. – С. 262-271. 5. Apte M.L. Humor and laughter: an anthropological approach / M.L. Apte. – London: Cornell University Press, 1985. – 205 p.

СМІХОВИЙ ЕФЕКТ ЯК УМОВА КОМУНІКАТИВНОЇ УСПІШНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ОБРАЗИ

Мартинюк А.П., д.ф.н. (м. Харків)

1. Політична образа є широко застосовуваною тактикою однієї з ключових стратегій політичного дискурсу: руйнації іміджу опонента.

2. За способом мовної репрезентації політичні образи поділяються на експліцитні та імпліцитні. Експліцитні політичні образи, як правило, втілюється висловленням, що містить негативно марковані мовні засоби переважно метафоричного змісту, які негативно кваліфікують референта-політика (Г.Рейд про Дж. Буша: *I think this guy is a loser* (<http://online.wsj.com/article>); Б. Обама про С.Пелін: *a lipstick-wearing pig* (<http://www.telegraph.co.uk>); британський політик Р. Магейб про Г. Брауна: *Gordon Brown is a little tiny dot on this world* (<http://www.timesonline.co.uk>) тощо). Імпліцитні образи висновується за допомогою інференцій на підставі пресупозицій висловлень (сенатор-демократ з Техасу, Е. Ричардс, стосовно Дж. Буша: *Poor George, he was born with a silver foot in his mouth* (http://www.wusa9.com/rss/local_article); фразеологізм *to be born with a silver spoon in one's mouth* (народитися у заможній родині) у складі наведеного висловлення перефразується шляхом заміни компонента *spoon* на *foot*, який є частиною іншого фразеологізму *to put one's foot into it* (допустити безтактність); в результаті висловлення імплікує низький інтелектуальний рівень Буша при добротній родословній).

3. Як правило, експліцитні образи не є комунікативно успішними. У референтних ситуаціях, віддзеркалюваних висловленнями з експліцитною образою, референту надається не лише раціональна оцінка в термінах “добре” :: “погано”, а й емоційна оцінка. Остання задається яскравими предметними образами (невдахи, напوماдженого поросся, нікчемної плями), які мають викликати в адресата негативну емоційну реакцію, реалізовану у вигляді негативного почуття-ставлення [1, с. 202-208] на кшталт зневаги, відрази тощо. Через наявність емоціогенного негативного предметного образу у структурі значення номінацій експліцитної образи втілювана ними стратегія руйнації іміджу реалізується не лише через дискваліфікацію або дискредитацію політичного опонента, але й дискримінацію – приниження гідності, нанесення моральних збитків. Такі агресивні мовленнєві дії адресанта суперечать не лише нормам мовленнєвої поведінки, а й загальним морально-етичним нормам й, як наслідок, викликають неприйняття адресатів, не вписуючись в їхні аксіологічні орієнтири. Іншими словами, в описаних комунікативних ситуаціях не досягається ефекту інтерсуб’єктивності: адресант і адресат не поділяють ні когнітивних, ні емоційних станів.

5. Комунікативно успішними є лише ті імпліцитні образи, які спричиняють сміховий ефект. Сміховий ефект є результатом реакції адресата на невідповідність референтної ситуації/ її дискурсивної реалізації усталеним нормам (як онтологічним, так і мовним або мовленнєвим). Так, у висловленні Е. Ричардс має місце порушення мовних норм: оскільки фразеологізм є неподільною мовною одиницею, його компоненти не підлягають субституції. Сміховий ефект висловлення переводить комунікацію в ігровий модус. В межах сміхової картини

світу усталені норми, згідно із законом карнавалізації цінностей (за М. М. Бахтіним), існують у переосмисленому, послабленому вигляді. Внаслідок ігрового модусу комунікації імпліцитна політична образа не сприймається як дискримінація опонента. Адресат не переймається морально-етичним аспектом образи, що і складає підґрунтя для досягнення інтерсуб'єктивності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / Телия В.Н. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 288 с.

ТИПОЛОГИЯ ДИСКУРСОВ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (НАУЧНАЯ ФАНТАСТИКА И ФЭНТЕЗИ)

Михилев А.Д., д.ф.н. (м. Харків)

Понятие дискурса, введенное структурализмом во второй половине XX в., широко вошло в современный терминологический аппарат всех гуманитарных наук, массовой, социокультурной, политической практики. Спектр его значений и толкований столь обширен, что, говоря о его конкретном использовании применительно к художественной литературе, необходимо сделать несколько предварительных замечаний, касающихся многозначности его смыслов.

Яркий образец наукообразного определения дискурса представлен в «Новейшем философском словаре» [4, с. 322] и энциклопедии «Постмодернизм» [6, с. 233], где он трактуется как «вербально артикулированная форма объективации содержания сознания, регулируемая доминирующим в той или иной социокультурной тенденции типом рациональности». В смысловом поле этого определения можно говорить о научном, философском, богословском, судебном, гендерном (мужском и женском) дискурсе, дискурсе самой рациональности и пострациональности и даже дискурсе о дискурсе.

Для целей нашей работы более приемлемым представляется использование того понятийного значения этого термина, которое закрепилось за ним в работах А.-Ж. Греймаса и Ж. Куртэ [1, с. 488-493], Ж. Женетта, Ю. Хабермаса, И. Ильина, С. Павлычко. Говоря о многозначности понятия «дискурс», все они в той или иной мере останавливаются на специфике литературного дискурса. Так, для Ж. Женетта и Ю. Хабермаса литературный дискурс является эквивалентом стиля писателя [2; 7, с. 199-205]. Стиль здесь выступает как синоним художественности. Так понимает его и С. Павлычко, которая говорит о различии дискурсов поэзии и прозы [5, с. 21], и И. Ильин, постулирующий правомерность понимания литературного дискурса как «идиолекта» – индивидуального стиля писателя [3, с. 138].

Применительно к разновидностям художественной литературы (в данном случае научно-фантастической и фэнтезийной) дискурс понимается нами как специфический способ порождения и функционирования художественных миров двух родственных, но в то же время различных типов творчества.

На типологическом уровне наиболее репрезентативными элементами, придающими устойчивость и узнаваемость дискурсам научной фантастики и фэнтези, являются проблемно-тематическое поле создаваемых художественных миров, тип героя, хронотоп (пространственно-временные параметры художественных миров), предметно-вещевой арсенал художественной реальности.

Проблемно-тематическое поле научной фантастики – это прежде всего пафос научных открытий, гипотетически расширяющих возможности человечества в освоении космоса, овладении силами природы, путешествиях во времени, создании общечеловеческих и межгалактических государств. Поэтому типичный герой здесь – гениальный ученый или изобретатель, астронавт, командир звездолета, отважный первопроходец. Пространственные параметры научной фантастики – планеты Солнечной системы, ближняя и дальняя Галактика, безграничные пределы Вселенной. Время – прошлое (путешествия во времени и в глубь веков) и преимущественно будущее, простирающееся на десятки тысячелетий вперед; сжатое время (во время преодоления гиперпространства).

Предметно-вещевой арсенал, создающий достоверность изображаемой художественной реальности, как правило, научно окрашен и касается различных сфер космической техники, вооружения и т. п.: звездолеты и гиперзвездолеты, старлайнеры, искусственное гравитационное поле, гравитаторы, конверторы солнечной энергии, гиперпространство, гиперпрыжки; лучевой и электронный пистолеты, энергометы, дезинтеграторы, нейронные хлысты, бластеры; телепортация, дезингибиторы – аквивизаторы памяти, модуляторы поля – устройства, способные перенести человека в нужное место, позитронный мозг и т. д.

Дискурсивная парадигма фэнтези имеет другие характеристики своих основных структурных элементов. Проблемно-тематическое поле ее – метафизическая проблема борьбы добрых и темных начал, вечное противостояние Добра и Зла. Соответственно герои делятся на носителей доброго / светлого и злого / темного начал. Это, как правило, маги, волшебники, воины, эльфы, гномы. Фэнтезийное пространство – вымышленные фантастические страны и государства, не имеющие прототипов в реальной действительности. Это некая виртуальная реальность, мир чистого вымысла: Средиземье (Дж. Р. Р. Толкиен); Лемурия, Киммерия, Гиперборея (Р. Говард); Нарния (К. С. Льюис); Земноморье (У. Ле Гуин); Заземелье (Т. Брукс). Время в фэнтези – всегда отдаленное прошлое, неопределенно-метафизическое. Своя, авторская реальность влечет за собой и свой, детализирующий слой предметов и наименований, яркий образец которого дает Дж. Р. Р. Толкиен: так, например, его «Словарь имен и названий» и «Словарь квенийских и синдаринских элементов в именах и названиях» к «Сильмариллиону» насчитывает 893 изобретенных им слов, призванных придать достоверность художественному вымыслу.

Таковы в общих чертах типологические отличия дискурсов научной фантастики и фэнтези.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Греймас А.Ж., Куртэ Ж. Объяснительный словарь теории языка / А.Ж. Греймас, Ж. Куртэ // Семантика. – М. : Ракурс, 1983. – С. 488 – 493.
2. Женетт Ж. Фигуры : В 2 т. – Т. 1 / Жерар Женетт; [пер. с франц.] – М. : Изд-во им. Сабашниковых, 1998. – 472 с.
3. Ильин И.П. Дискурс / И. П. Ильин // Западное литературоведение XX века : Энциклопедия. – М. : Intrada, 2004. – С. 138.
4. Новейший философский словарь: 3-е изд. – Мн. : Книжный Дом, 2003. – 1280 с. – (Мир энциклопедий).
5. Павличко С.Д. Дискурс модернізму в українській літературі / С.Д. Павличко. – 2-е вид. – К. : Либідь, 1999. – 448 с.
6. Постмодернизм. Энциклопедия. – Мн. : Интерпрессервис; Книжный Дом, 2001. – 1040 с. – (Мир энциклопедий).
7. Хабермас Ю. Філософський дискурс модернізму / Юрген Хабермас; [пер. з нім.]. – К. : Четверта хвиля, 2001. – С. 199–205.

COGNITIVE APPROACH TO TRANSLATION OF LEGAL TERMS

Mishchenko V.Ya., PhD (м. Харків)

The most specific and challenging feature of legal translation is incongruity of legal concepts belonging to different legal systems, which have their own history, organising principles, patterns of reasoning and have been designed to meet the needs of a particular nation. Legal terms denoting such concepts may be viewed as depositaries of knowledge; they are embedded in complex knowledge structures. To explain how meanings of terms emerge from such structures one should turn to cognitive linguistics.

The cognitive approach adopts Haiman's encyclopaedic semantics which does not make a distinction between linguistic and extralinguistic knowledge (2, p. 234). Therefore, meaning resembles an encyclopaedia rather than a dictionary and is not perceived as a bundle of features but as a dynamic mental process which emerges during discourse processing. "A lexical items is not thought of as incorporating a fixed, limited, and uniquely linguistic semantic representation, but rather as providing access to indefinitely many conceptions and conceptual systems, which it evokes in a flexible, open-ended, context-dependent manner" (3, p. 4) Accordingly, legal terms may be regarded as points of access to concepts and prompts for conceptual operations that activate relevant background knowledge. To understand what a legal concept means we have to refer to other cognitive domains which are presupposed by and incorporated in such a concept. For example, to understand the meaning of a Rights Issue we have to evoke the domain of company, shareholders, authorized capital, preemption rights etc. Besides, concepts are interrelated and embedded in various structured cultural models, cognitive models and frames which are to a certain extent reflected in national legislation and case law. Let us compare Ukrainian Статут, which evokes a model of a unified company constitution versus UK Articles of Association that refers to a model of a company constitution consisting of two documents: Memorandum of Assosiation and Articles of Association, where the former sets forth the objects of the company and the details of its authorized capital, while the latter contains provisions for the internal management of the company. Furthermore, legal concepts are built around causal scripts. Kjøer (1, p. 146) argues that legal reasoning is based on the if-then mental model

where a legal term connects legal conditions with effects and functions as “a reduced representation of legal rules”. In other words, “a legal concept is an abstract general notion or idea which serves as a category of legal thought or classification, the title given to a set of facts and circumstances which satisfies certain legal requirements and has certain legal consequences...” (5, p. 93). It is obvious that sets of facts and sets of consequences will rarely be exactly the same in two legal systems. Therefore, concepts belonging to different legal systems are hardly ever identical. This is not the case with subject fields like medicine, for example, where concepts are universal and terms referring to them are completely equivalent in different languages. As for legal terms, their system-bound nature does not allow to regard equivalence as a relationship of identity. Rather, it should be regarded as a relationship of similarity (4, p. 1092) or the optimum degree of approximation.

REFERENCES:

1. Kjøer A.L. On the structure of legal knowledge: The importance of knowing legal rules for understanding legal texts / A.L. Kjøer // In Lundquist, L., Jarvella, R.J. (eds.). *Language, Text, and Knowledge. Mental Models of Expert Communication.* – Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 2000. – P. 127-161.
2. Langacker R.W. The contextual basis of cognitive semantics / R.W. Langacker // In Nuyts, J., Pederson, E. *Language and Conceptualisation.* – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – P. 229-252.
3. Langacker R.W. *Grammar and Conceptualisation* / R.W. Langacker. – Berlin : Mouton De Gruyter, 2000.
4. Tymoczko M. Trajectories of Research in Translation Studies / M. Tymoczko. – *Meta*, 2005. – V. 4. – P. 1082-1097.
5. Walker D.M. *The Scottish Legal System. An Introduction to the Study of Scots Law* / D.M. Walker. – Edinburgh : W. Green/Sweet & Maxwell, 2001.

ПОГРОЗА ЯК ГІБРИДНИЙ МОВЛЕННЄВИЙ АКТ

Можейко О.О. (м. Кременчук)

У доповіді розглядається іллокутивний статус мовленнєвого акту (далі – МА) погрози на матеріалі англomовного розмовного діалогічного дискурсу. У більшості класифікацій іллокутивних актів погроза не виділяється в окремий клас (крім класифікації Г.Г. Почепцова, де релевантним класом є менасив). Зазвичай погроза відноситься до директивного (Т.Н. Шелингер, Л. Перес-Ернандес) або комісивного (Д. Вундерліх, Дж.Л. Остін, Дж.Р. Серль) класу. Ми дотримуємося точки зору, за якою погроза є гібридним МА, що є проміжною ланкою між директивом і комісивом [1, с. 172]. Під гібридним мовленнєвим актом розуміється такий МА, який суміщає у собі риси двох іллокутивних типів, поєднуючи дві рівноправні інгенентні складові іллокутивної сили [2], у нашому випадку це спонукальна (вимога адресату здійснити деяку дію) і комісивна (зобов'язання мовця виконати деяку дію у майбутньому в разі невиконання вимоги) іллокуції. Директивна складова виражається перлокутивною ціллю мовця змусити адресата виконати певну дію, а комісивна – вираженням у пропозиції зобов'язанням мовця виконати дію, яка може призвести до несприятливих для адресата наслідків.

Психологічне підґрунтя погрози полягає в інтенсифікації бажання мовця, щоб адресат виконав дію в його інтересах мовця, що є умовою ширості

директивного іллокутивного типу. Категоричне бажання викликає гіпертрофовану активність мовця щодо засобів виконання цього бажання, досягнення своєї цілі. Тому МА погрози зазвичай мають супутню іллокутивну силу емотивності. Емоції, які супроводжують погрозу, належать до типу негативних. Їх індикаторами виступають експресивна лексика, вигуки, семантичні й синтаксичні повтори, еліпси, анаколуфи, апосеопези тощо. Погроза зазвичай супроводжується невербальними сигналами – кінесичними, проксемічними, просодичними.

Експліцитно МА погрози виражається двома висловленнями – з дієсловами у формах імперативу та майбутнього часу. Ці форми вказують на можливі наслідки непокори спонуканню, що відбиває логіко-семантичну структуру МА погрози (повідомлення адресата про майбутні дії (що суперечать його інтересам), котрі повинні скерувати поведінку адресата у необхідному для мовця руслі).

Для того, щоб інтенція мовця була реалізована, а іллокутивний акт відбувся, необхідне виконання умов успішності. Виділяються такі умови успішності МА погрози: наявність частини спільних пресупозицій у комунікантів, наявність у мовця корисливого інтересу, прагнення задовольнити його за рахунок впливу на адресата, знання мовця того, що може бути несприятливою дією для адресата, здатність мовця запевнити адресата в серйозності свого наміру нанести йому шкоду [3].

В дослідженні погрози важливе місце займає перлокуція МА з точки зору вдалості його реалізації. В невдалому акті мовцеві не вдається змусити адресата виконати необхідну для нього дію, оскільки адресат може мати певні підстави для непокори. Причинами невдалої погрози можуть бути фізична чи психологічна нездатність мовця виконати погрозу, несуттєвість погрози для адресата, інформованість адресата про те, що мовець блефує, інформованість адресата, що мовець буде не в змозі виконати погрозу, хоча той про це не знає.

Таким чином, аналіз умов успішності та дискурсивного контексту МА погрози дозволяє схарактеризувати його гібридність та розмежувати поняття вдалого та невдалого МА погрози.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безугла Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі / Л.Р. Безугла. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 332 с.
2. Буренко Т.М. Когнітивно-прагматичні характеристики мовленнєвого акту вибачення в англomовному дискурсі XVI – XXI століть : автореф. дисс. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / Т.М. Буренко. – Харків, 2008. – 20 с.
3. Паповянц Э.Г. Перлокутивная функция речевого акта угрозы / Э.Г. Паповянц // Ювілейні четверті Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація. – Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2004. – С. 210–212.

MEDIA TEXT KEY CONCEPTS IN AREA STUDIES CLASSROOM

Morozova I.I., PhD (м. Харків)

The media text is any media product we wish to examine. Every description or representation of the world, fictional or otherwise, is an attempt to describe or define reality, and is in some way a construct of reality, a text. Knowledge of the shared values

and beliefs held by social groups in other countries and regions (...) are essential to intercultural communication [2] thus we can identify its denotative meaning and discuss such features as narrative structure, how meanings are communicated, values implicit in the text, and connections with other texts.

The central concept of the model is the idea that all communication, all discourse, is a construct of reality. Every description or representation of the world, fictional or otherwise, is an attempt to describe or define reality, and is in some way a construction – a selection and ordering of details to communicate aspects of the creator's view of reality. There are no neutral, value-free descriptions of reality – in print, in word, in visual form. This concept leads to three broad areas within which we can raise questions that will help students to "deconstruct" the media and, consequently, penetrate into the target culture: text, audience and production.

Modern communication theory [1] teaches that audiences "negotiate" meaning, i.e., each individual reader of a text or a spectator of the media production will draw from its range of possible meanings a particular one that reflects that individual's gender, race or cultural background, age, etc. Thus the "meaning" of a text\discourse is not something determined by critics, teachers or even authors, but is determined in a dynamic and changeable relationship between the student and the text\discourse. The role of the teacher is to assist students in developing skills which will allow them to negotiate active interpretation – interpretation that recognizes the range of possible meanings in a media text, the values and biases implicit in those meanings, and that involves conscious choices rather than the unconscious acceptance of "preferred" meanings. Young people who can choose meaning are empowered.

The communicative activity of users/learners is affected not only by their knowledge, understanding and skills, but also by selfhood factors connected with their individual personalities, characterized by the attitudes, motivations, values, beliefs, cognitive styles and personality types which contribute to their personal identity such as openness towards, and interest in, new experiences, other persons, ideas, peoples, societies and cultures; willingness to relativize one's own cultural viewpoint and cultural value-system; willingness and ability to distance oneself from conventional attitudes to cultural difference; intrinsic, extrinsic, instrumental, integrative motivation, communicative drive; convergent, divergent holistic, analytic, synthetic cognitive styles, etc.

It is important that the teacher keep in focus the relationship between the various aspects of media production, and the other two broad areas of the media text and the audience. What is the relationship between the story\film content and current priorities of the target culture? How are values related to the contents? How does technology determine what we will see? Often, understanding in these areas is best developed through the students' involvement in their own project work.

So we have a rationale for students' media literacy: we can show that it is an integrator, and we have a conceptual framework: an effective media program will involve students in both analysis and production of media products.

REFERENCES:

1. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации / Г. Почепцов. – Москва: Рефл-бук : Ваклер, 2006. – 651 с. 2. Common European Framework of Reference for Languages:

НЕЩИРЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТА У ДИСКУРСІ

Морозова О.І., д.ф.н. (м. Харків)

Початок ХХІ ст. знаменував новий етап у дослідженні проблеми ролі суб'єкта дискурсивної діяльності. Ця роль визначається у термінах поняття *позиції суб'єкта* (англ. *stance*). Попри інтенсивність наукового пошуку у цій сфері, зміст та обсяг поняття позиції суб'єкта демонструють варіативність. Так, позицію суб'єкта визначають як особисті почуття, ставлення, ціннісні судження або оцінки [1, с. 87], відношення мовців до своїх слів та текстів, співрозмовників та аудиторії, а також до контексту, на який вони реагують та який вони одночасно конструюють [2, с. 4] тощо. Близькими за значенням до цього терміна є такі англomовні термінологічні найменування, як “*subjectivity*” (суб'єктивність), “*evaluation*” (оцінка), “*intensity*” (інтенсивність), “*affect*” (афект), “*evidentiality*” (евіденційність), “*hedging*” (обмеження), “*footing*” (опора), “*alignment*” (вирівнювання), “*modality*” (модальність), “*stand*” (позиція, точка зору), “*position*” (позиція) тощо. У східноєвропейських гуманітарних науках вживаються такі еквіваленти терміна “*stance*”, як “пропозиційна / ментальна / когнітивна / смислова установка”, “пропозиційне / інтенціональне відношення”, “точка зору”, “модус”, “модальність”, “думка”, “погляд” тощо.

Позиція суб'єкта має фонову природу: вона, безсумнівно, відіграє важливу роль у процесах смислотворення у дискурсі, але сама при цьому безпосередньо не представлена у мовленні, хоча й не приховується свідомо. Вона не помічається тому, що виступає у якості передумови, яка надає визначеності смислу висловлення.

У дослідженні позиції суб'єкта можна йти двома основними шляхами. Перший з них – це використання природної мови у якості джерела даних щодо суб'єктної позиції. Матеріалом аналізу у цьому разі виступають її метарепрезентації, тобто фрагменти дискурсу, в яких позиція суб'єкта є тематизованою. Другий шлях полягає у тому, щоб звернутися до контрастів (дистинкцій, або відмінностей, за П'єром Бурд'є) з метою отримання відомостей про характер суб'єктної позиції. Як зазначає О. Джаф, не існує такої речі, як цілком нейтральна позиція стосовно власного висловлення (“нейтральність сама по собі є позицією”), позиціонування суб'єкта вбудовано у самий акт комунікації [там само]. Відтак, для того, щоб позиція суб'єкта стала “видимою”, необхідно, щоб вона змінилася у ході дискурсу або щоб їй було експліцитно протиставлено альтернативну позицію.

На конкретних прикладах буде розглянуто контрастивний вияв позиції суб'єкта, із зосередженням уваги на нещирому позиціонуванні суб'єкта у дискурсі. Функціональним призначенням термінологічного новоутворення “нещире позиціонування” є зведення до купи низки доволі різномірних способів конструювання учасником дискурсу власної суб'єктної позиції (удавання, неправда, ухиляння, приховування, фігуральність, жартування, іронізування

тощо), спільним для яких є те, що мовець усвідомлює невідповідність змісту свого повідомлення (вербального або невербального) дійсному стану речей.

Результати аналізу свідчать про те, що нещирому позиціонуванню можуть бути притаманні різні типи взаємодії комунікантів, що визначаються, за М. Бубером, як Я-позиція та Ти-позиція. У Я-позиції відправною точкою у спілкуванні є Я, що вбирає у себе Ти (це т.зв. фузійний тип висловлювання), а в Ти-позиції цією точкою є, відповідно, Ти (це делімітативний тип, адже Я і Ти існують окремо). Фузійний тип висловлювання можна охарактеризувати як егоїстичний (Я розпоряджаюсь за іншого) або конформістський (Я вбудовуюсь в іншого: як він скаже, так і буде), а делімітативний тип – як спрямований на рівнопартнерство комунікантів. Маніпулятивному позиціонуванню (неправда, удавання тощо) властива Я-позиція, а при жарті дискурсивна взаємодія вибудовується від Ти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Biber D. *University Language : A Corpus-Based Study of Spoken and Written registers* / D. Biber. – Amsterdam : John Benjamins, 2006. — 261 p.
2. Jaffe A. *Introduction : The Sociolinguistics of Stance* / A. Jaffe // *Stance : Sociolinguistic Perspectives* / Ed. by A. Jaffe. – Oxford : OUP, 2009. – P. 3—28.

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ АКТУАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ ПЕРША ЛЕДІ У СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ

Набокова І.Ю. (м. Харків)

1. Однією з найголовніших функцій дискурсу ЗМІ, зокрема газетного, є регуляція соціальної поведінки шляхом нав'язування масовому адресату певних аксіологічних орієнтирів і, відповідно, стереотипів поведінки шляхом рекурентної актуалізації концептів-регулятивів. Одним з таких концептів-регулятивів є ПЕРША ЛЕДІ.

2. Специфіка концепту ПЕРША ЛЕДІ полягає у тому, що у дискурсі він актуалізується не лише загальним іменем – словосполученням *first lady*, а й власними іменами усіх Перших Леді в історії США. Власне ім'я має лише денотативне (але не сигніфікативне) значення, яке є засобом репрезентації одиничного (унікального, єдиного й неповторного) й у дискурсі “обростає подробицями, наскільки дозволяють можливості людської пам'яті” [2, с. 103].

3. В узагальненій іпостасі ПЕРША-ЛЕДІ є концептом-еталоном, тобто моделлю жіночності, визнаною соціумом як взірець для наслідування, а в конкретній – концептом-стереотипом, що репрезентує ту чи іншу рольову модель жіночності, яка позитивно або негативно оцінюється стосовно еталона.

4. Поняттєво-ціннісний зміст узагальненої іпостасі концепту-еталону ПЕРША ЛЕДІ встановлюється на основі аналізу словникових визначень *lady* і містить такі ознаки: аристократичне походження; почуття власної гідності; витонченість/елегантність; гарні манери; володіння мистецтвом спілкування. У повній відповідності з цими вимогами обов'язковими складниками рольової поведінки першої леді є: а) первинність родинних стосунків, турбота про чоловіка, піклування про дітей та б) участь у певному соціальному проекті.

Концепт-еталон ПЕРША ЛЕДІ, встановлений на основі словникових дефініцій, є орієнтованим на вимоги символічної ролі БЕРЕГІНЯ ДОМАШНЬОГО ВОГНИЩА, що повністю відповідає традиційному патріархальному еталону жіночності.

5. У дискурсі зміст концепту ПЕРША ЛЕДІ встановлюється на основі аналізу усіх ознак, що приписуються денотату загального або власного імені, яке актуалізує концепт. Поняттєвий простір концепту ПЕРША ЛЕДІ становить собою складну ієрархію, що розгортається “вглибину” і забезпечує поступову “грануляцію” інформації [1, с. 76]: інформаційний фокус в межах концептуального простору утворює домен (наприклад, СЕНСОРНО СПРИЙМАНІ ВЛАСТИВОСТІ), інформаційний фокус в межах домену – парцелу (ТИП ЗОВНІШНОСТІ, ВІК, СТИЛЬ ОДЯГУ тощо), а поняттєвий конституент парцели – концепт. У кожному конкретному дискурсивному контексті концепт ПЕРША ЛЕДІ представлений конкретним мовним виразом, який експліцитно або імпліцитно тематизує певний складник парцели – ЧАСТИНУ ТІЛА/ ПРЕДМЕТ ОДЯГУ тощо – в рамках референтної ситуації, де здійснюється його кваліфікація, тобто приписування певних ознак (властивостей або відношень) і оцінювання.

6. Виявлення поняттєво-ціннісного змісту ознак концепту ПЕРША ЛЕДІ у дискурсі здійснюється із застосуванням методики когнітивно-дискурсивної інтерпретації, яка дозволяє встановити пресупозиції й імплікації фрагментів дискурсу, що тематизують різні ознаки концепту й вивести інференції двох типів: класифікаційно-кваліфікативні (щодо їх поняттєво-ціннісного змісту, актуалізованого мовною формою) та поведінкові (щодо прийнятних/неприйнятних моделей поведінки).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жаботинская С.А. Онтологии для словарей-тезаурусов: лингвокогнитивный поход / С.А. Жаботинська // Філологічні трактати. – 2009. – Том 1. – С. 71-97. 2. Никитин М.В. Основания когнитивной семантики : [учебное пособие для высш. учеб. заведений] / Никитин М.В. – СПб. : Изд-во РГПУ, 2003. – 277 с.

НАРАТОЛОГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСУ

Новікова Є.С. (м. Харків)

Однією з впливових течій вивчення літературного дискурсу є наратологія. Ця дисципліна має російське коріння, вийшла з фундаментального новаторського дослідження М. Проппа «Морфологія чарівної казки» [1] та була відгалуженням структуралізму. Як особлива літературознавча дисципліна зі своїми специфічними задачами та засобами їхнього вирішення оформилася наприкінці 60-х років у результаті перегляду структуралістської доктрини з позиції комунікативних уявлень про природу мистецтва, про сам модус буття. По своїм установкам та орієнтаціям наратологія займає проміжне місце між структуралізмом, з одного боку, та рецептивною естетикою, з іншого. Структуралісти намагаються зрозуміти, як періодичні елементи, теми та форми визначають структуру тексту. Головною ціллю такого аналізу є рух від простої

таксономії елементів до повного розуміння того, як ці елементи розташовані у наративах, художніх та фактичних.

Дослідження наративу є досить актуальним, тому що на сучасному етапі теорія оповідання – наратологія – бурно розвивається, саме вона визначає список методів, за допомогою яких можна «розложити» текст на елементи, які ніяким чином не суперечать один одному.

Фактично на даному етапі свого існування наратологію можна розглядати як сучасну форму структуралізму, оскільки у переважній кількості досліджень 70-х-80-х років, що виконувалися у парадигмі структуралізму, чітко виділяється тенденція до переходу на наратологічні позиції. Інтелектуальна традиція, з якої виросла наратологія, почалася з лінгвістичної роботи Фердинанда де Соссюра. Шляхом розрізнення двох термінів parole (серія мовних актів) та langue (феномен мови як системи знаків), Соссюр започаткував «структуралізм» як науку про системи або структури, що є незалежними від значення. Водночас народилася галузь семіотики. Роман Jakobson та Російські Формалісти також вплинули на вивчення наратива, досліджуючи те, чим літературна мова відрізняється від звичайної. Р. Барт визначає наратив як засіб буття оповідального тексту. Найважливішою атрибутивною характеристикою наративу є його самодостатність та самоцінність: як відмічає Р. Барт, процесуальність оповідання розгортається заради самого оповідання, а не заради прямого впливу на дійсність, тобто поза будь-якої функції, крім символічної діяльності як такої [2]. Нині наратологія – це достатньо самостійна дисципліна з власними завданнями і можливостями вивчення тексту.

Такі дослідники, як М.М. Бахтін, В.В. Виноградов, Г.О. Винокур, Н.Д. Арутюнова вважають, що в основі будь-якого художнього твору лежить глибинна структура, яка реалізується в активній діалогічній взаємодії письменника і читача. Об'єктом тут є спосіб подачі та розподіл подій, про які доповідається, тобто герої, котрі діють у просторі та часі, а також спосіб втілення формальної структури твору з погляду прямого чи опосередкованого діалогу письменника з читачем від першої, другої чи третьої особи. Аналізуючи численні оповіді, вчені прагнули віднайти єдину формальну-оповідну модель, тобто структуру чи граматику оповідання, на основі якої кожне окреме оповідання розглядалося б у термінах відхилення від цієї базової, глибинної структури.

На сьогоднішній день наратологія – це фундаментальна наука, що розглядає прояви вітальної активності не тільки в літературному, а й в інших видах дискурсу. Особливо актуальним для наратологів стало вчення Ю. Лотмана, засновника тартусько-московської семіотичної школи. Він пропонував розглядати як текст проповіді священників, пророкування піфій, рекомендації лікарів, соціальні приписи, закони, таким чином, розширюючи поняття наративу в сучасній науці [3].

На сьогоднішній день наука наратологія є досить новою та актуальною. Перспективою для подальшого дослідження є застосування наратології для вивчення гумористичних текстів та застосування її інструментарію при їхньому аналізі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барт Р. Введение в структурный анализ повествовательных текстов / Р. Барт; [пер. Г. К. Косикова]. – М. : МГУБ, 1987. – 139 с.
2. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / М.М. Бахтин. – М., 1979. – 200 с.
3. Лотман Ю.М. Структура художественного текста / Ю.М. Лотман. – М., 1970. – 200 с.

ДИНАМИЧЕСКИЕ ПРЕДИКАТЫ С ПОЗИЦИЙ КОГНИТИВНО-ДИСКУРСИВНОГО ПОДХОДА К ЯЗЫКУ

Носолевская В.Л. (м. Харків)

Вопрос об определении сущности предиката и выделении его разновидностей решается в разных лингвистических парадигмах по-разному. Так, в функциональной грамматике предикаты классифицируются в зависимости от того, какие функции тот или иной предикат приписывает участникам ситуации, в традиционной грамматике – по типу соотношения с осью времени. Под влиянием работ Л. Теньера и Ч. Филлмора предикаты классифицируются в соответствии с их валентностными характеристиками. Таким образом, семантические типы предикатов в английском языке могут быть выделены на основе таких признаков, как характер соотношенности с осью времени, значение класса/свойства, экзистенциальности/процессуальности, статичности/динамичности и т.п. [2, с. 210-213].

В свете положений когнитивно-дискурсивного подхода к языку предикаты современного английского языка предстают как ситуативно зависимые единицы. Ситуация может быть квалифицирована как статическая, если объект, соответствующий субъекту, остается неподвижным; если же этот объект изменяет свое состояние или местоположение, ситуация определяется как динамическая. При этом разные визуальные схемы кодируются как разные глаголы [1, с. 260-261].

Рассмотрим разновидности динамических предикатов на материале технических текстов по авиастроению. В них распространены предикаты, выражающие физическое движение; нередко они сочетаются с наречиями для уточнения способа движения, например: *It is a relatively simple system employing hand-cranked screwjacks to pull the top of the oleo strut upward into its stored position.* Можно встретить и противоположную ситуацию, например: *Runway designers insist that high-density operations of these heavy aircraft not break up their runways. Military customers even want them to land on bare soil!* Глаголы *break up* и *land* обозначают, как правило, физическое действие, но в приведенном выше контексте они употреблены как обозначения постоянных характеристик (свойств) самолета. Динамические предикаты могут выражать и изменение состояния, например: *Illustrated in Fig. 1.6, the most noticeable feature is its unique six-wheel bogie—an arrangement devised to maximize its flotation on bare soil by spreading the load over a wide area and avoiding, as much as possible, tires following in the same ruts.* Использование динамических предикатов для описания внешне статичных ситуаций в научно-техническом дискурсе не редкость. Такая метафоризация движения вполне оправдана, ведь понимание трехмерного пространства

достигається лише через движение, створюване людським уявленням. Говорячи про номінації глаголом цілої ситуації не можна не звертати уваги на той факт, що в її основі лежать метонімічні переходи. Це вказує на процесуальний ознак глагола, який метонімічно відновлює складні і розкриті структури в нашій пам'яті для створення каркаса майбутнього висловлювання.

Таким чином, в пошуку рішення складної проблеми класифікації предикатів в цілому і виділення динамічних предикатів, зокрема, когнітивно-дискурсивний підхід має більш значущий експланаторний потенціал, ніж структурний, логіко-семантичний, функціональний і др. Для застосування цього підходу необхідно розглянути семантичні перетворення предикатів в дискурсі. В науково-технічному дискурсі в цей процес активно залучені когнітивна метафора і метонімія. Виявлення особливостей процесів транспозиції значення динамічних предикатів в даному типі дискурсу відкриває нові перспективи розвитку когнітивно-дискурсивного підходу до аналізу мовних явищ.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Кубрякова Е.С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е.С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с. 2. Семантические типы предикатов/ Под ред. О.Н. Селиверстовой. – М. : Наука, 1982. – 365 с.

ТЕЛЕСКОПІЯ ЯК СУЧАСНИЙ ТИП СЛОВОТВОРУ

Омельченко Л.Ф., д.ф.н. (м. Київ)

У ХХІ столітті англійська мова і особливо її американський варіант, відбиваючи різноманітні сторони життя і побуту, багаточисельні відкриття і винаходи у техніці, радіо, телебаченні, фізиці, космонавтиці, хімії, біології тощо, поповнюється лексичними одиницями особливої словотвірної структури, що виникають в результаті телескопії.

Телескопія розвивається у багатьох сучасних мовах, оскільки відповідає двом вимогам, які пред'являються до засобів номінації – компактності та цілеформленості. Крім того, телескопізмам притаманні такі ознаки, як виразність і мотивування. Пор.: вагоноуважаемый, глибокоуважатель (С.Я. Маршак); вертифлюшка (А.П. Чехов), (вертихвостка + финтифлюшка); неустаюноша (неустающий + юноша); закусерий (закусочная + кафетерий); шеверкот (шевиот + коверкот); магнитола (магнитола + радиола); папазол (папаверин + дибазол).

Зіставлення телескопічних слів з рядом суміжних лексичних груп показує, що вони наближаються до складних слів, а точніше до спрощених складних слів, яких іноді називають відкритими композитами.

Телескопія – це такий спосіб словотворення, при якому в результаті злиття першої вихідної основи (у скороченій або нескороченій формі) з кінцевим (повним або скороченим) другим елементом, утворюється нове слово, яке зберігає на даному етапі розвитку мови бінарність структури.

Для вивчення механізму телескопії і структури телескопічних слів великий інтерес викликає явище накладення (гаплогія), яке відбувається на стику двох морфем. Накладення відбувається при зіткненні на морфемному шві тотожних складів. Деякі мовознавці відносять утворення типу Edisonograph (Edison + phonograph), Referender (The Referee + reader), Fanglosaxonism (Fan + anglosaxonism), Cinderrelative (Cinderela + relative), Anglosaxophone (anglosah + saxophone), swellegant (swell + elegant), refuseless (refuse + useless) і т.п. до розряду гаплогічних слів-злитків, гаплогічних композит.

Телескопічні, гаплогічні слова, в основному, – okazіональні лексеми, випадкові утворення, однак це не виключає можливості переходу їх із категорії *hapha legomena* до складу «апробованої, нормативної лексики». Слова-злитки, як правило, володіють високим рівнем експресивності, притаманної невимушено-розмовній лексиці. Підвищена експресивність у цьому випадку є результат не тільки зведення в одну лексичну одиницю двох значень, але і наслідок виникнення у слові відтінку каламбура, чому сприяє наявність складів (однакових, або подібних), які і є «границею» злиття.

Більшість мовознавців відзначає, що велику роль у процесі творення телескопічних слів відіграє навмисність, обумовлена потребою для позначення понять, що тільки-но виникли, або бажанням надати мовленню емоційної експресивності.

Вищезазначені лексеми дуже продуктивні у звичайній мові, відрізняються високою експресивністю і займають особливе місце у колоквиальному словотворенні за слова з суто просторічною характеристикою.

Слова, утворені за способом міжслівного накладання, як правило, залишаються okazіональними.

Семантична подвійність цих утворень зумовлює і їх двопланове членування: древний і ревнивий = древнивий; Камаз і амазонка = камазонка; бочка і очковтирательство = бочковтирательство; Сайгон і гончая = Сайгончая; петух і хиппи = петухиппи; псиний і синхронно = псинхронно; Пентагон і гонки = пентагонки, списать і писатель = списатель; секс і експлуатаційний = сексплуатаційний.

Комічний ефект викликають такі складні okazіоналізми, які мають пароніми серед загальноживаних слів. Автор розраховує на те, що читач обов'язково співвіднесе їх один з другим (у іншому разі комічного ефекту не буде).

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВТОРИННОЇ НОМІНАЦІЇ В СИСТЕМІ АНГЛІЙСЬКОЇ КОМПОЗИТОЛОГІЇ

Омельченко Л.Ф., д.ф.н. (м. Київ), Соловйова Л.Ф., к.ф.н. (м. Житомир)

Мета даного дослідження полягає у виявленні маловивчених дискурсивних характеристик вторинних номінантів, які володіють багатим спектром комунікативно-стилістичних конотацій, та їх функціонально-семантичного потенціалу в системі англійської композитології.

В дослідженнях, присвячених словоскладанню в сучасній англійській мові, до цих пір незначне місце займає специфіка вживання різних типів композитних і

парасинтетичних одиниць в мові в рамках функціонально-орієнтованої композитології [1, с. 3].

Під функціонально-орієнтованою композитологією в даній статті розуміється те направлення в вивченні композитних лексем, яке відбувається через призму системного структурно-семантичного і стилістичного аспектів, що передбачають їх широке використання в живій розмовній мові.

В семантичній структурі композитних дериватів вторинної номінації, що відносяться до різних граматико-лексичних класів і побудовані за різними словоутворюючими моделями, на перший план виступає конотація, що включає емоційні, експресивно-стилістичні та інші інгредієнти, які ніби нашаровуються на денотативне значення, створюючи потрібний за умовами комунікації прагматичний ефект.

Актуалізація вторинної (непрямої) номінації у системі композитології обумовлена тенденціями до експресивності і неперервному варіюванню лексичного репертуару для реалізації експресивно-прагматичного компоненту плану змісту даних лексем у соціально-орієнтованому спілкуванні. Виникнувши у результаті пошуків більш яскравих конотацій, непряме значення структурно-складних лексем відображає діалектичну єдність конотативної та денотативної функцій.

Найбільш поширеною моделлю, що базується на вторинній номінації, є модель, яка містить метафору, що природно в силу величезної питомої ваги метафори в мовному освоєнні світу людиною.

Багато структурно-складних дієслів характеризуються різним ступенем стилістичної зниженості, і в зв'язку з впливом просторіччя на літературну мову вони широко розповсюджуються у розмовній мові і зміцнюють своє загальне знижене стилістичне забарвлення, характерне для “низьких” колоквиалізмів, сленгізмів і жаргонізмів: *coffee-house* – займатися пустою розмовою і плітками; *rough-house* – скандалити, буянити; *hightail* – втікати; *tomfool* – дурачитись, корчити дурня; *henpeck* – тримати чоловіка під каблуком; *catlick* – мити як-небудь, сполоснути; *high-hat* – не погоджуватися з чиею-небудь думкою, ігнорувати (кого-небудь), тероризувати (кого-небудь).

Як одиниці вторинної номінації жаргонізми – найбільш благодатна сфера самовираження мовця, це перш за все слова, у яких експресивний початок домінує над номінативним, конотація – над денотацією. Непряма номінація, притаманна нестандартній лексиці, ґрунтується на асоціації по подібності (метафора) або по суміжності (метонімія). Асоціативні зв'язки, що реалізуються у процесі номінації, носять індивідуальний і фактично нічим не обмежений характер, оскільки словотворчий акт, як правило, індивідуальний, а у виборі ознаки мовець може орієнтуватись на несуттєві або приховані зв'язки між об'єктами дійсності. Наприклад: *whistle-blower* – жарг. 1. донощик; 2. крикун; 3. сигналізатор; *widow-maker* – жарг. небезпечна справа; “труна” (зламаний станок і т. п), що загрожує життю (море і т.п.); *bootlicker* – жарг. підлиза, підлесник, підлабузник; *beetle-crusher* – 1. військ. жарг. піхотинець; 2. жарг. поліцейський; 3. жарг. ножища.

Лексеми вказаного типу набувають усе більшого поширення у сучасній англійській мові, відзначаючись високим експресивно-стилістичним потенціалом і широким спектром комунікативно-дискурсивних характеристик.

Висновки з цього дослідження визначають перспективи подальшого вивчення структурно-складних лексем, на прикладі яких можна прослідкувати дискурсивні особливості деривативно-релевантних моделей композитних одиниць, їхнього виникнення у лінгвопрагматичному і національно-культурологічному ракурсах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Полюжин М.М. Функциональное словосложение и префиксальные ономазиологические категории в английском языке / М.М. Полюжин, Л.Ф. Омельченко. – Ужгород: «Патент». – 1997. – 99 с.

ЛОГІЧНЕ ТА СТИЛІСТИЧНЕ В ПАРАДОКСІ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОМОВНОГО АФОРИЗМУ)

Оніщенко Н.А., к.ф.н. (м. Харків)

Парадоксальність є однією з найважливіших властивостей людської природи. У сучасній парадигмі знань парадокс більш не вважають логічною помилкою, що «суперечить здоровому глузду» [6, с. 2], його визначають як віддзеркалення раціональності, поки що непізнаної, «специфічну форму протиріч, що потребує глибинного виявлення причинно-наслідкових зв'язків між взаємовиключними настановами та орієнтаціями людей» [7, с. 67].

У плані форми парадокс тяжіє до виду універсального висловлювання – зокрема афоризму [3, с. 298], якому забезпечує високу смислову й комунікативну значущість. Підґрунтям семантичного парадоксу у дефініціях, форму яких переважно мають афоризми, є «типове змішення інтуїтивних понять з чітко визначеними» [4, с. 76-77]. Напр.: *Regen ist die Folge des Zusammentreffens von Hochdruckgebieten mit Kaltfronten, feuchten Luftmassen und Wochenenden*. Парадокс афоризму досягається введенням у науково коректну дефініцію дощу характерної для повсякденного уявлення вербальної асоціації (>дощ іде завжди на вихідних).

Для розмежування мовних та позамовних основ парадоксу В. Задунай виділяє референційні і стилістичні парадокси. Перші мають своєю основою парадоксальну ситуацію, а мовні засоби відіграють допоміжну роль [2, с. 324]. Наявність стилістичних засобів автоматично переводить такий парадокс у категорію «стилістичного» [там само], який є вищим за експресивністю і переважно належить до художньої сфери. Тож парадокс афоризму є насамперед стилістичним і досягається застосуванням низки стилістичних засобів: синтаксичних (зокрема парцеляції): *Heiratsantrag ist das größte Kompliment für eine Frau – leider meist auch das letzte* /Grethe Weiser/; *Jungfrau ist etwas Schönes – vorausgesetzt, sie bleibt es nicht* /Joachim Ringelnatz/; фонографічних: *Genie ist 99% Transpiration und 1% Inspiration* /Adolph von Menzel/; *Frustration heißt Lustverlust*; 8: die Eieruhr der Zahlen /Ramon Gomez de la Serna/; семантичних (домінують каламбур і оксиморон): *Freundchen – kleiner Feind* /Ron Kritzfeld/; *Chefarzt –*

persona non gratis /Gerhard Uhlenbruch/; *Sport ist eine der gesündesten Krankheiten* /Günther Debon/; *Anpassung ist die Stärke der Schwachen* /Wolfgang Herbst/.

Когнітивні основи цих стилістичних засобів (схеми каламбурів «сусіди», «маска», «сім'я» [5], модель оксиморона – переключення між полюсами одного концептуального поля) свідчать про те, що створення і декодування афористичного парадоксу вимагає ментальних операцій одночасної актуалізації і взаємодії декількох формальних і семантичних ознак ключових слів афоризму, а отже – мовної гри у ширшому розумінні як «єдиного цілого: мови і дії, з якими вона переплетена» [1, с. 83]. Когнітивно-естетичний вплив мовної гри на інтелектуальну і емоційну сферу людини зумовлює нерозривність логічного та стилістичного складників афористичного парадоксу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Витгенштейн Л. Философские исследования / Л. Витгенштейн // Философские работы. – Ч. 1. – М. : Гнозис. 1994. – С. 75-319. 2. Задунай В. Заголовки-парадоксы на страницах современной периодической печати (прагматический аспект) / В. Задунай // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика". Вип 10. – 2010. – С. 322-325. 3. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Москва : Гнозис, 2004. – 390 с. 4. Новоселов М.М. Абстракция множества и парадокс Рассела / М.М. Новоселов // Вопросы философии. – 2003. – №7. – С. 67-77. 5. Санников В.З. Русский язык в зеркале языковой игры / В.З. Санников. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 544 с. 6. Селин Г.Я. Трактовка парадокса в лінгвістическ / Г.Я. Селин. – М., 1989. – 22 с. – Деп. в ИНИОН РАН 21.10.83. №14243. 7. Тощенко Ж.Т. Парадоксальный человек : Монография/ Ж.Т. Тощенко. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ -ДАНА, 2008. – 543 с.

ПРИЙОМИ АРГУМЕНТАЦІЇ В ЦИТАТНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОЇ ПРЕСИ)

Паповянц Е.Г., к.ф.н. (Харків)

Сучасні мовознавчі студії характеризуються спрямованістю на дослідження мови як інструмента переконання та впливу на масову свідомість. Вищезгадане зумовлює актуальність дослідження, що присвячене аналізу особливого комунікативного типу цитації, яка реалізує стратегію переконуючого впливу, в сучасному англомовному газетному дискурсі.

Мета роботи полягає у виявленні системи прийомів, що створюють аргументативний фокус в цитатних фрагментах на матеріалі британської та американської преси. Переконуючий вплив на адресата є стратегічним завданням аргументації як процесу.

В прагмалінгвістичному аспекті аргументацію можна визначити як засіб реалізації прагматичної настанови адресанта з метою реального або потенційного керування процесом прийняття рішень адресатом. Однією з форм втілення стратегії переконуючого впливу в газетному дискурсі є цитація, що реалізує персуазивно-аргументативну функцію.

Аналіз аргументативних прийомів є необхідною складовою прагмалінгвістичних особливостей цитатного дискурсу. Рішення персуазивних завдань у цитатному дискурсі спирається на різні прийоми аргументації. Найбільш вживаним є аргументація від протилежного, прийом контрастування, інтерпретація причинно-наслідкових зв'язків, протиставлення, повтор, прийом заперечення, а також використання риторичних запитань та емоційно забарвленої лексики.

У коментарях соціально-політичних подій можна відзначити ряд випадків застосування аргументації від протилежного. Використання ірраціональних аргументів відкриває перспективу аналізу альтернативних варіантів у результаті проведення паралелей між раціональним і неприпустимим варіантом вирішення проблеми.

Значний потенціал мовленнєвого впливу містить цитація, що базується на прийомі контрастування. Проведений лінгвістичний аналіз дозволяє зазначити, що в цитаціях з орієнтацією на персуазивність процедура контрастування в більшості випадків спирається на семантичні відносини «традиційне – нетрадиційне» і «ретроспективне – перспективне», експлікуючи домінування логічного характеру аргументації. Перше протиставлення має фактичну базу, друга опозиція характеризує часову упорядкованість.

“The UK has become the first major economy where advertisers spend more on Internet advertising than on television advertising. To put this in perspective, in 1998, when the Internet Advertising Bureau (IAB) first measured Internet advertising, just 219.4m was spent online, The Internet now accounts for 23.5% of all advertising money spent in the UK,” reported Guy Phillipson, the chief executive of the IAB. (The Guardian, September 30, 2009)

Персуазивно-аргументативна цитація також допомагає інтерпретувати причинно-наслідкові зв'язки, що обумовлюють специфічні характеристики референтної ситуації. Чужі висловлювання з таким функціональним призначенням, як правило, включають експліцитне перелічення можливих причин утворення даної референтної ситуації.

Ще одним ефективним прийомом аргументації є протиставлення, який вважається концептуальною основою аргументативного дискурсу. Поширеним способом вираження протиставлення, що належить до лексико-граматичного рівня, в цитатній мові є використання антонімічних рядів на основі аксіологічних опозицій.

Одним із конститuentів аргументації є прийом заперечення. Основний потенціал заперечення пов'язаний з його здатністю створювати аргументативний фокус. Для цитатної мови характерні не категоріальні засоби вираження заперечення (дієслова із заперечними семами *dispute*, *question*, дієслова із заперечною імплікацією *deny*, *contest*, *repute*, прислівники, прикметники й іменники із заперечними префіксами *indisputably*, *unavoidably*, *anti-public*, *anti-employment*).

Gordon Brown told the Times “David Cameron’s party promised to embody progressive politics, but they “are anti-public services, because they are going to cut

schools and cut policing". They are "anti-employment, because they are going to throw away the guarantees that we are giving young people..." (The Times, May 5, 2010)

Потреба домогтися бажаного результату з мінімумом морально-психологічних витрат тримає суб'єктів комунікативного процесу в стані постійного пошуку нових можливостей впливу на адресата. Широку перспективу в цьому плані відкриває введення в аргументативний процес 1) риторичних запитань та 2) емоційно забарвленої лексики.

1) *"There are some things I'd like to see that's not in the legislation. But is this the single most important step that we have taken on health care since Medicare? Is this the most important piece of domestic legislation in terms of giving a break to hardworking middle class families out there since Medicare? Is this a vast improvement over the status quo?..." said President Obama in his speech to House Democrats before their historic vote on the bill. (The New York Times, March 23, 2010)*

2) *Mr. Cable, acting Lib Dem Leader, said: "The prime minister now, I fear, cuts a rather sad figure, He was introduced to us a few months ago by his predecessor as the "great clunking fist" but the boxing story has gone completely awry.*

Таким чином, аргументативно-персуазивна цитация відіграє суттєву комунікативну роль в аргументативному процесі.

Серед прийомів аргументації більшою різноманітністю відрізняються такі, що спрямовані на раціональну сферу свідомості адресата.

Введення в аргументативний процес риторичних прийомів та емоційно забарвленої лексики надають аргументації емоційного відтінку і таким чином сприяють впливу на емоційно-психологічну сферу свідомості адресата.

ДО ПРОБЛЕМИ ТИПОЛОГІЇ ТЕКСТІВ І МОВЛЕННЄВИХ ЖАНРІВ У НАУКОВОМУ АГРОТЕХНІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Пільгуй (Колесник) Н.М. (м. Харків)

Наукові дослідження у сфері наукового агротехнічного дискурсу є творчою роботою, що проводиться на основі кооперації праць вчених. Вони спираються на початкову, раніше накопичену наукову інформацію і є інтелектуальною технологією створення нової наукової інформації і знань.

Як правило, функціональні стилі диференційовані усередині себе. Так, стиль наукового спілкування підрозділяється на академічний підстиль, розрахований на науково-підготовленого адресата, і науково-популярний підстиль, розрахований на недостатньо науково підготовленого адресата. Наукові і технічні тексти відрізняються один від одного не тільки в області науки або техніки, до якої вони відносяться, але і по ступеню їх спеціалізації. За класифікацією Д.Е. Розенталя науковий стиль має такі різновиди (підстилі): науково-популярний, науково-діловий, науково-технічний (виробничо-технічний), науково-публіцистичний, навчально-науковий.

У якості базового поняття для визначення типологічного статусу конкретних текстів використовують тип тексту. Тип тексту позначає сформовані у культурно-історичній площині продуктивні моделі, зразки текстової побудови, які відбивають функціональні й структурні особливості конкретних текстів з різним тематичним змістом.

Подолкова С.В. пропонує в свою чергу класифікувати науково-технічні тексти на такі підгрупи: тексти, що інструктують: пам'ятки, інструкції, посібники з експлуатації, різні технічні посібники, технічна реклама; тексти, що інформують: довідкова література, технічні звіти, науково-експериментальні й виробничо-технічні тексти, інформаційні бюлетені, виробничі програми, технічна анотація науково-експериментальних статей; тексти, що регулюють офіційно-ділові відносини у сфері науково-технічної комунікації: патентна література, стандарти, специфікації, державні стандарти, тендери.

Кожний тип тексту відрізняється певною системою закріплених за ним специфічних ознак, на базі яких до нього можуть бути віднесені окремі тексти. При цьому тип тексту існує у єдності як інваріантних, обов'язкових і постійних ознак, так і варіативних, що реалізуються не у кожному текстовому екземплярі.

Науковий функціональний стиль є досить багатограним з боку типології текстів. Але між текстом і дискурсом існують певні відмінності, основні з яких є (за Ф.С. Бацевичем): текст – ніби «застиглий» дискурс; це дискурс, який «зупинили», вилучивши з нього живі обставини, учасників з їх психологічними, психічними, когнітивними, соціальними особливостями, часом, місцем, обставинами спілкування тощо; текст – одиниця лінгвістичного аналізу, дискурс – комунікативного. Текст і дискурс можна розглядати як відповідники речення й висловлювання. Висловлювання об'єднує саме речення і соціальний контекст його використання. Текст – одиниця лінгвальна; дискурс – соціолінгвальна.

Вважаємо, що всі типи текстів наукового функціонального стилю реалізуються в науковому агротехнічному дискурсі, але, оскільки дискурс є більш широким поняттям, і дискурс включає в себе поняття «текст», тому окрім вище названих типів письмових текстів, науковий агротехнічний дискурс включатиме в себе ще й усну комунікацію, мовленнєвими жанрами якої будуть, наприклад, наукова дискусія, лекція, усна доповідь, бесіда на фахову тему тощо.

Мовленнєвий жанр – тематично, композиційно й стилістично усталені типи повідомлень, об'єднані метою спілкування, задумом мовця з урахуванням особистості адресата, контексту і ситуації спілкування.

Беручи участь у процесах комунікації, а тим самим створюючи різноманітні типи дискурсів, адресант і адресат (чи учасники полілогу) одночасно створюють текст. Дискурс і текст пов'язані між собою як процес і його результат. Як «зупинений», «вичерпаний» дискурс, текст перетворюється на структуру з певними характеристиками. Водночас, потрапляючи до «споживача», текст наповнюється його особистісними інтенціями і смислами і стає джерелом творення нових дискурсів.

СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ВЕКТОР ИССЛЕДОВАНИЯ РЕЧЕВЫХ ЖАНРОВ

Пихтовникова Л.С., д.ф.н. (м. Харків)

Лингвистическая генология (генристика) есть раздел коммуникативной лингвистики. Генристика изучает общие законы общения, организацию средств языковых кодов и других знаковых систем, в рамках коммуникативной лингвистики изучает речевые жанры (РЖ).

В генристике РЖ рассматривают как промежуточное явление между дискурсом и речевыми актами (РА) [2, с. 37]: от РА нет прямого перехода к дискурсу с его гибкими стратегиями и тактиками, моделированием событийного смысла, вниманием к обратной связи. Для адекватного понимания дискурса необходима еще одна категория – РЖ. Дискурс рассматривается как реализованный в конкретной ситуации текст; РЖ связан с тактикой общения, РА – с конкретным воплощением тактик. При этом считается, что стиль – родовая категория, РЖ – видовая [2, с. 109]. При сосредоточении на функциональном стиле РЖ является тематическим и композиционным развертыванием стиля. Высказанное выше можно считать определением лингвистического статуса РЖ, которое, однако, нуждается в дальнейших уточнениях.

Сущность РЖ исследовалась многими лингвистами и во многих аспектах. РЖ – сложное, многомерное явление, и так же, как стиль и дискурс, может иметь различные классификации. Матрица этих классификаций имеет примерно ту же структуру и сложность, что и матрицы классификаций для дискурса и РА, поскольку РЖ «затиснут» между ними. Однако, единого мнения о сути РЖ, его завершено лингвистического определения до сих пор не существует, несмотря на наличие ценных исследований данной проблемы.

Так, например, А.Д. Белова отмечает, что в современной теории жанры рассматриваются как формы социальной интеракции в семантическом/дискурсивном аспекте, как формы коммуникативных процессов, т.е. временные структуры (выделено нами), как мультимодальные социальные семиотические процессы. Виды дискурса соотносятся с функциональными стилями по сферам коммуникации и частично характеристам коммуникации (спонтанный, подготовительный, официальный и пр.) [3, с. 11- 12].

Современная генристика исходит из различных типологий и классификаций РЖ, но критерии упорядочения не составляют систему, т.к. не ставят на первое место главное – лингвистический статус РЖ, его цели и функции как метаязыкового явления. Не имея интегративных идей о сути РЖ как метаязыкового явления, исследования жанров идут в направлении все большей дифференциации, дробления предмета исследований. Это традиционная проблема науки – выбор масштаба исследований.

Попытка описать (или уточнить) подчинение РЖ функциональному стилю может выглядеть следующим образом. Функциональные (коллективные) стили относительно противостоят индивидуальным стилям. Индивидуальность адресанта относительно мало выражена в стандартных функциональных стилях – деловом, научном и других, и сильно выражена в таких функциональных стилях, как бытовой и художественный. С точки зрения адресанта РЖ рождается в функциональном стиле, но это клише обогащается индивидуальным стилем адресанта, насколько это позволено жесткостью/гибкостью функционального стиля. Адресат в тексте (дискурсе) сначала опознает РЖ, а затем, в целом, осознает функциональный стиль. Из этих соображений часто РЖ считают разновидностями функционального стиля.

Попытка уточнить промежуточный статус РЖ между дискурсом и речевыми актами приводит к констатации того, что РЖ, а с ним и дискурс,

выстраиваются из хорошо известных стилистических элементов. В самом деле, основными целями создания дискурса являются коммуникативная (интерактивная), информационная, эстетическая и пр. Зоной реализации данных целей являются дискурсивные (речевые) стратегии. Эти стратегии воплощаются в РЖ, которые, в свою очередь, реализуются с помощью композиционно-речевых форм [4], способов актуального членения (АЧ) и организации сверхфразового единства (СФЕ) [1]. КРФ, АЧ и СФЕ являются известными элементами синтаксического стиля и определяют собой все многообразие речевых актов дискурса. Учет взаимного влияния и взаимных ограничений форм АЧ, СФЕ и видов КРФ создает еще один срез, по которому становится возможным классифицировать речевые жанры, исследовать их синергетический эффект в порождении дискурса. С точки зрения синергетики дискурс, его речевые стратегии и речевые акты, РЖ с его стилистическими компонентами составляют вместе подвижную, динамическую систему. РЖ при этом образует виртуальную (временную по А.Д. Беловой) структуру, которая в дискурсе играет роль параметра порядка – наиболее подвижного элемента, который организует дискурс. Самоорганизация дискурса происходит при конкурентном взаимодействии его целей с ограничениями со стороны стилистических элементов АЧ, СФЕ и КРФ.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка (стилистика декодирования). Учебное пособие для студентов пед. ин-тов по специальности № 2103 «Иностранные языки» / И.В. Арнольд. – Изд. 2-е, перераб. – Л., 1981. – 295 с.
2. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної генології / Ф.С. Бацевич. – К.: Альма Матер, 2006. – 247 с.
3. Белова А.Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці / А.Д. Белова // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка «Іноземна філологія». – Вип. 32. – 2002. – С. 11-14.
4. Брандес М.П. Стилистика немецкого языка. Для институтов и факультетов иностранных языков / М.П. Брандес. – М.: Высшая школа, 1983. – 272с.

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРІОДУ В РОМАНАХ ДЖ. ОСТІН

Плоткіна М.Г. (м. Полтава)

Парадигма складного речення у романах Дж. Остін, тобто сукупність різних типів складного речення як низка ієрархічно організованих синтаксичних одиниць, кожна з яких визначається відношенням до інших членів ряду, охоплює складносурядні, складнопідрядні, складні речення зі змішаним зв'язком та складні синтаксичні цілі. Як показує матеріал дослідження, є сенс розрізняти такі синтаксичні утворення як власне складне речення зі змішаним зв'язком, складне речення з компонентом, вираженим прямою мовою, так і період як підтипи складного речення зі змішаним зв'язком.

Результати аналізу складних реченневих утворень у романах Дж. Остін “Northanger Abbey” (1799), “Pride and Prejudice” (1809), “Sense and Sensibility” (1811), “Mansfield Park” (1813), “Emma” (1815) та “Persuasion” (1816) свідчать, що питома вага синтаксичних одиниць, які можуть бути кваліфіковані як період, у

корпусі лінгвального матеріалу становить 6,5%. Дослідження продемонструвало, що зазначений підтип складного речення є, по-перше, відносно маловживаним у творах письменниці, а по-друге, зафіксовано значне зменшення кількості періодів у романах пізнього періоду творчості Дж. Остін. Було також виявлено нерівномірність уживання складних речень цього підтипу у творах Дж. Остін: найуживанішою ця конструкція є в першому романі письменниці “Northanger Abbey”, на неї припадає 11% речень, а в двох останніх романах “Emma” та “Persuasion” найменш уживаною – відповідно 3,7% та 5,4%.

Класичне визначення періоду як складного реченнєвого утворення представляє його багаточленним складним реченням, що характеризується єдністю теми, вичерпною повнотою змісту і гармонійністю синтаксичної структури. У межах представленої розвідки період розглядається як реченнєве утворення, що містить кілька головних клауз, кожній з яких підпорядковані дві та більше підрядних. Усі інші комбінації головних та підрядних клауз можуть бути віднесені до власне складного речення зі змішаним зв'язком.

Оскільки з'ясовано, що переважна більшість складних речень зі змішаним зв'язком у текстах романів за своєю природою є бінарними, то під періодом, характерним для синтаксису Дж. Остін, у даному контексті слід розуміти складне речення зі змішаним зв'язком, яке є двокомпонентною структурою. Це синтаксичне утворення в романах письменниці може бути представлене такими моделями:

1) двокомпонентною структурою, перший компонент якої є головною клаузою, а другий – головною клаузою, до котрої приєднуються підрядні клаузи, мінімальна кількість яких дорівнює трьом одиницям;

2) двокомпонентною структурою, перший компонент якої є головною клаузою, до котрої приєднуються підрядні клаузи, мінімальна кількість яких дорівнює трьом одиницям, а другий – головною клаузою;

3) двокомпонентною структурою, обидва компоненти якої є головними клаузами, до котрих приєднуються підрядні клаузи, загальна кількість яких не менше 4 одиниць.

Не слід також відкидати можливість іншого структурного оформлення цієї синтаксичної одиниці. У романах, безумовно, трапляються періоди дещо іншого зразка, які важко уніфікувати. Крім того, їхня питома вага не є суттєвою. Ці складні речення не несуть рис авторства письменниці.

Представлена розвідка довела необхідність та логічність виділення періоду як підтипу складного речення в парадигмі останнього в романах Дж. Остін. Наявність цієї синтаксичної одиниці у творах письменниці є непрямым доказом завершення формування парадигми складного речення в англійській мові наприкінці XVIII – початку XIX ст.

ДИДАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ВЕБ-КВЕСТА ПРИ ОБУЧЕНИИ ЧТЕНИЮ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВОГО ВУЗА

Попова Н.В. (м. Санкт-Петербург)

Преподавание иностранного языка на современном этапе предполагает использование веб-квестов для организации самостоятельной профессионально-ориентированной исследовательской деятельности студентов, связанной с изучением иностранного языка. Веб-квест определяется как учебное лингвокомпьютерное задание (ЛКЗ), выполняемое индивидуально или в составе пар или небольших групп, при выполнении которого студенты осуществляют поиск информации в сети Интернет по указанным адресам и создают заданный продукт своей деятельности, например, презентацию, письменный отчет и т.д.

В веб-квестах студентам предлагается использовать один или несколько сайтов и подробно изучить имеющиеся на них материалы для сравнения и оценки сайтов по заданным критериям. Независимо от степени широты заданного информационного поиска профилирующим видом языковой деятельности при выполнении любого веб-квеста является чтение. Рассмотрим дидактическую роль веб-квеста в обучении чтению, которое играет интегрирующую роль в объединении воедино всех содержательных и процессуальных аспектов при выполнении данного типа ЛКЗ.

При акцентировании важнейшей роли чтения при выполнении веб-квестов мы, прежде всего, имеем в виду развитие навыков коммуникативного чтения, которое является одной из основных целей обучения иностранному языку, и подразумевает такой подход к письменному тексту, при котором читающий ясно представляет себе цель предстоящей деятельности. Поскольку цель поиска всегда формулируется в веб-квесте, а лексико-грамматические навыки студентов вуза достаточно хорошо сформированы, обучающиеся могут проявить гибкость и использовать разные стратегии чтения при поиске информации в Интернете.

При выполнении задания студент выходит сначала на главную страницу заданного сайта/сайтов и изучает составляющие их разделы. Поскольку студент знает, что целью его деятельности является, например, составление отчета, то есть сокращенной версии текста в официальном стиле, он копирует нужный текст или несколько текстов в файл с целью их дальнейшей адаптации к формату отчета. Рецептивная деятельность студента по рассмотрению содержания заданного ему текста начинается с ознакомительного чтения, то есть коммуникативного чтения с общим охватом содержания, когда достаточным считается понимание 70% текста. Поскольку обучающийся стремится сначала сориентироваться в тексте и воспринять его как единое целое, в его деятельности синтез преобладает над анализом.

Вообще, будет правильнее отметить, что в процессе целенаправленного чтения по отбору необходимого материала для отчета обучающемуся приходится в равной степени использовать аналитико-синтетические операции, которые едва ли можно и нужно разграничивать. Нам представляется, что первичной микрооперацией при чтении является анализ, то есть стремление постичь все составляющие предложения или абзаца, который плавно переходит в синтез как

только студенту приходится преодолевать «препятствие» в виде незнакомого ему слова, о значении которого ему приходится только догадываться. Пропустив одно или несколько непонятных ему слов, студент мысленно обобщает тот приблизительный смысл, который он все-таки смог извлечь из рассматриваемого текста, занимаясь фактически синтезом или интегрированием его содержательных компонентов. Таким образом, можно отметить, что смена акцентов при аналитико-синтетическом чтении текста происходит произвольно, исходя из логики развития содержания, и синтез в некоторой мере преобладает над анализом, причем доля синтезирования содержания текста обучающимся обратно пропорциональна его уровню знаний иностранного языка.

Если предположить, что студент имеет высокий уровень знания иностранного языка, то он читает найденный на сайте текст «беспрепятственно», одинаково хорошо понимая все детали, при этом его чтение характеризуется глубоким проникновением в содержание, являясь по сути скорее аналитическим, чем синтетическим. При среднем уровне знания иностранного языка наблюдается обратная картина: обучающемуся приходится читать медленнее, чтобы вникнуть в подробности изложения, но поставленная коммуникативная цель стимулирует его движение вперед, поэтому он сознательно опускает некоторые непонятные ему подробности содержания, стремясь, несмотря на эти лакуны, составить как можно более полное представление о содержании. У второго студента ограничены возможности аналитического чтения, поэтому он произвольно переходит к синтезу получаемой информации. Учитывая то, что иностранноязычная компетенция среднего студента не очень высока, можно предположить, что ему для общего понимания текста при ознакомительном чтении в большей степени приходится синтезировать его содержание.

Описанный нами этап ознакомительного чтения плавно переходит на следующий этап подготовки задания – а именно на этап изучающего чтения. Если на этапе ознакомительного чтения студент только приблизительно выделяет смысловые вехи и опоры, догадывается о значении ключевых слов и прогнозирует частично скрытое от него содержание текста, то при изучающем чтении он стремится полностью понять отмеченные им предположительно важные смысловые фрагменты. При изучающем чтении с целью отбора релевантной информации для отчета студенту необходимо пользоваться словарем для уточнения смысла лексических единиц. Как при ознакомительном чтении, так и при изучающем чтении мыслительные операции обучающегося протекают в основном в свернутом виде, поскольку при ориентации на продукт образовательной деятельности (отчет) развернутое представление умозаключений не предполагается. Более того, при выполнении итогового задания студент ориентируется не только на свою логику выполнения задания, но и на такие учебные экстралингвистические факторы как заданный преподавателем объем и формат задания, а также на соблюдение актуальных формальных признаков для заданного продукта учебной деятельности.

Таким образом, степень интегративности данного ЛКЗ измеряется прежде всего «внешними» ее признаками, такими как обращение к компьютеру, которое происходит не только в Интернет-режиме, но и в режиме пользователя для

редактирования и реферирования заданного текстового файла. Востребованные при выполнении задания навыки по информатике сочетаются с развитием языковых навыков в аспекте чтения, при том, что тематика усваиваемого текстового материала всегда совпадает с актуализируемой дисциплиной учебного плана. Следовательно, в данном типе ЛКЗ усвоение или интериоризация профессионально-ориентированного материала происходит в дидактическом аспекте чтения при использовании компьютерных средств, то есть наблюдается тесная взаимосвязь дисциплины профессионализации, а также дисциплин «Иностранный язык» и «Информатика».

Обозначенная нами междисциплинарная триада составляет внешнюю или базовую линию интегративности данного ЛКЗ, в то время как связанные между собой виды чтения при его выполнении составляют ее внутреннюю сущностную основу. Внутренняя дисциплинарная интеграция в данном задании проявляется в объединении ознакомительного и изучающего видов чтения, которые дополняются логическими операциями обучающихся по отбору релевантного содержания для формата отчета, а также по переводу и реферированию выбранных фрагментов основного текста. Хотя перечисленные операции представляют собой не столько чисто лингвистические умения, сколько являются показателями умственной деятельности вообще, их логично атрибутировать дисциплине «Иностранный язык», поскольку они проявляются на ее основе.

Таким образом, веб-квест, объединяющий несколько видов умственной деятельности обучающихся, является одним из важнейших заданий, способствующих развитию интегративной основы при обучении иностранному языку. Необходимость формирования интегративного, междисциплинарного базиса отмечена в примерной программе обучения для неязыковых вузов и факультетов (http://www.umo.msmu.ru/fgos/ppd_inyz.doc/, 2009), которая ориентирована на реализацию компетентностного подхода, заявленного во всех Федеральных Государственных стандартах (ФГОС) России третьего поколения.

РЕВЕРСИВНОСТЬ КАК УНИВЕРСАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ЗНАНИЙ

Прохорова О.Н., д.ф.н., Чекулай И.В., д.ф.н. (м. Белгород)

Мышление соткано из противоречий и, как ни парадоксально, именно его противоречивость является залогом его гибкости, столь необходимой как в повседневной коммуникации, так и в коммуникации, призванной решать специальные цели и задачи — деловой, политической, экономической и т.п.

Люди разных национальностей, живущие в разных частях света, имеют не только общие биологические параметры, но и определенные механизмы познания действительности и структурных связей между различными элементами этой действительности.

Одной из важнейших составляющих такой общей системы является понятие «языковой картины мира». Развитие представлений о данном феномене заставляет постепенно переходить от поиска дифференциальных черт определенной ЯКМ к поиску семантических евроуниверсалий, азиоуниверсалий, афроуниверсалий, в частности, и универсальных когнитивных механизмов, отражающихся в языковых

моделях и речевых структурах, в целом. На наш взгляд, одной из таких универсалий является реверсивность как один из важнейших механизмов формирования речи, отражающийся в структурах различных языков.

В данной работе под языковой реверсивностью понимается своего рода возврат к прежнему состоянию ситуации, выражающийся средствами языка, но возврат не восстанавливающий *status quo*, а ведущий к дальнейшему развитию ситуации, выраженный, тем не менее, средствами языка именно как возвращение «на прежнее место».

Реверсивность проявляется на всех уровнях языка. Особую наглядность семантическая реверсивность получает на синтаксическом уровне в виде предложений и афоризмов, построенных по структуре хиазма, которую И.Р. Гальперин называет непосредственно «реверсивной параллельной конструкцией». Именно такие изречения показывают семантическую многогранность ментально-языковой реверсии в интерпретации различных ценностей как в отдельном языке, языковой культуре и, соответственно, ЯКМ. Реверсивная структура присуща многим языковым культурам, начиная с античных народов и кончая современным состоянием умов. Предложения и афоризмы в форме хиазма звучали в устах многих видных мыслителей, политиков, деятелей культуры, искусства и литературы и тем самым легли в основу современного видения мира с общечеловеческих позиций. В качестве примеров приведем лишь некоторые подобные изречения:

– в античных культурах: *Умные большему учатся у дураков, чем дураки у умных* (Катон Старший); *Лучше пусть человек нуждается в деньгах, чем деньги в человеке* (Фемистокл); *Если хочешь быть любимым — люби сам* (древнеримская пословица);

– в европейских культурах: *Сначала ты работаешь на свой авторитет, потом авторитет работает на тебя* (Л. Кумор); *Драма делает театр, а не театр драму* (Б. Шоу); *Люди тратят время на то, чтобы делать деньги, тогда как им надо тратить деньги на то, чтобы делать время* (А. Хирдман); *за деньги покупают власть, а из власти чеканят деньги* (С. Цвейг);

– в русской традиционной культуре: *Добро есть то, что никем не может быть определено, но что определяет все остальное* (Л. Толстой); его же: *Глупость может быть и без гордости, но гордость не может быть без глупости*.

Многие из подобных изречений к настоящему времени не только потеряли авторство и стали восприниматься как народная мудрость, но и пополнили фразеологический фонд языка. Как известно, фразеологические единицы в концентрированной форме отражают основные ценности определенной языковой культуры, отражая те типичные ситуации, которые существуют в данном обществе и в сфере человеческих отношений между членами общества. Тем самым они становятся важными репрезентантами ЯКМ. Фразеологизмы с реверсивной структурой отражают, как правило, те ситуации, когда разные ценности, качества, достоинства могут пониматься с различных позиций как противоположные.

Важным показателем продуктивности данной модели построения является

факт использования ее в современных языках, в частности в рекламе в слоганах: «Будь в тонусе, и тонус будет в тебе»; Все в восторге от тебя, а ты от Maybelline и др.

МЕТАФОРИЧНА МОДЕЛЬ *ECONOMY IS FAUNA* В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

Романюха М.В. (м. Дніпродзержинськ)

В умовах переорієнтації сучасного мовознавства до вивчення когнітивних структур свідомості людини проблематика метафоричного відображення когнітивних структур знань належить до найбільш актуальних напрямків досліджень. Система економічних знань – концептосистема *ECONOMY* – належить до надзвичайно комунікативно релевантних когнітивних структур, тому вона отримує множинне образне осмислення в медіадискурсі завдяки серії метафоричних моделей.

Однією з них є метафорична модель *ECONOMY IS FAUNA*. За посередництвом цієї моделі економіка вимальовується як світ, в якому володарюють закони джунглів: велика риба з'їдає дрібну, а великі компанії здобувають перемогу над маленькими. Метафори-зооморфізми використовуються в якості образної характеристики людини, ситуації, їм властивий високий оцінний потенціал у зв'язку з обізнаністю людей в сфері фауни. У структурному відношенні ця модель постає як комплексна метафорична модель, до складу якої входить декілька простих метафоричних моделей (далі – ПММ) [1, с. 83-84] (табл. 1):

Таблиця 1

Структура комплексної метафоричної моделі *ECONOMY IS FAUNA*

комплексна метафорична модель	ECONOMY IS FAUNA		
прості метафоричні моделі	POWER OF AN ECONOMIC ENTITY IS THE SIZE OF AN ANIMAL	POWER OF AN ECONOMIC ENTITY IS AGGRESSION OF AN ANIMAL	ECONOMIC COMPETITION IS FORWARD MOTION

Перша ПММ POWER OF AN ECONOMIC ENTERPRISE IS THE SIZE OF AN ANIMAL фіксує ототожнення ідеї значущості підприємства з великим розміром тварини: *The merger wave generates its own nonsensical momentum, in which companies leapfrog over each other to avoid being left as a small fry in an industry of elephants.* (BBC, June 15, 2007); *As Adili, named for the Swahili word for ethical and just, is still a minnow in the retail pond, its stance may cause little anxiety among its rivals.* (The Times, January 25, 2008); *It runs workplace canteens and executive dining rooms for corporate behemoths including Microsoft and Time Warner.* (The Sunday Times, October 30, 2006); *The elephants of world trade have shown a remarkable dedication to the Doha round over the past few years.* (The Economist, July 17, 2006)

Наступна PMM POWER OF AN ECONOMIC ENTITY IS AGGRESSION OF AN ANIMAL підкреслює агресивний характер взаємодії між економічними суб'єктами: *There is no evidence of predatory pricing – whereby big retailers would slash prices to below cost price to drive rivals out of business.* (The Guardian, October 31, 2007); *Whereas other emerging economies were fighting tooth and nail for direct investment, Russia was borrowing cheaply instead, he says.* (The Economist, November 27, 2008); *The Kyiv-based Rosynka plant, which boasts a 10 percent share of the Ukrainian drinks market, has been the subject of media reports of a dog-fight between initial investors for control of the facility, which as early as last year was owned by the workforce.* (BBC, February 21, 2007)

Наступна PMM ECONOMIC COMPETITION IS FORWARD MOTION розкриває сутність конкуренції через уявлення про змагання тварин у бігу: *In the Exporting Horse Race, It's China by a Nose Over the U.S.* (New York Times, September 16, 2006)

В межах комплексної метафоричної моделі ECONOMY IS FAUNA конкуренція як засадничий принцип ринкової економіки отримує множинне висвітлення завдяки співставленню розмірів тварин, різноманітних проявів їх агресивності, сили та швидкості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Kövesces Z. Metaphor: a Practical Introduction / Z. Kövesces. – Oxford : Oxford University Press, 2002. – 285 p.

ОБЪЕКТИВАЦИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ КОНСТРУКТОВ В ЯЗЫКЕ

Ромашина О.Ю. (м. Белгород)

В последнее время в современной лингвистике появляется большое количество работ, посвященных проблеме объективации различных мыслительных структур (концептов, фреймов, сценариев и т. д.) в языке. Анализ диссертационных исследований по данной тематике показывает как справедливость обращения внимания исследователей к такой важнейшей операции представления знаний в языке, как объективация, так и ее недостаточную изученность, неоднозначные толкования, смешение с рядом других когнитивных процессов и операций.

В настоящей работе мы ставим перед собой цель – дать терминологическое обоснование процессу объективации мыслительных структур на примере анализа лингвистической объективации эмоциональных конструкторов в современном английском языке.

Толкований объективации в современной науке представлено достаточно много. Акцент на понимание сути данного процесса в лингвистике зависит от того, с какой смежной наукой граничит лингвистическое исследование. Так, объективацию с позиций психологии можно представить как «дискурсивную концептуализацию психического опыта в качестве особого рода объекта» [1, с. 71]. При таком подходе лингвистическая интерпретация данного процесса заключается в способности языка номинировать мыслительные структуры, то есть

придавать форму реального объекта абстрактным конструктам нашего психического опыта.

Философская трактовка объективации заключается в понимании данного процесса как процесса опредмечивания, превращения в объект мыслительных сущностей [2]. При данном подходе язык выступает неким преобразователем субъективных состояний в реальное восприятие объекта.

На наш взгляд, именно философский подход лежит в основе трактовки объективации С.И. Ожеговым: «Объективировать – воплотить (-щать) в чем-нибудь объективном, доступном восприятию».

Собственно лингвистического понимания объективации нет, да и на наш взгляд, не может быть, поскольку речь идет не о языке «в себе», а о языке, как инструменте познания собственных мыслей, эмоций, чувств. В настоящем исследовании, мы на основе обобщения данных, предоставленных разными науками, принимаем в качестве рабочего определения следующее: «Объективация есть процесс фиксации в языке абстрактных мыслительных конструктов, недоступных непосредственному наблюдению продуктов человеческой ментальной и эмоциональной сферы».

Объектом нашей работы выступают эмоциональные конструкты, объективируемые различными фонетическими, морфологическими, лексическими, фразеологическими, синтаксическими средствами современного английского языка. Понятие конструкта близко, но не идентично понятию концепта. Эмоциональный концепт отражает комплекс знаний об эмоционально-чувственном состоянии человека и может быть и гештальной (целостной) и минимальной (неделимой) единицей репрезентации эмоциональных состояний в значении слова. Эмоциональный конструкт – всегда структурирован, является частью, компонентом эмоциональной структуры личности и, по сути, не может являться неделимой единицей, обладая набором характеристик, раскрывающих эмоциональное состояние субъекта. Эмоциональные конструкты объективируются языковыми единицами различных уровней и обладают способностью к модификации в значениях языковых единиц под влиянием внешних и внутренних изменений семантики объективатора.

Изучение процесса объективации эмоциональных конструктов в английском языке позволяет сделать следующие выводы:

1) Все моделируемые характеристики эмоциональных конструктов (как то: длительность, интенсивность, оценочность, экспрессивность и др.) находят объективацию на различных уровнях языковой системы.

2) Чем сложнее эмоциональный конструкт (например, «social hatred»), чем дальше удален он от базовых эмоций (например, «fear», «rage»), тем сложнее арсенал лингвистических средств, объективирующих данный конструкт в языке (не просто лексема, а совокупность синтаксических, морфологических, иногда даже фонетических средств языковой объективации).

Перспективы дальнейшего изучения процесса объективации эмоциональных состояний в языке видятся как в более детальном описании всего корпуса лингвистических средств, объективирующих эмоции, так и в создании словарей определенного типа, позволяющих в наиболее оптимальной форме

толковать значения сложных эмоциональных конструкторов через трактовку их языковых объективаторов.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Трунов Д.Г. Объективация психического опыта / Д.Г. Трунов // Вестник Пермского университета. Сер. : Философия. Психология. Социология. – Вып. 3(3). – 2010. – С. 71-82. 2. ФЭС – Философия: Энциклопедический Словарь / Под. ред. А.А. Ивина. – М. : Гардарики., 2004. – 1072с.

FOREIGN LANGUAGES, ECONOMIC DEVELOPMENT AND INTERNATIONAL RELATIONS. THE ITALIAN CASE

Salvatore Ciriaco

Professore Straordinario di Storia Moderna nella Facolta di Lettere e Filosofia dell'Universita degli Studi di Padova (м. Падуя)

The aim of this research project is to set some problems that can involve linguistic scholars as well as historians of literature and economics. The hypothesis is that the international rapports, the reorganization of the markets and the role of each country inside the world economy certainly do influence the straight and strategy of every literature and culture. We have to stress the fact that in this context we use the term “world economy” in the sense of Fernand Braudel and Immanuel Wallerstein prospected, e.g. looking at a centre (encircled by a periphery and a semi periphery) which dominated the entire globe and influenced the other parts of the system economically but inevitably, to some extent, also culturally. Certainly we cannot conclude that literature even inside these global transformations obligatorily reflects the cultural panorama of the dominating country. We don't believe this and we are not concerned to bind economic performance and literature results. Indeed, the history of literature is full of examples of declining countries which expressed the more profound aspects of their own civilization just when they were overcome by other more dynamic areas.

We could remember here the late Latin literature or the Spanish poems in the Seventeenth century, when Roman and Spanish empires were supposed to be politically and economically weaker in front of other emerging areas. For some others is true the opposite, i.e. that only suffering and poor countries can look deeply inside the human heart and consequently reach the deepest aspects of the sociological analysis and literature expression.

If this hypothesis is correct or at least has some consistency – which is not sure because the danger to fall in a kind of cultural determinism is real, so it can be rejected by some very cultural and linguistic orthodoxy – we could look at what did historically happen in the Italian peninsula along the numerous centuries during which the Italian language transformed and unified as well as many dialects.

Indeed, we should not forget that the Italian language was largely accepted and diffused inside the European borders, and also beyond, during the late Middle Ages and the Early Modern. Italian travelers in Asia, from Ramusio to Della Valle, from Balbi to Federici have been fundamental source of information and knowledge of Asian countries, especially regarding the Middle East and India, continuing and refreshing the

tradition of Marco Polo's travels in China. Renaissance studies, expanded through the use of the Italian language, had signed important points into the cultural orientation of the entire Europe. In any case, returning to the centre of our argument, we shouldn't forget that the Italian Renaissance culture has to be interpreted not only through a linguistic and literary perspective, but also through the economical and technological performance, remembering the numerous treaties on agriculture, machines, mines written in Italian. It is also certain that this huge Italian influence on technological culture became less influential into the European context, leaving space to other European cultures, such as French, English, German and Dutch. Theoretically it is possible to detect a kind of linear development in the role played by some countries, e.g. France and England, during the last centuries. That doesn't contradict the fact that Latin continued to be an important lingua franca, fundamental among the scientists of all European countries. It is also sure that the Italian peninsula remained attached to the most advanced research centres, having created, in opposition to the Universities, the first Academy (the Academy of the Lincei) and indicated this new path to other countries.

But also the heritage of Latin, father of modern Italian and universal language of the high culture (used for quotations even in countries which deliberately set themselves as the new leader country – read the Horatius quotation in the Encyclopedie of Diderot and D'Alembert or the inscriptions on the English monuments until the twentieth century) doesn't permit to forget the continuous loss of cultural markets for the Italian language: from the financial pamphlets to the modern Atlas, from the geographical books to the agricultural and technological treatises.

The last but not least issue is the fact that Italy as national and unified country, with a standard and unique language, was not able to overcome numerous dialects and regional literatures. Certainly Florentine idiom could impose itself on other regional traditions, e.g. the Venetian one, certainly not less worthy to play a national role, especially by economic reasons. The history of the Italian language as we know has taken another direction, and we cannot go deeper, on this occasion, in explaining this. What is sure is that there has been a strict connection between the declining place of the Italian peninsula, economically and politically, inside the European context in front of countries, such as France, England, the Low Countries, and also facing a conglomeration of small states, such as the German ones, and the difficulty to let the Italian language play the same role expressed in the previous centuries. Of course that doesn't mean that we cannot have splendid exceptions among writers and essayists (Dario Fo and Umberto Eco are just some examples), without forgetting the fundamental importance of Italian in the music world. But a large acceptance of the Italian language as lingua franca in the business world and the political, economical scenario is certainly questionable.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ СТИЛІСТИКИ ТЕКСТУ

Самохіна В.О., д.ф.н. (м. Харків)

Звернення до комунікативного аспекту мовних явищ неминуче ставить питання, вирішенням яких займається новий напрямок лінгвістики тексту –

функціонально-комунікативна стилістика тексту (далі – ФКСТ), яка вимагає комплексного розгляду проблеми взаємодії комунікативного та стилістичного аспектів функціонування мовних одиниць [див. дет. 1].

Сама постановка цієї проблеми нова і перспективна, тому що інтеграція положень лінгвістики тексту, лінгвостилістики, теорії дискурсу, функціональної стилістики, теорії комунікації дозволяє уточнити основні положення теорії ФКСТ та її поняттєвий апарат, зокрема, об'єкт, предмет, її цілі, завдання і методику, які забезпечують їй лінгвістичний статус як наукової дисципліни та визначають методологічну базу дослідження.

Класифікація текстів з функціонально-комунікативної точки зору створює основу для подальшої конкретизації та уточнення типології текстів, а саме виділення жанрів ФКСТ орієнтується на функціонування мови в різних сферах мовленнєвої діяльності. Саме при такому розумінні мови її комунікативна функція виявляється не потенційною, а реальною.

Відзначимо переваги ФКСТ над іншими, близькими до нього напрямками:

1. вивчення функцій мови та тексту в комунікації;
2. аналіз мовленнєвої діяльності адресанта і адресата за урахуванням мети спілкування, стилю мовлення, жанру, тональності спілкування, стильових рис мовлення;
3. розгляд мовленнєвого жанру як форми комунікації;
4. привертання уваги до лінгвальних аспектів естетичної сфери мовного спілкування та їх інтерпретації;
5. виявлення екстралінгвальних стилеутворюючих факторів (сфери спілкування, форми мислення, мети спілкування, функцій мови, типових ситуацій спілкування тощо);
6. вивчення питань композиції тексту, обумовлених екстралінгвальною основою останнього;
7. зосередження уваги на вивченні функціонально-комунікативної специфіки не тільки художніх текстів, але й фольклорних, текстів масової, офіційно-ділової комунікації тощо.

Гумористичний текст вперше стає об'єктом дослідження в рамках ФКСТ. Впливаючи на адресата, гумористичний текст в тій чи іншій комунікативній ситуації виконує одну або декілька функцій і є дієвим засобом прагматичного впливу.

Основними функціями гумористичного тексту є такі:

- *розважальна*, що полягає в прагненні розсмішити адресата. Сміх, викликаний таким текстом, приносить задоволення адресанту та адресату;
- *фатична, регулятивна*, метою якої є встановлення контакту або його підтримання;
- *перемикальна*, що полягає в переході в процесі комунікації від однієї теми до іншої з метою уникнути конфлікту: сміх – це спосіб розумної розрядки, відпочинку, зняття напруги;
- *атрактивна*, яка слугує засобом залучення уваги до адресанта;
- *мовотворча* – створення цікавих, неповторних мовних шедеврів, що створюють комічний ефект;

- *орнаментально-ілюстративна функція* гумористичного тексту ілюструє і передає думку, висловлену одним з комунікантів;
- *функція детабуїзації*, що надає можливість комунікантам висловлювати свої думки і почуття більш розкуто;
- *маскувальна функція*, що торкається відносин між адресантом і адресатом (те, про що заборонено говорити серйозно, можна сказати жартома. Жарт дозволяє "замаскувати" повідомлення);
- *"терапевтична" функція* – подолання поганого настрою і поліпшення самопочуття.

Вивчення прагматики гумористичного тексту дозволяє розкрити особливості використання стилістичних засобів у різних суспільно-комунікативних умовах, встановити структурно-композиційні схеми організації гумористичного тексту в залежності від конкретних комунікативно-прагматичних настанов.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти.– Дисс. ...д-ра філол. наук: 10.02.04 / В.О. Самохіна. – Київ, 2010. – 519 с.

МІЖТЕКСТОВІ РЕЛЯЦІЇ: ВІДНОШЕННЯ СПІВПРИСУТНОСТІ ТА ДЕРИВАЦІЇ

Свєточєва А.С. (м. Харків)

Інтертекстуальність традиційно пов'язується з активною установкою автора тексту на діалогічність, яка дозволяє йому не обмежуватися лише сферою своєї суб'єктивної, індивідуальної свідомості, а вводити у текст водночас декількох суб'єктів висловлювання, які є носіями різних художніх систем [1].

Інтертекстуальність перетворилася на одне з найважливіших літературно-критичних понять та, опинившись предметом теоретичної рефлексії, стала неодмінним атрибутом будь-якого тексту. Мета інтертекстуальності не в тому, щоб підмінити собою теорію джерел, а в тому, щоб запропонувати новий засіб прочитання та тлумачення текстів. До недавнього часу численні дослідження, присвячені інтертекстуальності, проводилися, в основному, у рідчій літературознавства і філософії.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що існуючи як універсальна текстова категорія та водночас основний принцип сучасної культури постмодернізму, теорія інтертекстуальності при цьому все ще не отримала повного та несуперечного висвітлення у працях лінгвістів.

Новизна роботи полягає в уточненні розмежування інтертекстів стосовно відношень співприсутності (алюзія та цитата) та відношень деривації (пародія і стилізація), що дозволяє провести ґрунтовний аналіз міжтекстових реляцій за запропонованими критеріями.

У типології інтертекстуальності Н. П'єге-Гро виділяє: відношення співприсутності та відношення деривації [2]. До відношень співприсутності відносять: цитату, референцію, плагіат, алюзію. Інтертекстуальні елементи

(зокрема, алюзії і цитати) досконало вивчені на матеріалі англомовного жарту [3, с. 28]. До відношень деривації належать такі інтертексти, як пародія, стилізація. Схематично відношення співприсутності та деривації показано на рис. 1:

Рис. 1 Міжтекстова взаємодія у межах співприсутності та деривації.

Як ми бачимо, різниця між відношеннями співприсутності та деривації полягає в тому, що у першому випадку інтертексти інкорпуються в текст-оригінал, а у другому – текст пародії або стилізація потребують обов'язкової експлікації тексту-оригіналу, який і є об'єктом пародії або стилізації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахтин М. М. Проблема текста в лингвистике, филологии и других гуманитарных науках. Опыт философского анализа / М.М. Бахтин // Эстетика словесного творчества. – М.: Директ-Медиа, 1979. – 340 с. 2. Пьеге-Гро Н. Введение в теорию интертекстуальности: Пер. с фр. / Общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 240 с. 3. Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти: автореф. дис. д-ра філол. наук: 10.02.04 "Германські мови" / В.О. Самохіна. – Харківський нац. ун-т. ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2010. – 36 с.

РЕЧЕВАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ЛИНГВОКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Сердюк В.Н., к.ф.н.; Кобзарь Е.И. (м. Харків)

Язык как социальное явление существует в индивидуальном и коллективном языковом сознании, которое является основным объектом для лингвокультурологии. Культурологическая лингвистика фокусирует внимание на социальном аспекте языковых явлений, на значимых характеристиках коммуникативных ситуаций [1, с. 96].

Носителем языкового сознания является языковая личность, т.е. человек, существующий в языковом пространстве – в общении, в стереотипах поведения, зафиксированных в языке, в значениях языковых единиц и смыслах текстов. Поэтому языковая личность является носителем культуры в языковой среде.

В психологии личность рассматривается как индивид в единстве его социально-биологических характеристик, учитывая определяющую роль его совместной деятельности с другими индивидами и как системное качество индивида, формирующееся в современной деятельности и общении [4, с. 193]. Это системное качество представляет собой отличительную и относительно стабильную модель поведения, мышления, мотивов и эмоций [5, с. 58]. Поэтому под языковой или лингвокультурной личностью понимают «совокупность способностей и характеристик человека, обуславливающих создание им речевых текстов» [6, с. 3].

Языковое сознание как важнейшая единица речевой организации проявляется в речевой деятельности, т.е. в процессах говорения (письма) и понимания [2, с. 25]. Речевая организация и речевая деятельность тесно взаимосвязаны, но, тем не менее, могут быть противопоставлены как сущность и явление.

Речевая организация включает языковую способность как возможность научиться вести речевое общение; коммуникативную потребность, т.е. направленность на коммуникативные условия, на участников общения, языковой коллектив, носителей культуры; коммуникативную компетенцию как умение осуществлять общение для оптимального достижения цели; языковое сознание как активное вербальное «отражение во внутреннем мире внешнего мира» [3, с. 24]; речевое поведение как осознанную и неосознанную систему поступков, раскрывающих характер и образ жизни участника общения.

Перечисленные компоненты речевой организации человека неоднородны. Наиболее конкретным является акт речевого поведения, наиболее абстрактным – языковое сознание человека, включающие чувства, волю, мышление, память в их неразрывном единстве .

Языковая способность и коммуникативная потребность являются предпосылками овладения языком и осуществления общения, коммуникативная компетенция – представляет собой проявление языкового сознания в выборе средств общения. Реализация этих средств в конкретной речевой деятельности выражается в тексте, который обычно произносится или пишется личностью, а не народом. Таким образом, анализ текстов, которые были произнесены или написаны конкретным индивидом позволяет дать объективные и субъективные характеристики лингвокультурной личности.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Карасик В.И. Аспекты языковой личности / В.И. Карасик // Проблемы речевой коммуникации [межвуз. сб. науч. тр. / ред. Кормилицина М.А.] – Саратов : Изд-во Сарат. ун-та, 2003. – 296 с. 2. Щерба Л.В. Языковая ситема и речевая деятельность / Л.В. Щерба. – Л., 1974. 3. Лурия А.Р. Язык и сознание / А.Р. Лурия. – М., 1998. 4. Психология : словарь. – М., 1990. 5. Vanvard P., Hayes N. Psychology: theory and application / P. Vanvard, N. Hayes. – London, 1994. 6. Караулов Ю.Н. Предисловие / Ю.Н. Караулов // Язык и личность. – М., 1990.

РОМАН-ЕПОПЕЯ ЯК ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОГО ЖИТТЯ

Сідлаковська О.Ю. (м. Харків)

Роман-епопея – це твір великого масштабу, в якому приватне життя пов'язане з історією народу. У романі-епопеї зіставлені і протиставлені різні класи суспільства; при зображенні зміни поколінь сім'я набуває соціальний, історичний сенс; в числі інших зображені найкращі мислячі люди свого часу, у свідомості яких осмислені і трагедії, і мрії їхніх сучасників [3, с. 5].

У романі-епопеї образ людини не тільки не стає більш узагальненим, розмитим, в потоці подій, – навпаки, він досягає особливої повноти і конкретності. Великий обсяг роману-епопеї служить вичерпному розкриттю всіх етапів духовного життя героїв, їх взаємин і зв'язків, обумовленості подій їхнього життя. В енциклопедії томів того чи іншого часу проявляється різноманіття історичної епохи. Питання світогляду багатьох різних людей в романі-епопеї займають, природно, таке велике місце, що цей жанр поєднує ознаки історичного і філософського роману. Роман-епопея – це філософія сучасного життя, філософія історії в конкретній оповідній формі. Цей жанр вимагає від письменника особливої повноти і точності знань, глибокого розуміння історії, великої ясності думки.

Роману-епопеї властива багатосюжетність, наявність романів у романі, перетин історії діянь одного персонажа іншими історіями і подіями, які збагачують сенс і звучання образів. Кожен сюжет сприймається у зв'язку з усіма іншими подіями і сюжетами.

Принцип повноти в розкритті образу, в зображенні події не допускає в романі-епопеї миготіння, нагромадження, "розсіяного світла", хоча це і властиво деяким сучасним творам великого масштабу [1, с. 54].

Якщо ми поставимо питання про виникнення роману-епопеї, то ми зможемо зрозуміти і сучасне становище літератури. Перша потреба у виникненні великого роману з'явилася на початку ХХ століття. В "Буденнброках" Т. Манна, в "Трилогії бажання" Драйзера, в форсайтовському циклі Голсуорсі ми бачимо зміну поколінь і історію класів, а також різноманіття діяльності людини в широкій сфері соціальних зв'язків, які протягом довгих років поглинають увагу художників.

В основу роману лягає соціальний метод, який надає йому нового характеру. Письменники зачіпають теми народу, історії, класової боротьби і утворюють нові масштаби зображення приватного життя і духовних шукань людини.

За думки Зіннера, в західній літературі глибоко і жадібно сприймається вплив Толстого, тому що розвиток суспільних відносин, поглиблення соціальних протиріч, криза капіталізму утворюють потребу в постановці великих питань людського життя. На протигагу декадентському мистецтву, передові художники шукають шляхів і засобів для збагачення реалізму. Виникнення роману-епопеї в західній літературі знаходиться на одному зі шляхів до вдосконалення та розвитку реалізму. Цілком зрозуміло, що на Заході роман-епопея то більш, то менш повно сприймає вплив "Війни і миру", творчо засвоюючи відкриття Толстого при створенні ним нового жанру [2, с. 38].

Складна, бурхлива подіями, велика, героїчна епоха породжує серйозність у ставленні до життя, вимагає від кожної людини вирішення багатьох питань, а роман-епопея – крайній прояв реалізму – повинен цю потребу задовольнити.

І насправді, якщо подивитися на самотні, дуже сильні творіння, які сприйняли в тій чи іншій мірі метод і художні принципи "Війни і миру", такі як "Розгром" Золя, узятий по всій перспективі циклу "Ругон-Маккари", "Жан-Крістоф" Ромена Роллана і форсайтовський цикл Голсуорсі ми побачимо, що вони досі привертають особливу увагу літературознавців і читачів.

Можна з упевненістю сказати, що в цих трьох творах автори явно виходять за рамки звичайного роману. Вони ставлять перед собою завдання не просто зобразити приватне життя, не просто критикувати буржуазні звичаї, а зобразити і зрозуміти свій час і свій народ в цілому, зі спробою вирішення найбільш пекучих політичних, соціальних і філософських проблем. Головна мета – широко розкрити історію людської душі ряду персонажів протягом цілого життя, показати зміну поколінь і протиставити різні класи суспільства, як це робив Л. Н. Толстой.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анікін Г.В. Історія англійської літератури / Г.В. Анікін, Н.П. Михальська. – М. : Висш.шк., 1985. – 431 с. 2. Зіннер Е.П. Творчість Л.М. Толстого та англійська реалістична література кінця XIX і початку XX ст. / Е.П. Зіннер. – Иркутск : Кн. дом, 1961. – 200 с. 3. Чичерін А.В. Виникнення роману-епопеї. 2-е вид. / А.В. Чичерін. – М. : Сов.писатель, 1975. – 376 с.

ПАРАМОВЛЕННЄВИЙ АКТ ЯК СКЛАДОВА ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

Солощук Л.В., д.ф.н. (м. Харків)

Розробка невербальних аспектів англійського діалогічного дискурсу, специфікація процесів вербалізації невербальних компонентів комунікації, розроблення положень про їх дискурсивний потенціал, аналіз принципів взаємодії комунікативних компонентів різномірної знакової природи на основі притаманних їм структурно-семантичних та прагматичних властивостей і комунікативних функцій у межах теорії дискурсивної взаємодії різних кодових систем набувають актуальності в процесі дослідження сучасного комунікативного простору з притаманною йому диверсифікацією структури та функцій.

Діалогічні репліки, структура яких є повністю сформованою за допомогою невербальних компонентів комунікації, здатні функціонувати в автономному режимі, тобто вони мають завершене значення без залучення до їхньої структури вербальних компонентів. Таким чином, мовленнєвий акт (МА) у репліці перетворюється на парамовленнєвий (ПМА), здатний виконувати всі функції, зазвичай притаманні мовленнєвим актам, самостійно, без підтримання вербальними компонентами. Ще Дж. Остін відзначав, що "ми можемо супроводжувати вербальне висловлювання жестами (підморгування, указування пальцем, знизування плечима, нахмурювання брів тощо) або церемоніальними невербальними діями. Останні іноді виконують своє призначення без словесного супроводу, бо їхнє значення є цілком очевидним" [1, с. 72]. Міміка та жести інколи відіграють роль репліки в діалозі, замінюючи вербальне висловлювання. Часто

мімічна репліка дає відповідь раніше, ніж словесна; один зі співрозмовників тільки-но хоче заперечити, збирається говорити, а другий, зваживши на його міміку та готовність до репліки, вдовольняється цією мімічною реплікою. Частотними є випадки, коли мімічна або жестикуляційна репліка зовсім не потребують мовленнєвого доповнення [2, с. 26].

Створювати самостійні ПМА в повному обсязі здатні лише кінесичні компоненти. Адже просодичні компоненти реалізуються лише в сукупності з вербальним кодом. Проксемічні компоненти, головним чином, можуть лише модифікувати значення вербального висловлення. ПМА, створені кінесичними компонентами, здатні виступати в діалогічному дискурсі як у ролі репліки-стимулу, так і в ролі репліки-реакції, презентуючи невербально різні типи МА.

Використання ПМА зумовлене їхньою більшою експресивністю, у результаті чого можливим стає не тільки формування та передача певної комунікативної інтенції, але й одночасне вираження ставлення комуніканта до партнера.

ПМА інтенсивно використовують у випадках, коли комуніканти мусять передавати необхідну інформацію один одному в присутності третіх осіб, для яких вона не призначена, і тому її принаймні один із комунікантів не хоче робити надбанням присутніх. Адресат має вибір способу реагування в такому випадку – або підтримання невербальної ініціативи партнера, або використання мовних засобів реагування. Але, як правило, навіть експліцитне розгортання вербальної репліки не є достатнім третій особі для повного розуміння того, про що йдеться у відповіді адресата.

ПМА також використовують у тих випадках, коли вербальну активність гальмують а) фізіологічні причини (комунікант не може говорити, бо в нього є перешкоди для діяльності мовленнєвого апарату); б) комуніканти перебувають на великій відстані або існують інші перешкоди фізичного плану (сторонній шум тощо). Такі умови не дозволяють їм чути один одного, і вони вдаються до використання ПМА. Отже, можливим є створення діалогу, де обидві репліки репрезентовані невербально (так званий “мовчазний діалог”). Це стає можливим завдяки тому, що ПМА часто є конвенційними за своєю природою та мають закріплене конкретне значення в певній ситуації соціальної діяльності, яке не потребує вербального пояснення. ПМА ефективно заміщують МА для вираження та позначення соціально-етикетних норм поведінки, таких, як вітання, прощання, вибачення, подяка тощо.

Таким чином, взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації в діалогічному дискурсі на макрорівні демонструє потенціал невербальних компонентів щодо автономного вираження смислів та функціонування у вигляді ПМА, дослідження яких є перспективним з огляду на можливість залучення різних кодових систем для здійснення ефективного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Остин Дж. Слово как действие / Дж. Остин // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17. – С. 22-129. 2. Якубинский Л.П. О диалогической речи / Л.П. Якубинский // Избранные работы. Язык и его функционирование. – М. : Наука, 1986. – С. 17-58.

СТРУКТУРНЫЕ КОМПОНЕНТЫ ЛИНГВОКОГНИТИВНОГО И ЛИНГВОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТА

Сторчак О.Г. (м. Харків)

В когнитивной лингвистике и лингвокультурологии концепт рассматривается как система, т. е. совокупность взаимосвязанных компонентов, образующих более сложное единство. Конфигурация компонентов и устойчивые внутренние отношения внутри системы представляет её структуру, основой которой, как полагает О.С. Мельничук, являются материальные и идеальные (при отражении в сознании) компоненты объекта. Структура концепта, по мнению З.Д. Поповой и И.А. Стернина, включает базовые структурные компоненты разной природы и описывается как перечисление когнитивных признаков, принадлежащих этим структурным компонентам концепта.

Анализ отечественной и зарубежной литературы по структуре концептов показывает, что в них присутствуют перцептивный, моторный, эмоциональный, логический, понятийный, образный, ассоциативный, смысловой, ценностный, оценочный, интерпретационный, символичный, лексический, грамматический и этимологический компоненты:

1) перцептивный: предметно-перцептивный след чувственного представления в памяти; ингерентная неметафорическая основа концепта;

2) моторный: физический, телесный опыт человека; действие (предметное или квазипредметное);

3) эмоциональный: эмоциональный опыт (эмоциональные знания);

4) логический: логические функции сознания; базовая логика; структурные элементы и знание о ненаблюдаемых объектах;

5) понятийный: содержание словарной дефиниции ключевого слова концепта; значение знака (слова или словосочетания); признаковая и дефиниционная структура; дефиниционный минимум когнитивных признаков; стереотипные и прототипические структуры; основной актуальный и дополнительные «пассивные» концептуальные признаки;

6) образный: метафорические образы; когнитивная метафора; модус фиктивности (метафорический); набор концептуальных тропов, которые семантически оформляют предметно-чувственный слой концепта; метафорические переносы с прототипами или без них; картинно-образный модус; невербальный предметный или квазипредметный образ; перцептивные образы; чувственный образ как составляющая базового когнитивного слоя; образы как психологическая основа знака;

7) ассоциативный: ассоциативные характеристики имени концепта;

8) смысловой: смысловые атрибуты, выявленные в результате ассоциативного осмысления базовых концептуальных схем и тропов;

9) ценностный: ценностное измерение;

10) оценочный: оценочная составляющая в денотате языковой единицы; общая, эстетическая, эмоциональная, интеллектуальная, нравственная, нормативная и другие оценки;

11) интерпретационный: энциклопедическая, утилитарная, регулятивная, социально-культурная, паремиологическая (историческая) зоны;

- 12) символный: символ как общекультурный компонент словесного знака; внутренние формы языковых единиц;
- 13) лексический: место имени концепта в лексической системе языка;
- 14) грамматической: место имени концепта в грамматической системе языка;
- 15) этимологический: этимологические характеристики имени концепта.

В каждом слое/ сегменте концепта присутствуют когнитивные признаки, которые упорядочиваются по входящими в их состав когнитивным классификаторам (форма, вес, цвет, размер, материал, функция и под.). Плюрализм исследовательских подходов не позволяет выделить изолированную структуру концепта, но предоставляет возможность определить потенциал исследуемого концепта и разработать методику его изучения.

КОНТЕКСТУАЛЬНІ СИНОНІМИ ЯК СЕМАНТИЧНИЙ ФАКТОР ЗВ'ЯЗНОСТІ ДИСКУРСУ

Суддя А.М. (м. Харків)

При зверненні до лінгвістичної сторони дискурсу постає ряд питань, пов'язаних з його лінгвістичним аналізом, а саме: проблеми мовних засобів вираження дискурсу та типології знань і видів інформації, яка вилучається з тексту. Мовні форми вираження дискурсу дають змогу інтерпретувати те, що ними виражено на семантичному, прагматичному та інтеракційному рівнях. Проте для такої інтерпретації дискурсу необхідні не лише знання про мову, але й знання про світ та ситуацію спілкування [2, с. 530].

Оскільки результатом дискурсу є текст, то для його дослідження актуальною є розробка основ розуміння й інтерпретації тексту, змісту, смислових категорій та імпліцитного плану тексту, співвідношення тексту з контекстом та деяких інших (що пов'язується із семантичним напрямом лінгвістики тексту [4]).

Найважливішою текстовою категорією вважається зв'язність. При цьому розрізняють формальну та смислову зв'язність, або когезію та когерентність.

В рамках дослідження контекстуальної синонімії більший інтерес представляє, вважаємо, саме смислова зв'язність. Під когерентністю слід розуміти змістовий, семантичний різновид зв'язності, показниками якого є семантичне узгодження лексичних одиниць, тематично однорідні ряди слів, повтори, синоніми, антоніми, пароніми, гіпероніми, гіпоніми, партоніми, семантико-стилістичні фігури тощо [4, с. 230].

Реалізація зв'язності відбувається в умовах мовленнєвого лінгвістичного та екстралінгвістичного контекстів і відображається у повторі смислів у контактному та дистантно розташованих фрагментах тексту, що виражається в експліцитній або імпліцитній формі [3, с. 163].

Говорячи про локальність/глобальність елементів тексту, неможливо чітко розділити ці явища, оскільки мовленнєвим відрізком часто може вважатися не тільки певний текст, але й раніше сприйняті тексти. Весь тезаурус читача, його набутий мовленнєвий досвід дозволяє осмислити та адекватно декодувати безпосередньо лінгвістичний контекст [1, с. 190]. Глибина змісту твору розкривається лише самим контекстом.

Синонімія має характер еквівалентності й передбачає вибір одного з двох або більше елементів, тому контактна або дистантна поява синонімів у тексті сигналізує про багатомірність описуваного явища та/або певне авторське відношення до нього. Контекстуальна синонімія має більш складний характер, оскільки передбачає семантичне зближення одиниць, які не є еквівалентними у мові (які, проте, еквівалентні у свідомості автора). Отже, вивчення зв'язків контекстуальних синонімів між собою та з іншими елементами тексту роблять інтерпретацію тексту більш повною.

Контекстуальні синоніми – як один «із засобів внутрішньо-текстового розвитку на основі повтору семантичних елементів» [3, с. 164] належать до засобів висунення, тобто способів формальної організації тексту, які фокусують увагу читача на певних елементах повідомлення та підсилюють семантично релевантні відношення між елементами одного або різних рівнів [1, с. 51], і, тим самим є «точками доступу» до парадигматичних зв'язків у тексті, до смислів, які важливі з точки зору автора. З іншого боку, синоніми утворюють у тексті повтор, забезпечуючи не тільки прирощення смислів, але і пов'язуючи текст у єдине ціле.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов / И.В. Арнольд. – 5-е изд., испр. и доп. – М. : Флинта; Наука, 2002. – 384 с.
2. Кубрякова Е.С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е.С. Кубрякова // Рос. академия наук. Ин-т языкознания. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с. – (Язык. Семиотика. Культура).
3. Макаренченко Е.А. Роль контекстуальных синонимов в обеспечении связности текста [на примере немецкого языка] / Е.А. Макаренченко // Вестник СамГУ, 2006. – №10/2 (50). – С. 162-169.
4. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 844 с.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НОВЕЛИ ЯК ЖАНРУ І ТИПУ ТЕКСТУ

Сухова А.В. (м. Харків)

Новела – це термін, який позначає одну з форм оповідальної художньої творчості. Вперше таке значення слово «новела» отримало в Італії, де вже в XIII столітті існували невеликі оповідання з повсякденного життя [4]. Жанр новели викликає великий інтерес у дослідників з ряду причин. Е.М. Мелетинський виокремлює три, на його погляд, найважливіші причини: перша пов'язана з широким розповсюдженням новели синхронічно в різних країнах і діахронічно – протягом тривалого історичного часу на різних етапах літературного процесу; другою причиною є невеликий формат жанру, який робить новелістичну літературу досить доступною для огляду і дає можливість представити в мініатюрі на її матеріалі розвиток оповідальних жанрів у масштабі всесвітньої літератури; ще одним важливим моментом є можливість виявлення достатньо чітких критеріїв опису оповідальних жанрів, через сюжетну сконцентрованість, композиційну строгість і високу структурованість новели [3, с. 3-4].

Поняття «новела» – загальне визначення невеликого прозового твору, в якому через зображення якогось одного конфлікту як події, що об'єктивно відбувається, розкрита сутність якоїсь однієї сторони суспільних відносин. Стислість новели не повинна розглядатися ізольовано, вона невіддільна від таких її особливостей, як щільний зв'язок всіх складових частин новели з її органічним ядром. В новелі розвиток подій викладається динамічно, і події сприймаються як такі, що відбуваються на одній сцені. Таким ядром, що відображається в усіх компонентах новели, може бути не тільки подія, але й своєрідна психологічна колізія, тісно пов'язана з дією, своєрідний характер або риса характеру. В новелі в нерозгорнутій формі містяться можливості різностороннього опису суспільних відносин, створення картини суспільного цілого. В зображенні персонажів новели виразно представлена лише якась одна сторона їхньої соціальної поведінки. Сюжет новели як зображення однієї центральної події відносно простий [4].

Новелі властиві лаконізм, яскравість і влучність художніх засобів. Серед різновидів епічного жанру новела вирізняється строгою й усталеною конструкцією. До композиційних канонів новели належать: наявність строгої і згорненої композиції з яскраво вираженим композиційним осередком (переломний момент у сюжеті, кульмінація, контраст та паралелізм сюжетних мотивів), перевага сюжетної однолінійності, зведення до мінімуму кількості персонажів. Персонажами новели є особистості, як правило, цілком сформовані, що потрапили у незвичайні життєві обставини [1].

Новела як жанр, визнаний письменниками та читачами, увійшла в англійську літературу приблизно в другій половині ХІХ століття. В цей період в Англії виникли сприятливі умови для раптового розквіту новели – цього короткого динамічного жанру, більш придатного для експериментування, ніж роман. Зростала кількість новел в літературних журналах. З'явилися критичні статті, присвячені проблемам новелістики. Серед англійських письменників, які в різні часи створювали твори в жанрі новели, такі автори, як Джером К. Джером, Джон Голсуорсі, Сомерсет Моєм, Ділан Томас, Джон Соммерфілд, Доріс Лессінг, Джеймс Олдрідж та інші [2]. В доповіді розглядаються такі стильові риси англійської новели як типу тексту: відносна стислість, лаконізм, сюжетна однолінійність, антитезисність, композиційно-стилістична структурованість, динамічність, експресивність та інші.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гром'як Р.Т. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 510 с. 2. Ковалев Ю.И. Заметки об английской новелле / Ю.И. Ковалев. – М., 1997. 3. Мелетинский Е.М. Историческая поэтика новеллы / Е.М. Мелетинский. – М., 1990. 4. Юнович М. Новелла / М. Юнович // Литературная энциклопедия: в 11 т.– М., 1929-1939. – Т. 8. – М.: ОГИЗ РСФСР, гос. словарно-энцикл. изд-во «Сов. Энцикл.», 1934. – 114-129 с.

КОНВЕРСАЦІЙНІ СТЕРЕОТИПИ ВСТУПУ В КОНТАКТ

Суховірська О.В. (м. Харків)

Серед англомовних засобів реалізації дискурсивних стратегій фатичної комунікації більшість складають т.зв. конверсаційні стереотипні висловлення, до яких відносимо вітання, формули мовленнєвого етикету, мовленнєві кліше тощо. Ця категорія маркерів співвідноситься з поняттям ритуалу, якому Е. Гоффман дає таке визначення: це формальний і умовний акт, за допомогою якого індивід виражає свою повагу щодо певного об'єкта абсолютної цінності, до самого об'єкта або до його представника [2, с. 73].

В. Траверсо диференціює зміст термінів "ритуальний" і "рутинний", використовуючи перший на позначення способу поведінки в широкому сенсі, а відноситься другий – до особистісно зумовленої реалізації того або іншого ритуалу [3, с. 40]. Отже, сам акт вітання на початку комунікативної взаємодії є ритуальною поведінкою, а такі стереотипи, як *Hi, Hello, What a big surprise* тощо – реалізацією ритуалу вітання носіями сучасної англійської мови, тобто "конверсаційними стереотипами".

Згідно В. Траверсо, міжособистісні ритуали – це акти, що індивід здійснює з метою продемонструвати свою повагу іншому, визнати його як співрозмовника, показати, що він сам гідний уваги і поваги. Ритуал дозволяє підтримувати і відтворювати необхідну рівновагу, що постійно знаходиться під загрозою. Насамперед, це загроза території і "суспільному обличчю" співрозмовника. З метою збереження обличчя англомовні комуніканти використовують два типи стратегій: позитивної ввічливості та негативної ввічливості [1]. Суть першої стратегії полягає у виникненні "актів лестоців" ("actes flaneurs"), а другої – в тому, щоб уникати загрози суспільному обличчю або рятуватися від неминучих наслідків цих загроз.

Мовленнєві стереотипи часто використовуються у різних роду побутових ситуаціях, являючи собою "готові формули", призначені для тієї або іншої ситуації (вітання, представлення, побажання тощо). Основним завданням комунікантів на стадії встановлення контакту є привернення уваги співрозмовника. Для цієї фази характерне вживання стереотипних елементів (як мовленнєвих, так і немовленнєвих), що сприяють встановленню зв'язку і випереджають когнітивно-інформативну мову. У ситуації офіційного спілкування для англійської мови типовим є використання таких формул увічливості, як зачин діалогу, наприклад: *I'd like to say something; Sorry to bother you; Sorry to interrupt you* тощо.

У групі "вітання" можна виділити два підкласи: вітання-знайомство (представлення) і вітання-освідомлення про стан справ/здоров'я. Для офіційного знайомства-представлення характерна вказівка на ім'я або посаду, наприклад: *"It's nice to see you again, Dr. Cullen."* *"Please, call me Carlisle."* (S. Meyer, с. 209). За допомогою маркеру *Dr. Cullen*, що вказує на титул адресата, мовець сигналізує про те, що це офіційне знайомство, яке, однак, повільно переходить в неофіційне, на що вказує репліка: *Please, call me Carlisle*.

Ритуальною темою, пов'язаною з вітанням, в англійській мові – поряд з погодою – є тема здоров'я, що пояснює поширеність питання-освідомлення про стан справ. До контактовстановлюючих реплік-освідомлень про стан справ

відносять такі: *How are you?*, *How are you getting on?*, *How are things with you?* тощо. Розглянемо приклад: “*How are you? I don't think you've met my wife, Narcissa? Or our son, Draco?*” (J.K. Rowling, с. 65). Репліка *How are you?* тут ілюструє знайомство в неофіційній обстановці, але цей маркер також доволі часто використовується у офіційному контексті.

Таким чином, у сучасній англійській мові у ситуації вступу в контакт, звертання реалізують свою первинну функцію – контактовстановлення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Brown P. Politeness: Some Universals in Language Usage / P. Brown, S. Levinson. – Cambridge: CUP, 1987. – 345 p. 2. Goffman E. Interaction Ritual / E. Goffman. – N. Y. : Anchor Books, 1967. – 270 p. 3. Traverso V. Rituels et routines/ V. Traverso // La conversation familiere. – P. : Presse universitaire de France, 1996. – P. 39-43.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З КІНЕСИЧНО-СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

Устименко С.Є. (м. Харків)

Фразеологія як мовне явище привертає увагу мовознавців світу з середини XIX століття. Фразеологічні одиниці є яскравими репрезентантами національно-мовної картини світу, що творяться способом вторинної номінації. Фразеологія внутрішньо пов'язана з лексикологією, синтаксисом і словотворенням, оскільки структура фразеологізмів збігається зі структурою поєднання слів або речень, а значення – зі значенням лексичного типу [3]. Фразеологічні одиниці англійської мови з кінесично-соматичним компонентом (КСФО) представляють собою найважливіший пласт фразеологічних одиниць, які засновані на мовній метафоризації універсальних уявлень про рухи людського тіла, володіють підвищеною продуктивністю у сфері фразеутворення та здатні створювати складну систему переносних значень.

Соматична фразеологія є чисельною і давньою за часом, тому що ґрунтується на загальнолюдських образах і асоціаціях. Назви частин людського тіла є носіями значимих для культур сенсів, виступаючи в ролі знаків «мови» культури і утворюючи її соматичний код [1, с. 15]. Одним з аспектів, пов'язаних з соматичними дослідженнями, є кінесична поведінка. До знакових форм кінесичної поведінки відносяться власне жести, вирази обличчя (міміка), пози, рухи тіла і манери.

До фразеологічних багатств мови часто звертаються як до невичерпного джерела мовної експресії, тому що широка сфера людських відносин, емоцій, оцінок, характеристик виявляється охопленою великою кількістю фразеологічних одиниць (приблизно 80%) [2].

У результаті систематизації корпусу КСФО, відібраних методом суцільної вибірки із лексикографічних джерел, було складено їх класифікацію, що базується на семантичній спільності загального значення КСФО. У дослідженні було проаналізовано КСФО, у складі яких були задіяні наступні компоненти-

соматизми: *head, finger, hand, foot, nose, leg, ear, eye, neck, knee, thumb, shoulder, arm* та *toe*, та було визначено 3 фразеосемантичні групи, які репрезентують спектр міжособистісних стосунків у публіцистичному жанрі: 1. колективна, спільна праця. 2. допомога. 3. обман.

Рефлексія над власним тілом, його будовою складається в систему образів та уявлень, що служить джерелом концептуалізації внутрішнього світу людини за образом та зовнішньою подібністю. Анатомічна лексика відіграє важливу роль у моделюванні соматичного фрагмента мовної картини світу і пов'язана з типовими для багатьох мов переносами значень. Тіло та його структура служать не тільки точкою відліку, а й універсальним зразком для побудови системи понять як у мові, так і в культурі багатьох етносів, взаємодіючи з такими ключовими категоріями, як простір, час, природа, соціум та ін.

Результати нашого дослідження дають можливість твердити, що деривативна база низки КСФО англійської мови бере свій початок від кінесичних засобів невербальної комунікації, які є досить продуктивним засобом їх творення.

Одержані результати є перспективними для подальшого дослідження фразеологічної семантики в аспекті теорії номінації, пов'язаною з полісемією фразеологічних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гудков Д.Б. «Кровь» в соматическом коде культуры (по данным русской фразеологии) / Д.Б. Гудков // Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей / Отв. ред. В.В. Красных, А.И. Изотов. – М. : МАКС Пресс, 2003. – Вып. 23. – С. 15-28.
2. Моисеева С.А. О когнитивной природе метафоры во фразеологическом пространстве (на материале французского языка) / С.А. Моисеева // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія Філологія. – 2009. – № 866. – С. 6-14.
3. Schippan T. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache / T. Schippan. – Tübingen: Niemeyer, 1992. – 241 p.

ФОЛЬКЛОРНА ТРАДИЦІЯ – БАЗОВА РИСА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ ТЕКСТІВ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ

Холмогорцева І.С. (м. Харків)

Як відомо, фольклорний текст – це більш менш стійка комбінація елементів традиції, що здійснюється при кожному акті виконання. Кожного разу, коли цей текст звучить, він наповнюється новими смислами, емоціями, а пристосовуючись до місця і часу виконання, фольклорний текст насичується новими реаліями та лексикою. Такий текст накопичує у собі неповторне, унікальне відображення подій, вірувань, звичаїв та навичків певної групи людей. Отже відправною точкою у дослідженні цього типу тексту є традиція, що характеризується синкретичністю, імпровізацією, варіативністю і колективним авторством. Синкретизм характеризується перш за все, як явище включення усного тексту у побут, але начас цим не обмежується. Фольклорні твори можуть поєднувати у собі всі види багатofункціональності світогляду, бути початком історичної пам'яті, виразом релігійної і правової думки, включати в себе кодекс правил поведінки, містити природні спостереження, прикмети, тощо [1]. Інакше кажучи, на сьогоднішній

день синкретизм фольклорного тексту проявляється у синтезі людських знань про соціум, що дозволяє йому бути включеним в інші типи тексту, змінюючи його тональність, але не тематику.

Варіативність визнається дослідниками як форма існування фольклорного тексту, що обмежується традицією. До питання варіативності можна підійти з двох точок зору. По-перше, варіації тексту розглядаються з точки зору вірності гіпотетичному “вихідному тексту” першого виконавця, який у ході історії поступово видозмінювався і руйнувався. Всі зміни у тексті, що виконується, є відходом від претексту [3]. По-друге, фольклорний текст є накопиченням всього нового, і таким чином, різноманіття варіантів не буде зводитись до одного джерела, а представляти собою наслідування однієї множинності текстів іншою. Такий погляд на варіативність дозволяє нам розглядати фольклорний текст в аспекті як теорії, так і категорії інтертекстуальності.

Імпровізація – це створення нового варіанту фольклорного тексту у процесі виконання, але як і варіативність, цей критерій обмежується традицією, а саме, законами жанру. Імпровізації несе у собі творчий імпульс учасників фольклорного акту, вона обумовлює новизну і динаміку розвитку фольклорного процесу. Завдяки цьому критерію виконавець, він же автор нового варіанту, не знеособлює себе, а забезпечує “як індивідуальне самовизначення особистості, так і культурний рух всього колективу” [2, с. 19]. Процес імпровізації пов’язаний перш за все із виконавцем, адже саме він обирає текст, що найбільше підходить до ситуації, видозмінює його, орієнтуючись на слухача, його соціальний статус, на його підготовленість сприймати і інтерпретувати текст. Одночасно слухач впливає своєю реакцією на подальший розвиток лінії виконання. В цьому процесі не буває пасивних учасників, а сам творчий акт втілюється у колективному самовизначенню особистості. Це є новим поглядом на питання колективного авторства. Таким чином, представляючи традиційну експресивну культуру в соціальному та історичному контексті новій аудиторії, виконавці створюють і вдосконалюють ті методи, що найбільш придатні до ситуації. За такої інтерпретації фольклорний текст отримує більш широку аудиторію, тобто, слухач сприймає та інтерпретує традицію як частину сучасного світу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аникин В. П. Фольклор как часть древнерусской культуры (некоторые первоочередные задачи изучения) [Электронный ресурс] / В.П. Аникин // Древняя Русь. – 2000. – № 1. – Режим доступа: nature.web.ru/db/msg/html?mid=1187847.
2. Мальцев Г. И. Традиционные формулы русской народной необрядовой лирики / Г.И. Мальцев. – Л. : Наука, 1989. – 168 с.
3. Неклюдов С. Ю. Литература как традиция / С.Ю.Неклюдов // Россия, Русистика, Россияведение. Кн. 1. Язык. История. Культура. – М. : РГГУ, 2010. – С. 312 – 359.

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСЕМИ *HUMOR* В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Чорновол-Ткаченко О.О., к.ф.н., Пешкова О.Г. (м. Харків)

*With the fearful strain that is on me
night and day, if I did not laugh I should die.*

Abraham Lincoln

Дискурс у широкому сенсі є складною єдністю мовної практики і екстралінгвістичних факторів, необхідних для розуміння тексту, тобто дає уявлення про учасників комунікації, їхні цілі, умови вироблення та сприйняття повідомлення. Розуміння політичного дискурсу має на увазі знання фону, очікувань автора і аудиторії, прихованих мотивів, сюжетних схем, логічних переходів, що є панівними в конкретну епоху.

В межах даного дослідження пропонуємо інтерпретувати політичний дискурс як виступи, прес-конференції, дебати, інтерв'ю з політиками та фігурами, що відіграють значну роль в політиці певної держави. Таке інтерпретування політичного дискурсу є вузьким, оскільки не бере до уваги статті на політичну тематику, книги, написані про політику та політиків а також книги, написані безпосередньо самими політиками. Але саме таке вузьке інтерпретування дозволяє уникнути випадків змішання політичного дискурсу з іншими видами дискурсу (публіцистичним чи художнім).

Комічне як мовленнєво-розумова категорія, що виступає в ролі «перемикача» з серйозної картини світу на сміхову, є невід'ємною частиною комунікативної стратегії, якої дотримуються політики для підтримки власного іміджу у боротьбі за владу. Незаперечним вважаємо той факт, що гумор став загально поширеною частиною політичного процесу англomовних країн. Гіпотетично можна припустити, що сама сутність гумору, а саме, активація через нього мовленнєвої моделі поведінки, згідно з якою жартівник сигналізує про свою перевагу над об'єктом жарту, не могла не привернути увагу учасників політичної боротьби. З цього витікає розуміння гумору у політиці як особливого різновиду вербального гумору, мовленнєвого акту мовця, який несе в собі навмисний ефект викликання задоволення та радості у слухача з метою здійснення зміни у його (слухача) ставленні або переконанні.

Питання про те, яким саме чином вербальний гумор використовується політичною елітою англomовних країн для нас є важливим та таким, що ще чекає на вивчення. На даному етапі ми фокусуємо свою увагу на використанні саме лексеми *humor* як базової мовної реалізації концептуального поля комічного. Матеріалом даного дослідження слугували випадки вживання слова *humor* в текстах виступів, дебатів, прес-конференцій та інтерв'ю політиків Великої Британії, США, Австралії та Канади.

З аналізу корпусу проаналізованих прикладів можемо зробити висновок про те, що політиками слово *humour* та вираз *sense of humour* вживаються у позитивному значенні здатності чи риси, що заслуговує на повагу та допомагає тим, хто її має, у складних професійних та життєвих ситуаціях.

Згідно до психологічних та соціологічних даних, поняття «гумор» та «почуття гумору» в політичному дискурсі взагалі вважаються позитивним, а почуття гумору розцінюється як якість, необхідна і для політика, і для пересічного громадянина.

Аналіз прикладів вживання слова *humo(u)r* в сучасному англomовному політичному дискурсі підтвердив, що поняття *humo(u)r* носить позитивний характер, а почуття гумору розцінюється як якість, необхідна і для політика, і для пересічного громадянина (члена електорату). При цьому вважається, що для політика погано бути чи виглядати, чи навіть здаватися смішним. В той же час різні синоніми слова *humo(u)r* можуть використовуватися для встановлення контакту з аудиторією або дистанціювання від певної ситуації або від опонентів в розмові з ними (але не від аудиторії).

КОММУНИКАТИВНОЕ ЛИДЕРСТВО В ДЕЛОВОМ ДИАЛОГИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

Чрдилели Т.В., к.ф.н. (м. Кременчуг)

Статусно-ролевой аспект является одним из основных параметров в анализе делового диалогического дискурса. В деловом дискурсе речевое поведение любого индивида определяется не только набором личностных качеств и особенностями конкретной ситуации, но и особенностями той социальной среды, в рамках которой реализуется его деятельность и тем положением, которое он занимает в социальной иерархии некоторого общества.

Как отмечает Е. Шейгал, связь феномена коммуникативного лидерства с высоким статусом в социальной иерархии (социальным лидерством, властью) уходит корнями в генезис языка. Слово первоначально было командой для других (первые протовысказывания, предположительно, были императивами).

Более высокий социально-административный статус коммуниканта имеет тенденцию вызывать повышение и его коммуникативного статуса. В рамках иерархической коммуникации коммуникант с высоким статусом использует свои статусные преимущества для доминирования в дискурсе. Его речевая стратегия акционально ориентирована на побуждение адресата к действию без права свободы на альтернативное поведение. У доминирующего коммуниканта нет необходимости вести борьбу за повышение своего и так высокого коммуникативного статуса, а у подчиненного – нет такой возможности, в силу существующих норм и конвенций поведения в институциональной сфере.

Однако, используя подход, предложенный Д. Таннен, мы рассматриваем различия в речевом репертуаре говорящего в зависимости не только от дихотомии «иерархия::равенство» (социальный статус), но и от оппозиции «дистантность::близость» (степень знакомства).

В дискурсе с иллокутивной силой принуждения специализированные/прямые способы выражения побуждения, а именно высказывания в форме императива, имеют самый высокий потенциал побуждения. Императивы всегда выполняют дискурсивную функцию приказа или команды/распоряжения, то есть они акциональны и не допускают свободы выбора действий для адресата, в отличие от акта просьбы. При этом категоричность в деловом общении никогда не

воспринимается как грубость в отличие от ситуации неформального, дружеского общения равных коммуникантов, где императивность, выраженная прямым способом, используется как эффективное средство борьбы за повышение коммуникативного статуса, и поэтому может привести к конфликту. В деловом прескриптивном дискурсе именно вследствие своей категоричности, прямолинейности, однозначности прямые речевые директивные акты в форме инъюнктивов способствуют оптимальному достижению как коммуникативной, так и глобальной цели.

Акты выбора и организации языковых средств детерминированы, прежде всего, содержанием коммуникативного намерения, реализующегося в определенном социальном контексте, однако психологические свойства личности, ее внутренняя структура также отражаются в способе выбора речевых тактик. Жесткая авторитарность стремится к организации дискурса с ингерентной категоричностью, даже в ситуациях, когда отношения между коммуникантами по горизонтали являются довольно близкими. Коммуниканты демократичного, либерального склада, реализуя свои коммуникативные стратегии, чаще стремятся уменьшить категоричность за счет использования косвенных речевых актов.

Рациональность речевого поведения в деловом общении допускает употребление иронии. Ирония в составе дискурсивной процедуры используется лишь в речи вышестоящего коммуниканта. Этот тактический ход направлен на поддержание своего коммуникативного статуса. В деловом диалогическом дискурсе, где четко обозначено коммуникативное лидерство, отсутствует борьба за повышение коммуникативного статуса, но при этом субъект общения всеми своими речевыми действиями его интенсифицирует. Это проявляется как в выборе речеактового репертуара, так и в организации всего дискурса.

МЕТАДИСКУРСИВНОСТЬ КАК КАТЕГОРИЯ ДИСКУРСА

Шевченко И.С., д.ф. н. (г. Харьков)

Одна из актуальных проблем современной лингвистики – трактование дискурса и его категорий – еще не получила единого понимания в науке. В соответствии с когнитивно-коммуникативной (когнитивно-прагматической) парадигмой лингвистики мы трактуем дискурс как интегральный феномен, как мыслекоммуникативную деятельность, представляющую как совокупность процесса и результата и включающую как экстралингвистический, так и собственно лингвистический аспект.

Среди множества современных толкований выделяются два направления: противопоставление текста и дискурса либо их комплексная трактовка. В первом случае текст и дискурс понимаются как онтологически противопоставленные сущности: если некая сущность есть текст, она не есть дискурс и наоборот. Во втором случае текст и дискурс – объекты исследования, различающиеся вектором анализа (по Н.Д. Арутюновой, дискурсе – текст, погруженный в жизнь). При этом знаковая, языковая форма присуща тексту – продукту дискурса (вектор анализа – от слова к смыслу), а сам дискурс – это процесс порождения и функционирования текстов (вектор анализа – от экстралингвистических характеристик ситуации – к

смыслу высказываний/текстов как эмпирической базы анализа): политический, рекламный дискурс и т.п.

Внутри дискурсивных исследований также наметилось размежевание «лингвистического» и «нелингвистического» (идушего от М.Фуко) понимания дискурса, сопровождающееся попытками закрепить разные ударения в слове «дискурс» за отдельными подходами. Искусственность такого размежевания с нашей точки зрения, – в самой природе дискурса, которому внутренне присущи социально-культурные, психологические и т.п. экстралингвистические параметры (ср: В.Е.Чернявская определяет дискурс как языковой коррелят общественной практики, человеческого познания и коммуникации [1, с. 176]).

В системе категорий дискурса мы различаем когнитивные, коммуникативные, метадискурсивные категории, гиперкатегорию интердискурсивность, где две первые дают представление о содержательном плане дискурса, а метадискурсивные категории обеспечивают развитие дискурса как процесса и служат средством его структурирования. К метадискурсивным категориям мы относим средства оформления дискурса как процесса – его коммуникативные стратегии и тактики, реализующие принципы кооперации, вежливости и т.д.; жанрово-стилистические особенности дискурса; фатическую метакоммуникацию (регулирование речевого взаимодействия в ситуациях установления, продолжения, размыкания речевого контакта) и операциональную (осуществляемую on-line) категорию мена коммуникативных ролей. Тем самым дискурсивные и метадискурсивные категории находятся в дополнительных отношениях и связаны по принципу содержание :: выражение, диктум :: модус и под. Исходя трактовки «мета» как сопровождающего явления и метадискурсивности как управления интеракцией, мена ролей понимается как внутренняя организация дискурса, важнейший фактор его динамической организации, обеспечение процесса речевого обмена в диалогическом дискурсе.

Таким образом, дискурсу как когнитивно-коммуникативному процессу образования текста(ов) присущи метадискурсивные категории, среди которых мена коммуникативных ролей в наибольшей степени демонстрирует операциональные свойства обеспечения развертывания и структурирования диалогического дискурса. Дальнейшее изучение категорий дискурса перспективно продолжить в плане выявления общего и отличного в системах дискурсивных и метадискурсивных категорий.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Чернявская В.Е. Коммуникация в науке: нормативное и девиантное. Лингвистический и социокультурный анализ. — М.: Либроком, 2011. – 240 с.

МЕТАФОРИЧНІСТЬ ЕТИМОЛОГІЧНОГО ОБРАЗУ КОНЦЕПТУ «TRUTH»

Шепель Ю.О., д.ф.н. (м. Дніпродзержинськ)

У мовознавстві існує декілька гіпотез про первообрази концепту «truth». Концепт «truth» належить за даними найдавніших пам'яток до сфери релігії та права. Дослідження, проведені на основі давньогерманських мов, свідчать про

нерозривний зв'язок семантичних мотивувань істини з юридичною сферою. У міфопоетичних традиціях право розуміється більш широко, ніж сучасна категорія: воно включає уявлення як про закон, так і про мораль. Право і мораль набували значення універсальних регуляторів соціальних відносин, причому в більшості випадків вони збігалися, оскільки правові норми спиралися не тільки на систему покарань, але й представляли собою імперативи, які мають також і моральний, і релігійний зміст.

Т.В. Топорова, поставивши завдання встановлення принципів номінації основних понять древньогерманської моделі світу, їх семантичних вмотивувань, пояснює факт зв'язку істини з юридичною сферою.

Слова зі значенням «істина» можуть співвідноситися зі словами, що мають значення «дерево», у зв'язку з тим, що символом істини виступає Світове Дерево.

Дані кельтських мов свідчать про духовні компоненти концепту – ірл. «Dui» «друїд», галльський. «Druides» (* dru - uid). Саме життя та вчення друїдів були тісно пов'язані з лісом, вони вірили в потаємне життя дерев, обожнювали омелу (дерево, що росте на гілках інших дерев і не має коріння в землі) і випробовували кандидатів у свою касту самотою в лісі. З огляду на дані кельтської та німецької міфології про виняткову роль Світового Дерева в просторовому членуванні світу можна з великою часткою впевненості припустити, що прототипом концепту «truth» є космологічний образ дерева, що з'єднував земний світ з богами.

Ю.С. Степанов називає поняття «істина» універсальним і єдиним для всіх індоєвропейських народів, що виникає на різних шляхах, але всі вони ведуть до тієї самої, заздалегідь визначеної, мети. У будь-якому випадку розвиток його опосередковано проміжною ланкою – концептом «соціальне встановлення, соціальне правило, закон». Проміжною ланкою може бути ритуал, судова формула або сім'я, рід (закон і порядок – це те, що панує в межах сім'ї, колективі «своїх»).

Ознака «дерево» відзначається в структурі концепту truth, що актуалізується в атрибутивному поєднанні stem truth: *Stem truth against the base-souled villain with a blow*. Dickens ('stem' – 'стовбур' – рід ').

Спочатку в концепті істини поєднувалося два розуміння «істини»: як закону, покладеного ззовні, у формі розпоряджень, правил, ритуалу, і як зразка поведінки, норми, що виходить від людини. Носієм істини, таким чином, був встановлений порядок, закон, даний Богом, або ж зразковий чоловік. У російській та українських мовах ці дві гілки (ланки) представлені двома різними концептами – «правда» й «істина». Внутрішня форма, або концептуальний витік істини формувався в архаїчній міфологічній моделі світу недискурсивного, нерозчленованого типу, сліди якої, очевидно, виявляються у побутовій моделі світу сучасної людини – у сфері релігії та права. Найдавніше значення, з яким співвідносяться експліканти істини – вказівно-ідентифікує – «той самий». Виключно важливим вважається співвідношення істини зі словом «дерево» – одним з ключових магічних архетипів язичницького світу, що позначає *священний центр*, а пізніше синонімом хреста та Ісуса Христа, самого Бога. Отже, внутрішня форма слова «truth» представлена символом Світового Древа і, мабуть, поєднує в собі асоціації з двома вісями Всесвіту: відомі вертикальна і горизонтальна

структури дерева, що співвідносились, відповідно, зі сферою космогонічного, з ритуалом та його учасниками.

ВАРІЮВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ІНІЦІАЛЬНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ В ІНСТИТУЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Шпак О.В. (м. Харків)

Об'єкт нашого дослідження – ініціальні та завершальні висловлювання (ІВ/ЗВ) в англomовному діалогічному дискурсі. ІВ/ЗВ трактуються авторами як "стереотипні знаки-організатори, форматори" [4], "фатичні комунікативи" [3], "вихолощені рутинні висловлювання" [6], "стереотипні етикетні формули" [5]. Але деякі автори звертають увагу на те, що ІВ/ЗВ можуть мати різну природу [1].

Враховуючи набутки попереднього досвіду, ми виокремлюємо 4 типи ІВ, вивчаючи їх у різних типах статусно-орієнтованого інституційного дискурсу (ІД) (діловому (ДД), політичному (ПД) та військовому (ВД)) [2]:

Тип 1 – стереотипні загальнокультурні ІВ, за якими закріплена функція встановлення контакту у свідомості всього національно-мовного колективу;

Тип 2 – стереотипні групові ІВ, за якими закріплена функція встановлення контакту соціальної групи;

Тип 3 – нестереотипні поліфункціональні нетематизовані ІВ, які реалізують функцію метакомунікативів, але не мають усталеного мовного оформлення, або сполучають функцію метакомунікатива з іншими іллокуціями; є частково десемантизованими; передують введенню теми.

Тип 4 - нестереотипні тематизовані ІВ, які функціонують як МА різних типів, наприклад, асертив, директив, комісив тощо; мають нульову десемантизацію; є тематизованими, тобто, вводять тему.

Варіювання виокремлених типів ІВ у названих типах ІД аналізуємо в різних типах ситуацій: в ординарних емоційно-нейтральних, ординарних емоційно-позначених, неординарних емоційно-нейтральних, неординарних емоційно-позначених та екстраординарних.

Аналіз матеріалу засвідчив, що **ІВ-1** наявні в усіх аналізованих типах ІД, наприклад, у ДД:

(1) *A steward bows and smartly opens the door to the First Class Entrance. "Good evening, sir."* [7]

ІВ-1 зафіксовані в усіх аналізованих типах ситуацій у ДД та ПД; у ВД - в усіх, окрім екстраординарної.

ІВ-2 зареєстровані лише у ВД:

(2) *A soldier addresses the officer, Lieutenant Rubrick:*

Todd: Sir!

Rubrick: At ease, soldier! [8]

Лише високо ритуалізоване військове спілкування має таку характерну форму встановлення контакту; в інших аналізованих типах ІД ІВ цього типу не зареєстровано. ІВ -2 зустрілися в усіх аналізованих типах ситуацій.

ІВ-3 зустрілися в усіх досліджуваних типах ІД, наприклад, у ПД:

(3) *The President sunk low in the seat. "I didn't expect you," he said.*

"*I'm sorry. We need to talk.*" *The limo sped away toward the White House.* [10, с. 115]

Функція встановлення контакту у репліці-стимулі реалізована за допомогою ІВ-3 МА асертива. ІВ у репліці-реакції представлені експресивом та асертивом, які передують введенню теми "Політичне розслідування".

ІВ-3 зафіксовані в усіх аналізованих типах ситуацій в ДД, ПД та ВД.

ІВ-4 зустрілися в усіх типах досліджуваного ІД, наприклад, у ДД:

(4) *A. J. walks up to Harry.*

Harry: I understand we are having problems with "A" rig.

A. J.: I'm on top of it. [9]

Функція встановлення контакту реалізована за допомогою МА асертива. Встановлення контакту відбувається одночасно з введенням теми "Поломка в обладнанні".

ІВ-4 зустрілися в усіх аналізованих типах ситуацій в ДД, ПД та ВД.

Кількість ІВ-1 у ДД складає 67 % від усієї кількості ІВ в цьому типі ІД, ІВ-3 - 17 %; ІВ-4 - 16 %. Кількість ІВ-1 у ПД складає 59 % від усієї кількості ІВ в цьому типі ІД, ІВ-3 - 20 %; ІВ-4 - 21 %. Кількість ІВ-1 у ВД складає 33 % від усієї кількості ІВ в цьому типі ІД, ІВ-2 - 49 %, ІВ-3 - 7 %; ІВ-4 - 11 %. Тобто, у ДД та ПД найбільш вживаними є ІВ типу 1; у ВД переважає кількість ІВ-2.

Результати аналізу дозволяють дійти висновку, що варіювання ІВ у діалогічному дискурсі пов'язано з чинниками ситуативності та адресантно-адресатними характеристиками комунікантів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бобырева Е.В. Семантика и прагматика инициальных и финальных реплик диалога : автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Е.В. Бобырева. – Волгоград, 1996. – 21 с.
2. Карасик В.И. О типах дискурса / В.И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: Сб. науч. тр. - Волгоград: Перемена, 2000. – С. 5–20.
3. Матюхина Ю.В. Развитие системы фатической метакоммуникации в английском дискурсе XVI – XX вв. : дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Юлия Владимировна Матюхина. – Харьков, 2004. – 226 с.
4. Полюжин М.М. Дискурсивні стратегії та організуючі стереотипні висловлювання в англійській мові / М.М. Полюжин // Дискурс іноземномовної комунікації. Під загал. ред. К.Я. Кусько – Львів: Видав. Львів. нац. ун-та імені Івана Франка, 2001. – С. 41–75.
5. Формановская Н.И. Русский речевой этикет: лингвистический и методический аспекты / Н.И. Формановская Н.И. – М., 1982. – 126 с.
6. Чхетиани Т.Д. Лингвистические аспекты фатической метакоммуникации: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Т.Д. Чхетиани // КГПИ ин.яз. – Киев, 1987. – 24 с.
7. Titanic [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.awesomefilm.com>
8. "Soldier" - www.imsdb.com/script.html
9. Armageddon [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.awesomefilm.com>
10. J. Grisham. The Pelican Brief / J. Grisham. – New York. : Island Books, 1993. – 436 p.

THE PRESENTATION TECHNIQUE IN DIFFERENT LINGUOCULTURAL ENVIRONMENTS

Zeng Yue, MA in Philology (Ma'anshan, Anhui, China)

This contribution aims to explore the effectiveness of teaching the course of spoken English communicatively by means of the presentation technique in different linguocultural environments (Ukrainian and Chinese).

Presentation can be defined as the preparation and delivery of essential information in a logical, succinct manner leading to productive results [1, p.43]. A carefully thought out presentation assignment with cogent feedback is a valuable experience for students and expands their repertoire of communication skills.

In order to pinpoint the problems with using the presentation technique in Ukraine and China, we distributed 80 questionnaires among Ukrainian and Chinese teachers and students and processed the results obtained (Fig.1).

	Ukrainian	Chinese
1. students' understanding of presentation	clear and strong	unclear and weak
2. frequency of presentation practice	often	seldom
3. students' embarrassment when making a presentation	not very embarrassed	very embarrassed
4. the experience of preparing a handout	87%	59%
5. inclusion of the presentation into the course syllabus	not included	not included
6. students' ability and willingness to use resources	weak	weak
7. students' willingness to ask questions	not very strong	not very strong
8. students' ability to answer questions	weak	weak
9. students' desire to acquire presentation skills	moderately strong	very strong
10. frequency of peer evaluation or feedback	rare	extremely rare
11.the problem of the number of students	not registered	registered

Fig.1. Presentation in Ukrainian and Chinese classes of spoken English

The table above reveals the specificity in perceiving the role of the presentation technique by Ukrainian and Chinese learners and teachers in a spoken English class.

Ukrainian students are active and independent in class. In a Ukrainian classroom, at the preparation stage, students could state their point in front of the class and the whole class gives comment and suggestions for the delivery of this topic. Pair or group work can help students collect points of support to the thesis. In this way, most of the students can

join in the whole procedure of presentation. Moreover, students' interest in giving feedback and joining the discussion will be aroused at the same time.

Chinese students are more introverted than extroverted. They are timid and shy and do not actively communicate with others. As a result, this may serve as a detriment to their communicative competence. A good way of eliminating the embarrassment of the students is to have "the dress rehearsal" with them. At the individual level, a student who is an expert on something of great interest may be keener to talk than the one who apparently has nothing to talk about. With regard to the problem of the number of Chinese students in a group (quite large), the dress rehearsal could be arranged in groups or pairs.

Thus the recommendations for the presentation teaching with Ukrainian students focus on the question-asking step of the follow-up phase, and the recommendations for the presentation teaching with Chinese students focus on the preparation and the delivery aspects of the presentation.

REFERENCES:

1. Comfort J. *Effective Presentations* / J. Comfort. – Oxford: Oxford University Press, 1995. – 128 p.

Наукове видання

Четвертий міжнародний науковий форум

СУЧАСНА АНГЛІСТИКА:

ТРАДИЦІЇ. СЬОГОДЕННЯ. ПЕРСПЕКТИВИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Головний редактор – В.О. Самохіна – докт. філол. наук, проф., зав. кафедрою англійської філології ХНУ імені В.Н. Каразіна.

Редакційна колегія:

А.В. Легейда, канд. філол. наук, доц.; О.М. Благодарна, канд. філол. наук; М.В. Котов; І.А. Котова; Є.С. Новікова; К.О. Верич; О.Г. Зверева

Коректор: М. С. Хащина

Формат 60x84/16 Ум. друк. арк. 8,04 Наклад 120 прим.

Видавець і виготовлювач Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна
61077, Харків, майдан Свободи, 4